

SVT VI : 54 ; 11

041	kieli	finfre
245	nimeke	Helsingin, Turun, Viipurin, Tampereen, Vaasan, Oulun, Porin, Kuopion, Lahden ja Kotkan kiinteistö- ja asuntolaskenta joulukuun 8 p. 1920
246	rinnakkaisn. fre	Recensement des immeubles et des habitations de Helsinki (Helsingfors), Turku (Åbo), Viipuri (Viborg), Tampere (Tammerfors), Vaasa (Vasa), Oulu (Uleåborg), Pori (Björneborg), Kuopio, Lahti et Kotka au 8 décembre 1920
248	osan tiedot	Teksti
248	osan tiedot fre	Texte
260	julkaisija	Helsinki : [Tilastollinen päätoimisto], 1923
440	sarja fin	Suomen virallinen tilasto 6 : 54 ; 11
500	ylänimeke	Väestötilastoa
598	huom.	svt
650	svt aihealue	Väestö - Befolkning - Population
650	tietovuosi	1920
651	alue	Suomi - Finland

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO

VI

VÄESTÖTILASTOA

54: 11

HELSINGIN, TURUN, VIIPURIN, TAMPEREEN, VAASAN,
OULUN, PORIN, KUOPION, LAHDEN JA KOTKAN
KIINTEISTÖ- JA ASUNTOLASKENTA

JOULUKUUN 8 P. 1920

TEKSTI

RECENSEMENT DES IMMEUBLES ET DES HABITATIONS DE HELSINKI (HELSINGFORS),
TURKU (ÅBO), VIIPURI (VIBORG), TAMPERE (TAMMERFORS), VAASA (VASA),
OULU (ULEÅBORG), PORI (BJÖRNEBORG), KUOPIO, LAHTI ET KOTKA

AU 8 DÉCEMBRE 1920

TEXTE

HELSINKI 1923
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

Esipuhe.

Esillä oleva julkaisu sisältää selonteon joulukuun 8 päivänä 1920 toimeenpannun väenlaskennan yhteydessä suoritettun kiinteistö- ja asuntolaskennan tärkeimmistä tuloksista. Se muodostaa yhteenvedon aikaisemmin Suomen Virallisen Tilaston VI sarjan numeroina 54: 1—10 julkaistuihin taululiiitteisiin, joissa on esitetty yksityiskohtaiset tiedot Helsingin, Turun, Viipurin, Tampereen, Vaasan, Oulun, Porin, Kuopion, Lahden ja Kotkan kiinteistöistä ja asunto-oloista. Sitäpaitsi esillä oleva selonteko sisältää joukon yleiskatsauksia varhaisempiin ajanjaksoihin ja vertailuja aikaisempien laskentojen tuloksiin.

Laskennassa kootun ensiaineiston nojalla on valmistettu suuri joukko erikoistauluja, joissa valaistaan asianomaisten laskenta-alueiden eri alaosastoja, kuten kaupunginosia y. m. pienempiä alueita, koskevia tuloksia. Tätä aineistoa ei sen laajuuden vuoksi kuitenkaan ole julkaistu,

mutta sitä säilytetään Tilastollisen Päätoimiston arkistossa, jossa se on asianharrastajain käytettävissä.

Laskennan muista tuloksista on jo kokonaisuudessaan painettu selonteko väestöoloista. Ammattitilaston tuloksia koskevat taululiiitteet ovat myöskin jo ilmestyneet painosta, kun taas siihen kuuluva tekstikatsaus sekä selonteko hedelmällisyys-suhteista ovat parhaillaan työn alla.

Helsingin, Tampereen, Vaasan, Oulun, Porin ja Kuopion kiinteistö- ja asuntolaskennan tuloksien tarkastus ja käyttö on suoritettu aktuaari, maisteri G. Modeenin johdolla, muiden neljän kaupungin ylimääräisen aktuaarin, maisteri I. Laatin. Esillä olevan tekstiselonteon on valmistanut aktuaari M o d e e n.

Helsingissä, Tilastollisessa Päätoimistossa, huhtikuulla 1923.

Martti Kovero.

A. E. Tudeer.

Sisällys.

	Sivu
Johdanto	1
I. Rakennetut kiinteistöt	3
II. Rakennukset	6
III. Huoneistot ja huoneet	9
IV. Asuinhuoneistojen eri suuruusluokat ..	21
V. Asukkaat ja asunto-olot	28
VI. Ahtaasti asutut huoneistot	40

Table des matières.

	Page
Préface.....	1
I. Immeubles portant des bâtiments	3
II. Bâtimens	6
III. Locaux et chambres	9
IV. Différens types de grandeur des logements	21
V. Habitans et conditions d'habitation ..	28
VI. Locaux habités à l'étroit	40

Johdanto.

Sen todellisen väenlaskennan yhteydessä, joka joulukuun 8 päivänä 1920 toimitettiin maan kymmenessä suurimmassa kaupungissa: Helsingissä, Turussa, Viipurissa, Tampereella, Vaasassa, Oulussa, Porissa, Kuopiossa, Lahdessa ja Kotkassa, järjestettiin samoissa kaupungeissa myös kiinteistö- ja asuntolaskenta. Tämän laskennan toimeenpanosuunnitelmaan ja niiden kaavakkeiden laatuun nähden, joita on käytetty kiinteistö- ja asuntotilaston tietoja kerättyä, viitataan siihen selontekoon väenlaskennan tuloksista, joka liittyy Suomen Virallisen Tilaston sarjaan VI numerona 55: 11.

Kiinteistö- ja asuntolaskennan laskenta-alueet eri kaupungeissa ovat aivan samat kuin väenlaskennan alueet, ja niiden rajoihin nähden viitataan myös edellä mainittuun selontekoon.

Vuoden 1920 kiinteistö- ja asuntolaskenta poikkeaa monessa suhteessa vuoden 1910 kiinteistö-, rakennus- ja asuntolaskennasta. — Kiinteistöihin nähden ovat käytellyt tiedot samoin kuin varhemmin koskeneet ainoastaan omistajan ammattia tai elinkeinoa sekä ajankohtaa, jolloin kiinteistö on hankittu. Lisäksi on nyt ensi kerran kerätty tietoja siitä, onko talossa keskuskeittiötä, ja selonteko tästä esitetään edempänä.

Rakennustilasto, jolla vuoden 1910 laskennassa oli niin merkittävä asema, esiintyy tällä kertaa suuressa määrin supistettuna. Nyt kerätyt tiedot koskevat lämmitettävien ja lämmittämättömien rakennusten lukua sekä huoneiden kerrosasemaa rakennuksessa. Tämä supistaminen on johtunut siitä, että taloudellisista syistä on ollut pakko niin paljon kuin suinkin rajoittaa laskennan laajuutta, ja tällöin on oltu sitä mieltä, että tiedot rakennuksista parhaiten voidaan jättää pois. Siten ei tällä kertaa ole hankittu tietoja rakennusten rakennusaineesta eikä kerrosten luvusta, eikä myöskään tietoja huoneiden jakautumisesta käytön ja kerrosaseman mukaan ole kombinoitu, niinkuin v. 1910 on tehty.

Asuntotilaston tiedot on viime laskennassa kerätty pääasiallisesti samanlaisina kuin v. 1910. Tuntuva supistus on kuitenkin suoritettu sikäli, että vuokraa koskevat kysymykset on jätetty pois. Vuosikymmenen 1911—1920 jälkipuoliskon poikkeukselliset olot, etenkin rahanarvon

aleneminen ja vuokrasäännöstely, olivat aiheuttaneet vuokrien suuruudessa huomattavia epätasaisuuksia, joiden laajuuden toteaminen olisi kylläkin ollut mielenkiintoista. Kun säännöstelyä kuitenkin, kuten tunnettua, on suuressa määrin kierretty siten, että luovutuksen suorittaminen ja huonekalujen osto ovat olleet yleisenä ehtona uuden vuokrahuoneiston saamiseen, ja kun sitäpaitsi vuokrahuoneistojen muuttaminen osakehuoneistoiksi on tullut laajalti käytäntöön, olisi tilasto, joka ottaisi huomioon vain nimellisuokrat, suuresti erehdyttävä. Sellaisen tilaston arvoa nykyhetkellä vähentäisi lisäksi myöhemmin tapahtuneet vuokrien koroitukset säännöstelyn alaisissa huoneistoissa.

Sosiaalihallituksen huhtikuun 25 päivänä 1919 järjestämä asuntolaskenta maan kaupungeissa ja taajaan asutuissa yhdyskunnissa koskee osittain samoja oloja kuin Tilastollisen Päätoimiston laskenta. Jälkimmäinen, joka siis suoritettiin noin 1 ½ vuotta Sosiaalihallituksen laskennan jälkeen, poikkeaa tästä lähinnä sikäli, että kun Sosiaalihallituksen laskenta käsitti ainoastaan ne huoneistot, jotka joko kokonaan tai osittain oli käytetty asunnoiksi, eikä sellaisia laitoksia kuin sairaaloita, vankiloita y. m. otettu mukaan, on Päätoimiston järjestämässä laskennassa sitä vastoin otettu huomioon kaikki huoneistot ja vielä lisäksi huoneistojen hallintamuoto — onko haltijana vuokralainen, osakkeenomistaja vai omistaja — sekä huoneistojen käyttö. Toiselta puolen on Sosiaalihallituksen laskennassa pantu huomiota asukkijärjestelmään ja muihin sosiaaliin seikkoihin. Molemmat laskennat täydentävät siten toisiaan eräissä tärkeissä kohdin.

Kiinteistö- ja asuntolaskennassa kerättyä aineistoa voidaan pääpiirteissään pitää tyydyttävänä. Muutamat tiedot ovat kylläkin olleet osittain hyvin puutteellisia, m. m. tiedot siitä, milloin omistaja on hankkinut kiinteistön, mutta nämä puutteet on sittemmin voitu suurimmaksi osaksi korjata. Samoin on tietoja lämmittämättömistä rakennuksista täytynyt jälkepäin josakin määrin täydentää.

Myöskin muutamien huoneistokortin kysymyksiin on vastattu epätydydyttävästi. Etenkin on ollut riittämätön vastaus kohtaan 3 lämmitettävien ja lämmittämättömien huoneiden kokonais-

määrästä, joka usein ei ole pitänyt yhtä 5: nnessä kohdassa olevan yksityiskohtaisen jaottelun kanssa. Nämä tiedot on yleensä voitu korjata kiinteistökortin ja huoneistoluettelon tietojen avulla. — Ryhmittely lämmitettäviin ja lämmittämättömiin huoneisiin lienee suurin piirtein luotettava. Huoneet, joissa on ollut vain muutettava kamiini, on pidetty huoneina, joissa ei ole lämmityslaitetta. Joissakin poikkeustapauksissa lienee sellaiset huoneet kuitenkin laskettu lämmitettäviksi huoneiksi, silloin kuin ne ovat olleet asuttuja.

Kysymys 4 a: »Onko jossain huoneista hellaauni?» on huomattavasti parempi kuin vastaava kysymys vuoden 1910 kaavakkeessa: »Onko huoneiden joukossa keittiö?» Tämä tulee ilmi etenkin yhden huoneen huoneistoissa, joista v. 1910 ilmoitettiin suurimman osan olevan vailla keittiötä, kun taas viime laskennassa päinvastoin ne yhden huoneen huoneistot, joissa oli hellaauni, olivat enemmistönä. Ne huoneistot, joissa oli ainoastaan keittokomero, on tilastossa laskettu niihin huoneistoryhmiin, joissa ei ole keittiötä.

Kysymys 4 c: »Onko Teillä osuus keittiöstä?» on väliin käsitetty väärin, siten että huoneistosta, joka on vuokrattu yhden perheen nimiin, mutta jossa asuu kaksi tai useampia perheitä tai ruokakuntia, on kysymykseen vastattu myöntävästi ja kohtaan d ilmoitettu $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ j. n. e. Nämä tiedot on kuitenkin voitu oikaista vertaamalla niitä kiinteistökortin huoneistoluetteloon.

Huoneiden ryhmittely kohdassa 5 a) asuinhuoneisiin, b) huoneisiin, joita käytetään sekä asuinhuoneeksi että muuhun tarkoitukseen ja c) yksinomaan muihin kuin asuntotarkoituksiin on muutamissa tapauksissa ollut hyvin ylimalkaista, siten että esim. jonkin sairaalan tai hotellin kaikki huoneet on merkitty kohtaan b. Taulusta IX käy kuitenkin selville, että sellaisten huoneiden luku on verraten vähäinen. — Asuinhuoneiksi on otettu myös sairassalit, matkustajakotien huoneet y. m. s. — »Yksinomaan muihin kuin asuntotarkoituksiin käytettyjen huoneiden» ryhmään sisältyvät pesu-, kylpy- ja leipomahuoneet, jotka tauluaineistossa muodostavat erityisen ryhmän. Näitä koskevat tiedot eräistä maaseutukaupungeista ovat kuitenkin epätäydellisiä.

Sotilaallisiin tarkoituksiin käytettyihin kiinteistöihin ja alueisiin nähden on kiinteistö- ja asuntolaskennassa noudatettu sitä menettelytapaa, että kaikki kiinteistöt ja rakennukset on laskettu mukaan, mutta huoneistoista ainoastaan sellaiset, joissa asuu ei-asevelvollista sota-

väkeä. Suomenlinnassa ja Santahaminassa on sitäpaitsi asumattomat huoneistot, jotka ovat yksityishenkilöiden hallussa — yleensä kesähuiloita — otettu mukaan laskennassa.

Kun taululiitteet koskevat erilaisia, ei aina keskenään suoraan verrannollisia huoneisto- ja huoneryhmiä, lienee lyhyt yleiskatsaus niiden sisältöön jakeskinäiseen yhteyteen tässä paikallaan.

Taulut I—III koskevat ainoastaan kiinteistökorttiin merkityjä tietoja kiinteistöjen luvusta, omistajasta ja siitä ajankohdasta, jolloin nykyinen omistaja on hankkinut kysymyksessä olevan kiinteistön. Taulu IV osoittaa kiinteistöjen ja niihin kuuluvien lämmitettävien ja lämmittämättömien rakennusten luvun kiinteistökorkeista saadun aineiston mukaan. Tämän taulun tiedot huoneiden luvusta on taas otettu huoneistokorkeista, ja ne koskevat ainoastaan lämmitettävissä rakennuksissa olevia huoneita, sitä vastoin puuttuvat tiedot huoneistojen luvusta niissä rakennuksissa, jotka ovat kokonaan vailla kiinteitä lämmityslaitetta. Kun siis taulu IV koskee niin hyvin lämmitettäviä kuin lämmittämättömiä huoneita äsken mainituin rajoituksin, sikäli-kun ne on merkitty huoneistokortteihin, tarkoittavat taulussa V ja seuraavissa tauluissa olevat luvut ainoastaan lämmitettäviä huoneita, ja koskee huoneistojen luku vain niitä, joissa on yksi tai useampia lämmitettäviä huoneita. Poikkeuksen tekee kuitenkin taulu XIV, jossa tiedot mukavuuksista koskevat kaikkia niitä huoneistoja, joista sellaisia tietoja on annettu, riippumatta siitä, oliko niissä lämmitettäviä huoneita vai eikö. Taulusta VII alkaen on jätetty pois tiedot vuokraamattomista huoneistoista ja huoneista, ja tauluissa VIII, X—XIII ja XV—XVII on sitäpaitsi jätetty huomioon ottamatta sairaaloissa, vankiloissa y. m. s. olevat huoneistot ja huoneet. Viimeksi mainitut seitsemän taulua koskevat sitäpaitsi niitä asuttuja huoneistoja ja huoneita, joita käytetään joko kokonaan tai osittain asumiseen, jota vastoin asumattomat asuinhuoneistot sekä sellaiset, joita on käytetty yksinomaan muuhun tarkoitukseen kuin asumiseen, on jätetty huomioon ottamatta. Taulussa VIII tehdään erikseen selkoa asumattomien, mutta vuokralle annettujen asuinhuoneistojen ja asuinhuoneiden luvusta.

Sen jälkeen kuin taululiitteet jo oli valmiiksi painettu, on niissä huomattu seuraavat painovirheet:

Viipuri, sivu 21, sareke 5, rivi 1 ylh., on 149; pitää olla 129.

Viipuri, sivu 21, sareke 6, rivi 1 ylh., on 14; pitää olla 21.

I. Rakennetut kiinteistöt.

Rakennettuja kiinteistöjä oli niissä kymmenessä kaupungissa, joissa vuoden 1920 laskenta suoritettiin, kaikkiaan 22 182. Kiinteistöjen luku eri kaupungeissa käy ilmi alempana olevista numeroista:

	Tampere	2 057
	Vaasa.....	1 212
	Oulu	1 627
	Pori	1 840
	Kuopio	689
	Lahti	1 387
	Kotka	401

*Nombre des immeubles portant des bâtiments,
en 1920.*

Helsinki	6 012
Turku	3 053
Viipuri	3 904

Mihin suuntaan kehitys eri kaupunkikunnissa on käynyt, sen jälkeen kuin ensimmäiset kiinteistö-laskennat niissä suoritettiin, siitä antaa kuvan seuraava yleiskatsaus kiinteistöjen luvusta eri laskentavuosina:

Nombre des immeubles portant des bâtiments.

	1870	1880	1890	1900	1910	1920
Helsinki	1 078	1 198	1 325	1 634	2 065	6 012
Turku	930	1 008	1 146	1 947	2 574	3 053
Viipuri.....	728	650	697	2 302	3 597	3 904
Tampere	—	702	775	1 312	1 665	2 057
Vaasa	—	—	—	—	1 062	1 212
Oulu	743	—	858	—	1 087	1 627
Pori	—	—	822	—	1 680	1 840

Kuopiossa, Lahdessa ja Kotkassa ei kiinteistö-laskentoja ole varhemmin suoritettu. — Useimmissa kaupungeissa on laskenta-alue eri laskennoissa yleensä käsittänyt kaupunkimaisen asutuksen alueen. Viipuriin ja Turkuun nähden on kuitenkin muistettava, että laskenta-alue v. 1900 laajentui osaan esikaupunkeja, joissa jo edellisiä laskentoja suoritettaessa oli kaupunkimaista asutusta. Tästä saa selityksensä kiinteistöjen luvun suuri lisääntyminen viime mainittuna vuonna. Laajat esikaupunkialueet, joihin Helsingin laskenta-alue ulotettiin v:n 1920 laskennassa, ovat myös huomattavasti lisänneet Helsingin kiinteistöjen lukua v:sta 1910: 2 065: stä 6 012: een.

Kiinteistöjen luku eri kaupungeissa vaihtelee suuresti: Helsingissä, missä väkiluku v. 1920 oli 3 ½ kertaa suurempi kuin Viipurissa, oli kiinteistöjen luku vähän yli 50 % suurempi kuin jälkimmäisessä kaupungissa. Kuopiossa, jonka väkiluku oli suurempi kuin Lahden, kiinteistö-

jen luku oli vain puolet jälkimmäisen kaupungin kiinteistöjen luvusta. Lämmitettävien rakennusten luku kiinteistöä kohden oli tosin suurin piirtein sama, niinkuin alempana oleva yhdistelmä osoittaa:

Nombre des bâtiments munis d'appareils de chauffage en moyenne par immeuble.

Helsinki	1.6	Oulu	1.5
Turku	1.7	Pori	1.3
Viipuri	1.5	Kuopio	1.8
Tampere	1.7	Lahti	1.7
Vaasa	1.4	Kotka	1.8

Kiinteistöt olivat kuitenkin hyvin eri tavoin rakennetut eri kaupungeissa, siten että suuremmissa kaupungeissa, etenkin pääkaupungissa, sellaiset kiinteistöt, joihin kuului vain yksi ainoa kivitalo, olivat enemmistönä, kun taas pienemmissä maaseutukaupungeissa vallitsevina olivat ne kiinteistöt, joihin kuului pieneh-

köjä yksikerroksisia rakennuksia. Eroavaisuudet tässä kohden tulevat parhaiten näkyviin niistä keskiluvuista, jotka osoittavat, kuinka monta henkeä tuli kutakin kiinteistöä kohden. Eri kaupungeissa nämä luvut olivat seuraavat:

Nombre d'habitants en moyenne par immeuble.

Helsinki	30.4	Oulu	11.8
Turku	19.8	Pori	9.5
Viipuri	13.4	Kuopio	24.4
Tampere	23.2	Lahti	9.1
Vaasa	17.5	Kotka	28.5

Suurin henkilöluku kiinteistöä kohden oli siis Helsingissä — jos ainoastaan kaupungin rajojen sisällä oleva alue otetaan huomioon, nousi tämä luku 66: een — mutta myös Kotkan, Kuopion ja Tampereen luvut ovat erikoisen suuret. Sellaisissa kaupungeissa kuin Lahdessa, Porissa, Oulussa ja Viipurissa on sitä vastoin tärkeä asema kiinteistöillä, joissa asuu vain yksi perhe; samoin on laita suurempien kaupunkien esikaupunkien, joilla usein onkin pääasiallisesti maa-seudun tai huvilakaupungin luonne. Helsingin kaupungin rajojen ulkopuolella olevilla alueilla

oli henkilöluku kiinteistöä kohden siten ainoastaan 7.4.

Kiinteistöistä kerätyt tiedot koskevat, samoin kuin varhemmissa laskennoissa, ainoastaan omistajan ammattia sekä ajankohtaa, jolloin kiinteistö on hankittu. Sana »omistaja» on kuitenkin aineistoa käytettäessä vaihdettu asianmukaisempaan »haltija»-sanaan, sillä myös vuokraamalla olevien kiinteistöjen omistajia kuuluu paljon tähän ryhmään. Kiinteistö-käsitteellä tarkoitetaan siis myös vuokratontteja ja palstoja. Tällöin on huomattava, että ainoastaan rakennetut kiinteistöt on otettu laskennassa mukaan.

Taululitteessä I on kiinteistöt ryhmitetty kaupunginosittain *haltijan* mukaan, ja jaetaan nämä kolmeen pääryhmään: julkisoikeudelliset henkilöt, yhtiöt ja muut yhtymät sekä yksityiset henkilöt. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Suomen valtio, kunnat ja seurakunnat, toiseen ryhmään seurakunnat ja yhdistykset, kiinteistöyhtiöt, muut yhtiöt sekä osuuskunnat. Alempana esitetään yleiskatsaus kiinteistöjen ryhmittelyyn *haltijan* mukaan eri kaupungeissa sekä prosenttiluvut.

Immeubles portant des bâtiments selon l'état et la profession des propriétaires.

Kiinteistön haltija <i>Le propriétaire d'immeuble</i>	Helsinki		Turku		Viipuri		Tampere		Vaasa		Oulu		Pori		Kuopio		Lahti		Kotka	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
<i>Julkisoikeudellinen henkilö — Personne morale juridique.</i>																				
Suomen valtio	199	3.3	47	1.5	52	1.3	18	0.9	34	2.8	35	2.1	10	0.5	23	3.3	14	1.0	11	2.7
Kaupunki ja naapurikunnat	204	3.4	90	3.0	67	1.7	54	2.6	39	3.2	45	2.8	34	1.9	26	3.8	27	1.9	32	8.0
Seurakunta	26	0.4	10	0.3	15	0.4	12	0.6	10	0.8	6	0.4	6	0.3	4	0.6	1	0.1	6	1.5
Yhteensä — Total	429	7.1	147	4.8	134	3.4	84	4.1	83	6.8	86	5.3	50	2.7	53	7.7	42	3.0	49	12.2
<i>Yhtiö tai muu yhtymä — Corporation ou société.</i>																				
Seura tai yhdistys	120	2.0	46	1.5	39	1.0	23	1.1	18	1.5	27	1.7	16	0.9	11	1.6	7	0.5	5	1.3
Kiinteistöyhtiö	694	11.6	118	3.9	34	0.9	39	1.9	16	1.3	7	0.4	6	0.3	12	1.7	12	0.9	13	3.2
Muu yhtiö	402	6.7	203	6.7	174	4.4	267	13.0	117	9.7	81	5.0	100	5.4	57	8.3	69	5.0	98	24.4
Osuuskunta	26	0.4	13	0.4	27	0.7	11	0.5	5	0.4	28	1.7	23	1.3	6	0.9	2	0.1	5	1.3
Yhteensä — Total	1242	20.7	380	12.5	274	7.0	340	16.5	156	12.9	143	8.8	145	7.9	86	12.5	90	6.5	121	30.2
<i>Yksityinen henkilö — Particuliers.</i>																				
Maanviljelijä	252	4.2	215	7.0	32	0.8	57	2.8	44	3.6	43	2.7	97	5.3	39	5.6	53	3.8	6	1.5
Teollisuudenharjoitt.	174	2.9	45	1.5	18	0.5	41	2.0	24	2.0	46	2.8	20	1.1	13	1.9	15	1.1	3	0.7
Kauppiaat	544	9.0	215	7.0	392	10.0	102	5.0	103	8.5	118	7.3	161	8.7	55	8.0	126	9.1	29	7.2
Julkisessa toimessa oleva sekä vapaan elinkeinon harjoittaja	429	7.1	152	5.0	333	8.6	89	4.3	86	7.1	152	9.3	101	5.5	64	9.3	100	7.2	25	6.2
Koroillaan eläjä, talonmestari, eläkettä nauttiva	587	9.8	257	8.4	307	7.9	376	18.3	230	19.0	119	7.3	153	8.3	120	17.4	149	10.7	24	6.0

Kiinteistön haltija <i>Le propriétaire d'immeuble</i>	Helsinki	Turku	Viipuri	Tampere	Vaasa	Oulu	Pori	Kuopio	Lahti	Kotka										
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%										
Työläinen, käsityöläinen, työnjohtaja	1 291	21.5	1 136	37.2	1 843	47.2	729	35.4	248	20.5	615	37.8	853	46.4	138	20.0	649	46.8	66	16.5
Leskivaimo, ammatti	316	5.3	207	6.8	250	6.4	124	6.0	84	6.9	106	6.5	131	7.1	22	3.2	61	4.4	16	4.0
tuntematon	748	12.4	299	9.8	321	8.2	115	5.6	154	12.7	199	12.2	129	7.0	99	14.4	102	7.4	62	15.5
Muu henkilö																				
Yhteensä — Total	4 341	72.2	2 526	82.7	3 496	89.6	1 633	79.4	973	80.3	1 398	85.9	1 645	89.4	550	79.8	1 255	90.5	231	57.6
Kaikkiaan—Ensemble	6 012	100	3 053	100	3 904	100	2 057	100	1 212	100	1 627	100	1 840	100	689	100	1 387	100	401	100

Julkisoikeudellisten henkilöiden hallinnassa olevia kiinteistöjä oli suhteellisesti enimmäin Kotkassa, Kuopiossa ja Helsingissä. Tällaisten kiinteistöjen suuri luku viime mainitussa kaupungissa johtuu etenkin sen pääkaupunkiomaisuudesta, sinne kun on sijoitettu hallintolaitokset sekä korkeakoulut y. m. s.

Yhtiöiden ja muiden yhtymien hallussa olevia kiinteistöjä oli suhteellisesti enimmäin Kotkassa, Helsingissä ja Tampereella, vähimmin Lahdessa ja Viipurissa. Erittäin lukuisasti oli kiinteistöyhtiöitä Helsingissä, kun taas maaseutukaupungeissa tämä omistusmuoto on suhteellisesti harvinaisen. Muiden yhtiöiden — etenkin teollisuusyhtiöiden — omistamia kiinteistöjä oli huomattavan paljon Kotkassa ja Tampereella.

Yksityisistä kiinteistönomistajista olivat tärkeimpänä ryhmänä työläiset, käsityöläiset ja työnjohtajat. Tämän ryhmän hallinnassa oli Viipurissa 47.2 %, Lahdessa 46.8 % ja Porissa 46.4 % kaikista kiinteistöistä, muissa kaupungeissa taas, paitsi Kotkassa, enemmän kuin 1/3 kaikista kiinteistöistä. Etenkin kaupungin rajojen ulkopuolella sijaitsevilla esikaupungeissa tämä ryhmä oli täydellisesti voitolla. Muista ryhmistä mainittakoon erikseen »koroillaan eläjät, eläkettä nauttivat, talonmistajat», jolla ryhmällä oli suuri merkitys Vaasassa, Kuopiossa ja Tampereella.

Vuoden 1910 jälkeen on huomattavissa tuntuva muutos kolmen edellä mainitun pääryhmän keskinäisessä merkityksessä, yhtiöiden ja muiden yhtymien hallinnassa olevien kiinteistöjen luku kun on huomattavasti lisääntynyt yksityisille henkilöille kuuluvien kiinteistöjen kustannuksella. Suurinta lisäystä tässä kohden osoittavat Turku, Viipuri, Vaasa ja Pori. Myös

kin Helsingissä kiinteistöyhtiöiden luku osoittaa huomattavaa absoluuttista lisäystä, joka lähinnä on tapahtunut kaupungin rajain sisällä olevalla alueella.

Tämä kehitys on katsottava pääasiallisesti johtuneeksi asuntopulan ja asuntosäännöstelyn aiheuttamista erikoisista oloista. Yksityisille henkilöille kuuluvia kiinteistöjä on nimittäin suuressa määrin muodostettu kiinteistöosakeyhtiöiksi, jonka jälkeen niissä olevat huoneistot on myyty osakehuoneistoina. Tähän ryhmään kuuluvat huoneistot olivat osaksi poikkeusasemassa asuntosäännöstelyyn nähden, ne kun varhemmin kuin muut huoneistot tulivat vapaasti käytettäviksi.

Nämä olosuhteet tekevät ymmärrettäväksi sen, että tämä ilmiö on tullut niin yleiseksi, etenkin vuosikymmenen viimeisinä vuosina. On myös muistettava, että kiinteistöjen rakentaminen on viime vuosina ollut taloudellisesti hyvin uskallettua niin hyvin suuresti kohonneiden rakennuskustannusten kuin tonttihinnan nousun vuoksi. Tämä on vienyt siihen, että suurempien rakennusten rakentamiseen yksityiset henkilöt ovat yhä harvemmin uskaltaneet ryhtyä, vaan ovat viime aikoina osakeyhtiöt rakennuttaneet useimmat suuret asuntotalot. Tätä yritysmuotoa, joka muutenkin on tullut hyvin suosituksi meidän maassamme, on siis vielä edellä kuvattu kehitys edistänyt.

Yksityiskohtaiset tiedot siitä, milloin kiinteistöt ovat joutuneet nykyisille haltijoilleen, saadaan taululiitteestä II. Yleiskatsauksen rakennettujen kiinteistöjen ryhmittymiseen tämän näkökohdan perustalla antaa seuraava taulukko.

1) Tähän sisältyy yksi ulkomaiselle valtiolle kuuluva kiinteistö.

Immeubles portant des bâtiments selon l'époque de leur acquisition par leurs propriétaires.

Aika, jolloin kiinteistö on siirtynyt viimeiselle haltijalle <i>L'époque de l'acquisition</i>	Helsinki		Turku		Viipuri		Tampere		Vaasa		Oulu		Pori		Kuopio		Lahti		Kotka	
		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%
1810 tai varhemmin — <i>ou auparavant</i>	36	0.6	—	—	11	0.3	—	—	—	—	2	0.1	—	—	—	—	1	0.1	—	—
1811—60	62	1.0	16	0.5	22	0.6	30	1.5	5	0.4	5	0.3	5	0.3	3	0.4	1	0.1	—	—
1861—70	23	0.4	15	0.5	28	0.7	22	1.1	12	1.0	12	0.7	12	0.6	5	0.7	4	0.3	1	0.2
1871—80	78	1.3	52	1.7	52	1.3	43	2.1	30	2.5	38	2.3	48	2.6	17	2.5	16	1.1	3	0.7
1881—90	167	2.8	121	4.0	101	2.6	64	3.1	35	2.9	105	6.5	97	5.3	26	3.8	39	2.8	10	2.5
1891—1900	380	6.3	304	10.0	352	9.0	277	13.5	114	9.4	176	10.8	267	14.5	54	7.8	67	4.8	39	9.7
1901—10	1 271	21.1	584	19.1	825	21.1	356	17.3	197	16.3	356	21.9	286	15.5	134	19.5	391	28.2	123	30.7
1911—15	997	16.6	461	15.1	500	12.8	331	16.1	149	12.3	211	13.0	257	14.0	100	14.5	219	15.8	62	15.5
1916—20	2 483	41.3	1 313	43.0	1 606	41.2	861	41.8	398	32.8	602	37.0	693	37.7	288	41.8	577	41.6	115	28.7
Vuosi tuntematon — <i>Inconnu</i>	515	8.6	187	6.1	407	10.4	73	3.5	272	22.4	120	7.4	175	9.5	62	9.0	72	5.2	48	12.0
Yhteensä — <i>Total</i>	6 012	100	3 053	100	3 904	100	2 057	100	1 212	100	1 627	100	1 840	100	689	100	1 387	100	401	100

Tämä taulukko osoittaa, että viimeisten viiden vuoden aikana erittäin suuri määrä kiinteistöjä — useimmissa kaupungeissa noin 40 % — on siirtynyt uudelle haltijalle. Vain Kotkassa näytävät olot olleen jonkin verran vakaantuneemmat. Myös niiden kiinteistöjen luku, jotka on hankittu vv. 1901—10 sekä viisivuotiskautena 1911—15, kun rakennustoiminta vielä oli vilkasta, on suh-

teellisen suuri useimmissa kaupungeissa. Kaupunkikiinteistöjen vilkasta vaihtumista haltijalta toiselle sekä tällä alalla vallinnutta spekulatsionia valaisee selvästi alempana oleva yhdistelmä, josta näkyy, kuinka monta vuonna 1910 lasketuista kiinteistöistä vielä vuonna 1920 oli saman omistajan hallussa.

Nombre des immeubles 1910 et 1920 acquis avant 1910.

Aika, jolloin kiinteistö on siirtynyt viimeiselle haltijalle <i>L'époque de l'acquisition</i>	Helsinki		Turku		Viipuri		Tampere		Vaasa		Oulu		Pori	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920
1906—10	797	320	877	347	1 495	500	677	255	344	123	290	204	386	158
1901—05	363	231	481	237	808	325	280	101	174	74	187	152	325	128
1891—1900	441	165	511	304	680	352	473	277	254	114	284	176	603	267
1890 ja varhemmin — <i>ou auparavant</i>	464	281	477	204	412	214	226	159	246	82	295	162	346	162
Yhteensä — <i>Total</i>	2 065	997	2 346	1 092	3 395	1 391	1 656	792	1 018	393	1 056	694	1 660	715
%:ssa v:n 1910 kokonaismäärästä — <i>En % du total de 1910</i>	—	48.3	—	46.6	—	41.0	—	47.8	—	38.6	—	65.7	—	43.1

Kuten näkyy, ovat etenkin viime aikoina myydyt tai rakennetut kiinteistöt mitä laajimmassa määrin siirtyneet toiselle omistajalle. Vilkkain tämä vaihtuminen on ollut Vaasassa ja Viipu-

rissa, missä noin $\frac{2}{3}$ kaikista v. 1910 lasketuista kiinteistöistä on vaihtanut omistajaa viime vuosina, monet luultavasti useita kertoja.

II. Rakennukset.

Jokainen rakennus, joka on ollut erillään tai palomuurin erottama vierellä olevista rakennuksista, on käsitetty eri rakennukseksi. Kuten jo johdannossa on esitetty, on rakennuksista ke-

rätty tiedot ainoastaan niiden luvusta sekä siitä, ovatko ne olleet lämmitettäviä vai eivätkö. Lämmittämättömiksi on laskettu ne rakennukset, joilla ei ole ollut kiinteätä lämmityslaitetta.

— Viime laskennan tulokset näkyvät alempana olevista luvuista:

	Lämmitettäviä rakennuksia — <i>Nombre des bâtiments munis d'appareils de chauffage</i>	Lämmittämättömiä rakennuksia — <i>Nombre des bâtiments sans appareils de chauffage</i>
Helsinki	9 389	5 304
Turku	5 093	3 468
Viipuri	5 844	4 943
Tampere	3 525	1 796
Vaasa	1 731	1 436
Oulu	2 419	2 438
Pori	2 462	1 867
Kuopio	1 265	877
Lahti	2 321	1 130
Kotka	737	469
Yhteensä — Total	34 786	23 728

Tällöin on huomioon otettava, että laskennan ulkopuolelle jätettiin sellaiset rakenteilla olevat rakennukset, jotka eivät vielä olleet vesikatossa. — Rakennusten lukumäärän välinen suhde eri kaupungeissa on suurin piirtein sama kuin kiinteistöihin nähden. Erikoisen silmiinpistävä on rakennusten — niin hyvin lämmitettävien kuin lämmittämättömien — paljous Viipurissa, Oulussa ja Porissa, kun taas Helsingissä, Vaasassa, Tampereella ja Kuopiossa rakennusten luku väkilukuun verrattuna oli suhteellisen pieni. Henkilöiden luku kutakin lämmitettävää rakennusta kohden vaihteli myös suuresti eri kaupungeissa, kuten seuraavat luvut osoittavat:

Nombre des habitants en moyenne par bâtiment muni d'appareils de chauffage.

Helsinki.....	20.0	Oulu.....	7.9
Turku.....	11.9	Pori.....	6.6
Viipuri.....	9.1	Kuopio.....	13.3
Tampere.....	13.6	Lahti.....	5.4
Vaasa.....	12.3	Kotka.....	15.6

Tässä ilmenevät selvästi ne eroavaisuudet, jotka on huomattavissa eri kaupunkien yleisessä rakennustavassa. Toiselta puolen on kaupunkeja, joissa enemmistönä ovat useampien perheiden asumat rakennukset — Helsingissä tuli kaupungin rajain sisällä keskimäärin 35.1 henkeä lämmitettävää rakennusta kohden. Samaa ryhmään voidaan laskea myös Kotka ja Tampere. Näiden kaupunkien jyrkkänä vastakohtana ovat Lahti, Pori ja Oulu, joissa asuinrakennuksissa useinkin asuu vain yksi ainoa perhe. Tähän ryhmään kuuluvat myös Viipurin esikaupungit, missä rakennustapa, samoin kuin kolmessa äsken mainitussa kaupungissa, lähentelee maaseudulla vallitsevaa rakennustapaa.

Käsityksen rakennusten keskisuuruudesta saa myös huoneistojen keskimäärää rakennusta kohden osoittavista luvuista. Lämmitettäviin rakennuksiin nähden tämä keskimäärä näkyy seuraavasta yhdistelmästä:

Locaux en moyenne par bâtiment muni d'appareils de chauffage.

Helsinki.....	5.3	Oulu.....	2.0
Turku.....	3.3	Pori.....	2.1
Viipuri.....	2.2	Kuopio.....	2.9
Tampere.....	3.5	Lahti.....	1.4
Vaasa.....	3.4	Kotka.....	3.5

Helsingissä oli kaupungin rajain sisällä kuitenkin lämmitettävää rakennusta kohden keskimäärin 9.8 huoneistoa, kaupungin rajain ulkopuolella olevalla alueella ainoastaan 2.2. — Sellaisia taloja, joissa oli useampia huoneistoja, oli siis enimmäkseen maan pääkaupungissa sekä Kotkassa, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

Seuraavassa taulukossa esitetään yleiskatsaus eri rakennuslaskentojen tuloksiin v:sta 1870 alkaen, ottaen huomioon ainoastaan ne kaupungit, joissa laskenta on suoritettu myös varhemin kuin v. 1920.

Bâtiments munis et non munis d'appareils de chauffage.

Vuonna <i>Année</i>	Lämmitettäviä rakennuksia <i>Bâtiments munis d'appareils de chauffage</i>							Lämmittämättömiä rakennuksia <i>Bâtiments non munis d'appareils de chauffage</i>						
	Helsinki	Turku	Viipuri	Tampere	Vaasa	Oulu	Pori	Helsinki	Turku	Viipuri	Tampere	Vaasa	Oulu	Pori
1870	2 296	1 756	—	—	—	1 207	—	1 329	888	—	—	—	1 104	—
1880	2 752	1 932	—	—	—	—	—	1 850	1 676	—	—	—	—	—
1890	3 053	2 293	—	—	—	1 263	1 015	1 908	1 941	—	—	—	1 635	798
1900	3 837	3 550	3 986	2 590	—	—	—	2 427	2 570	3 726	1 723	—	—	—
1910	4 593	4 723	5 907	3 201	1 647	2 116	2 521	2 475	3 386	5 218	2 063	1 479	1 758	1 840
1920	9 389	5 093	5 844	3 525	1 731	2 419	2 462	5 304	3 468	4 943	1 796	1 436	2 438	1 867

Lämmitettävien rakennusten luku on v:sta 1910 jonkin verran lisääntynyt kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Viipurissa ja Porissa, joissa kummassakin on huomattavissa pieni väheneminen. Verrattuna kuluvan vuosisadan ensi vuosikymmeneen tämä lisäys on kuitenkin jotenkin vähäinen muualla paitsi Helsingissä, jossa lämmitettävien rakennusten luku on viime laskennan jälkeen kaksinkertaistunut. Tämä johtuu kuitenkin yksinomaan ennen mainitusta laskenta-alueen laajentumisesta. Lämmitettävien rakennusten luku kaupungin rajain sisällä on nimittäin suorastaan alentunut tässä kaupungissa. Samoin on sitäpaitsi käynyt vastaavilla alueilla Viipurissa, Porissa, Turussa, Vaasassa ja Oulussa. — Yleensä kehitys kaupungeissa on kulkenut siihen suuntaan, että keski-kaupungin osiin on useiden pienehköjen asuinrakennusten sijaan rakennettu yksi ainoa suuri talo, sillä siten on tonttitila voitu paremmin käyttää hyväksi. Vieläpä on tällaisia uutisrakennuksia usein ulotettu yhdelle tai useammalle naapuritontille.

Ulommissa kaupunginosissa taas kaupunkimainen asutus on ulottautunut kaupunginalueen varhemmin rakentamattomiin tai harvaan asuttuihin osiin. Tämän kehityksen mukaisesti lämmitettävien rakennusten keskimäärä kiinteistöä kohden osoittaa yhtämittaista alenemista eri kaupunkien keskiosissa, kun taas kaupunkien rakennusten kokonaisluvun lisääntyminen tulee yksinomaan ulompien kaupunginosien ja etukaupunkien osalle. On sentähden mahdotonta lämmitettävien rakennusten luvun vaihteluiden nojalla tarkkaan arvioida rakennustoiminnan laajuutta eri kaupungeissa laskentavuosien välisinä ajanjaksoina. Edellä esitetyistä luvuista näkyy kuitenkin, että tämä toiminta

on ollut huomattavasti laimeampaa viime vuosikymmenen aikana kuin vuosina 1900—1910.

Lämmittämättömien rakennusten luku vaihtelee suuresti eri kaupungeissa, niiden suuruudesta riippumatta. Etenkin niissä kaupungeissa, joihin kuuluu suurehkoja esikaupunkialueita ja joissa rakennustapa muistuttaa enemmän maaseudulla vallitsevaa, on lämmittämättömien rakennusten luku jotenkin suuri. Näin on laita etenkin Viipurissa, Oulussa ja Lahdessa. Useimmissa uutisrakennuksissahan korvataan ulkorakennukset nykyaikaisissa taloissa kellari- ja ullakkokerroshuoneistoilla. Tämä pyrkimys tonttitilan parempaan hyväksikäyttöön kasvaa tietenkin samassa määrin, kuin tontin arvo kohoaa, ja on siis tuntuvin kulloinkin kysymyksessä olevien kaupunkien keskiosissa. Se pysähdys tai taantuminen lämmittämättömien rakennusten luvussa, joka viime vuosikymmenenä on huomattavissa useimmissa kaupungeissa, myös Helsingissä kaupungin rajain sisällä, on sentähden täysin selitettävissä.

Rakennusten rakennusaineista sekä kerroskorkeuksista ei tässä laskennassa ole kerätty lainkaan tietoja.

Vuoden 1920 laskennassa on saatu tiedot ainoastaan lämmitettävissä rakennuksissa olevista huoneista, jota vastoin tiedot lämmittämättömissä rakennuksissa olevista huoneista on jätetty käsittelemättä. Tällöin on keittiö laskettu huoneeksi, sitä vastoin ei alkoovia, käytävää, eteistä, kylpyhuonetta, komeroita eikä m. s.

Huoneet on ensin ryhmitetty lämmitettäviin ja lämmittämättömiin sekä sen mukaan, missä kerroksessa ne sijaitsevat. Alempana oleva yhdistelmä osoittaa *lämmitettävien huoneiden* luvun eri kaupungeissa ryhmitettynä kerroksen mukaan.

Chambres munies d'appareils de chauffage, par étages.

Kaupungit — Villes	Lämmitettäviä huoneita — <i>Chambres munies d'appareils de chauffage</i>								Yhteensä Total
	Kellarikerroksessa <i>Sous-sol</i>	1. kerroksessa <i>1.er étage</i>	2. kerroksessa <i>2.2 étage</i>	3. kerroksessa <i>3.2 étage</i>	4. kerroksessa <i>4.2 étage</i>	5. kerroksessa <i>5.2 étage</i>	6. kerroksessa <i>6.2 étage</i>	Ullakkokerroksessa <i>Mansardes</i>	
Helsinki	4 404	58 016	29 573	18 049	11 309	5 251	347	1 579	128 528
Turku	511	31 028	4 651	1 625	509	89	7	313	38 733
Viipuri	803	25 269	4 332	2 318	1 353	586	123	494	35 278
Tampere	700	24 251	3 791	1 354	470	254	25	157	31 002
Vaasa	261	10 413	2 566	408	232	52	—	1 357	15 289
Oulu	150	10 069	1 102	294	86	9	—	126	11 836
Pori	101	12 341	701	43	7	—	—	79	13 272
Kuopio	148	8 388	765	217	59	31	—	15	9 623
Lahti	186	7 359	1 041	365	86	2	—	68	9 107
Kotka	128	4 670	699	165	96	—	—	19	5 777

Kaupungit — Villes	Lämmitettäviä huoneita — <i>Chambres munies d'appareils de chauffage</i>								Yhteensä Total
	Kellarikerroksessa <i>Sous-sol</i>	1. kerroksessa <i>1. et étage</i>	2. kerroksessa <i>2. e étage</i>	3. kerroksessa <i>3. e étage</i>	4. kerroksessa <i>4. e étage</i>	5. kerroksessa <i>5. e étage</i>	6. kerroksessa <i>6. e étage</i>	Ullakkerroksessa <i>Mansardes</i>	
					%				
Helsinki	3.4	45.1	23.0	14.1	8.8	4.1	0.3	1.2	100.0
Turku	1.3	80.1	12.0	4.2	1.3	0.3	0.0	0.8	100.0
Viipuri	2.3	71.6	12.3	6.6	3.8	1.7	0.3	1.4	100.0
Tampere	2.3	78.2	12.2	4.4	1.5	0.8	0.1	0.5	100.0
Vaasa	1.7	68.1	16.8	2.7	1.5	0.3	—	8.9	100.0
Oulu	1.3	85.1	9.3	2.5	0.7	0.1	—	1.0	100.0
Pori	0.8	93.0	5.3	0.3	0.0	—	—	0.6	100.0
Kuopio	1.5	87.2	7.9	2.3	0.6	0.3	—	0.2	100.0
Lahti	2.0	80.8	11.4	4.0	1.0	0.0	—	0.8	100.0
Kotka	2.2	80.8	12.1	2.9	1.7	—	—	0.3	100.0

Kuten näkyy, ovat Helsingin luvut suuresti poikkeavia muiden kaupunkien vastaavista luvuista, niissä kun valtavasti suurin osa huoneita sijaitsi ensimmäisessä kerroksessa. Helsingissä sitä vastoin myös korkeammat kerrokset olivat hyvin edustettuina, siellä kun 23 % kaikista huoneista oli toisessa kerroksessa, 14.1 % kolmannessa kerroksessa, 8.8 % neljännessä kerroksessa j. n. e. Porissa yksikerroksiset rakennukset olivat ehdottomasti vallitsevina, samoin myös Kuopiossa ja Oulussa, sillä näissä kaupungeissa 93.0 %, 87.2 % ja 85.1 % huoneista oli ensimmäisessä kerroksessa. Vaasassa oli toisen kerroksen huoneita suhteellisen paljon, nimittäin 16.8 % kaikista huoneista. Tästä kaupungista mainittakoon vielä se harvinainen tapaus, että aina 8.9 % lämmitettävistä huoneista sijaitsi ullakkerroksessa, kun taas vastaava prosenttiluku muista kaupungeista ainoastaan muutamissa tapauksissa oli suurempi kuin 1. — Epäterveelliset kellarikerroshuoneet olivat hyvin harvinaisia muualla paitsi Helsingissä, Viipurissa ja Tampereella, missä niiden luku kuitenkin oli ainoastaan 3.4 %, 2.3 % ja 2.3 % koko määräst. Vuoden 1910 tilastosta käy selville, että näitä huoneita käytettiin pääasiassa myymälöiksi, varasto- ja työpajahuoneiksi y.m.s. ja vain poikkeustapauksissa asunnoiksi.

Viime laskennan jälkeen tässä suhteessa tapahtuneeseen kehitykseen nähden on huomattavissa, että huoneiden luku on miltei kaikissa kaupungeissa lisääntynyt suhteellisesti enemmän korkeammassa kerroksissa kuin ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Kolmannessa kerroksessa sijaitsevat huoneet muodostivat siten Turussa v. 1910 3.4 %, v. 1920 4.2 %, Viipurissa samoin 6.3 % ja 6.6 %. Tampereella tämä prosenttiluku kasvoi samana aikana 3.6:sta 4.4:een,

Vaasassa 1.7:stä 2.7:een ja Oulussa 1.6:sta 2.5:een. Koko Helsinkiin nähden tämä prosenttiluku on pienentynyt, johtuen siitä, että viime laskennassa lisäksi tulleella alueella kolmi- ja useampikerroksiset talot ovat hyvin harvinaisia. Jos otetaan huomioon ainoastaan vuoden 1910 laskenta-alue, s. o. nykyinen Helsingin kaupungin rajain sisällä oleva alue, oli kolmannessa kerroksessa olevia huoneita v. 1920 16.4 % huoneiden kokonaismäärästä, v. 1910 taas 14.8 %, joten siis on tapahtunut ilmeinen nousu. — Useimmissa kaupungeissa ovat myös neljännessä ja viidennessä kerroksessa olevat huoneet suhteellisesti lisääntyneet, mutta niitä on mainittavassa määrässä vain Helsingissä ja Viipurissa. Helsingissä oli 11 309 huonetta neljännessä ja 5 251 huonetta viidennessä kerroksessa, vastaavien lukujen v:ltä 1910 ollessa 8 895 ja 3 432. — Pyrkimys enemmän kuin ennen käyttää hyväksi tonttialaa ilmenee myös uutisrakennusten kerrosten lisääntymisessä sekä lisäkerrosten rakentamisessa vanhoihin rakennuksiin. Tämä pyrkimys on esiintynyt voimakkaimpana suurimmissa kaupungeissa, joissa myös tonttien arvonousu on ollut tuntuvampi.

Lämmittämättömistä huoneista — s. o. niistä huoneista, joissa ei ole kiinteätä lämmityslaitetta — on otettu huomioon vain sellaisissa rakennuksissa olevat, joissa samalla oli myös lämmitettäviä huoneita.

Näiden lämmittämättömien huoneiden luku on suhteellisesti vähäinen ja on suurempi kuin 1 000 vain Helsingissä, Turussa ja Viipurissa. Lämmittämättömiä huoneita oli siten Helsingissä 7 466 — kaupungin rajain sisällä 2 575 —, Turussa 1 170, Viipurissa 2 379, Tampereella 669, Vaasassa 315, Oulussa 322, Porissa 232, Kuopiossa 204, Lahdessa 273 ja Kotkassa 130.

Useimmissa kaupungeissa oli lämmittämättömiä huoneita enimmäin esikaupungeissa, etenkin huvilakaupunginosissa. Tämä osoittaa selvästi, että niitä käytetään etupäässä asuinhuoneina kesällä. Osittain niitä käytetään myös varastohuoneina y. m. s. Huomattava osa näistä huoneista oli kellari- tai ullakkokerroksissa, enin osa kuitenkin ensimmäisessä kerroksessa.

Seuraavassa esityksessä ei kosketella lämmittämättömiä huoneita, vaan sanalla »huone» tarkoitetaan ainoastaan lämmitettäviä huoneita.

Seuraavassa esityksessä ei kosketella lämmittämättömiä huoneita, vaan sanalla »huone» tarkoitetaan ainoastaan lämmitettäviä huoneita.

III. Huoneistot ja huoneet.

Huoneistojen ja niissä olevien huoneiden lukua eri kaupungeissa v. 1920 osoittaa alempana oleva yhdistelmä:

Locaux et chambres en 1920.

	Huoneistoja	Huoneita
Helsinki	49 830	128 528
Turku	16 866	38 733
Viipuri	13 007	35 278
Tampere	12 245	31 002
Vaasa	5 887	15 289
Oulu	4 866	11 836
Pori	5 267	13 272
Kuopio	3 684	9 623
Lahti ..	3 303	9 107
Kotka	2 609	5 777

Laskenta-alueet käsittivät eri kaupungeissa hyvin erilaisia alueita. Kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Kotkassa otettiin mukaan suurempia tai pienempiä alueita kaupungin rajojen ulkopuolelta, ja, kuten tunnettua, ovat myös kaupungin rajain sisällä olevat alueet samassakin

kaupungissa hyvin eri tavoin rakennettuja. Tämä ei johdu yksistään siitä, että osa kaupungin rajain sisällä olevista alueista sisältyi kaupungin asemakaavaan, mikä jossakin määrin on vaikuttanut rakennustapaan, vaan myös siitä, että eräissä kaupunginosissa valtavinta osaa huoneistoista käytettiin tehtaiksi tai liiketarkoituksiin, toisissa taas asuu työläisiä j. n. e.

Koska seuraavassa ei yleensä kosketella erikseen oloja eri kaupunginosissa tai kaupungin ulkopuolella olevilla alueilla, vaan käsitellään laskenta-alueet yhtenä kokonaisuutena, voi olla paikallaan selvitys siitä, millainen näiden alueiden kokoonpano eri kaupungeissa oli. Tällöin on kuitenkin huomattava, että kaupungin asemakaavain merkitys on eri kaupungeissa erilainen, muutamissa kaupungeissa kun esikaupungit ovat kokonaan kaupungin asemakaavan ulkopuolella, toisissa taas ne suuremmassa tai pienemmässä määrin siihen sisältyvät.

Laskenta-alueiden laatua tässä suhteessa valaisee seuraava taulukko.

Locaux, chambres et population selon la division du territoire soumis à l'enquête.

Kaupungit Villes	Huoneistot — Locaux			Huoneet — Chambres			Väestö — Population		
	Kaupungin- aseman alueella Districts sur le plan de la ville	Kaupunkiin yh- distetyllä kau- pungin- aseman ulkopuolella Districts ne se trouvant pas sur le plan de la ville, réunis à la ville	Kaupungin rajain ulkopuolella En dehors des limites de la ville	Kaupungin- aseman alueella Districts sur le plan de la ville	Kaupunkiin yh- distetyllä kau- pungin- aseman ulkopuolella Districts ne se trouvant pas sur le plan de la ville, réunis à la ville	Kaupungin rajain ulkopuolella En dehors des limites de la ville	Kaupungin- aseman alueella Districts sur le plan de la ville	Kaupunkiin yh- distetyllä kau- pungin- aseman ulkopuolella Districts ne se trouvant pas sur le plan de la ville, réunis à la ville	Kaupungin rajain ulkopuolella En dehors des limites de la ville
	%			%			%		
Helsinki	75.3	9.0	15.7	77.7	6.7	15.6	76.4	10.1	13.5
Turku	71.0	3.6	25.4	75.7	4.9	19.4	70.9	4.4	24.7
Viipuri	43.6	—	56.4	59.1	—	40.9	47.0	—	53.0
Tampere	85.9	—	14.1	87.2	—	12.8	85.1	—	14.9
Vaasa	82.2	3.0	14.8	84.9	3.9	11.2	80.0	3.9	16.1
Oulu	67.2	11.4	21.4	72.3	12.9	14.8	65.0	10.5	24.5
Pori	65.6	17.2	17.2	71.2	15.0	13.8	64.3	16.5	19.2
Kuopio	90.8	6.4	2.8	91.7	6.0	2.3	88.8	8.1	3.1
Lahti	51.2	—	48.8	54.6	—	45.4	50.1	—	49.9
Kotka	80.8	19.2	—	82.7	17.3	—	80.5	19.5	—
Kaikkiaan — Ensemble	71.8	6.3	21.9	76.0	5.4	18.6	72.1	6.9	21.0

Kotka on siis ainoa kaupunki, missä laskenta ulottui ainoastaan kaupungin rajain sisällä olevaan alueeseen. Myös Kuopion kaupungin laskenta-alue oli miltei täydelleen sama kuin kaupungin alue. Sitä vastoin Viipurissa, missä kaupungin alueen kehitys on tapahtunut täydellisesti poikkeuksellisissa oloissa, kaupungin rajain ulkopuolella olevilla alueilla on sekä huoneistojen lukuun että väestöön nähden suurempi merkitys kuin varsinaisella kaupungilla. Myös Lahdessa, Oulussa ja Turussa oli suuria osia laskenta-

alueesta kaupungin rajain ulkopuolella. — Useimmissa kaupungeissa oli suurempi osa kaupungin rajain sisällä olevista alueista sisällytetty asemakaavaan; vain Porissa ja Kotkassa oli asemakaavan ulkopuolella olevilla alueilla huomattava merkitys.

Huoneistojen luku on niissä kaupungeissa, jotka v. 1910 olivat laskennassa mukana, huomattavasti muuttunut viime vuosikymmenen aikana, kuten seuraavat lukusarjat osoittavat:

Locaux en 1910 et 1920.

	Helsinki	Turku	Viipuri	Tampere	Vaasa	Oulu	Pori
1910	30 373	13 781	11 466	10 750	5 018	3 502	4 601
1920	42 019	16 866	13 007	11 774	5 887	4 141	5 267
Lisäys	11 646	3 085	1 541	1 024	869	639	666
%	38.3	22.4	13.5	9.3	17.3	18.2	14.4

Helsinkiin, Tampereeseen ja Ouluun nähden on vuoden 1920 luvuissa otettu huomioon ainoastaan vuoden 1910 laskenta-alue. Muiden kaupunkien laskenta-alueen laajuudessa ei vuoden 1910 jälkeen ole tapahtunut mitään tai vain vähäpätöisiä muutoksia. — Useimmat uudet huoneistot ovat syntyneet uutisrakennustoiminnasta, vaikkakin luultavasti myös huoneistojen jakamista pienempiin huoneistoihin on tapahtunut. — Suurin, myös suhteellisesti, on huoneistojen lisääntyminen ollut Helsingissä. Tämä lisäys tulee kuitenkin, kuten edempänä lähemmin osoitetaan, suureksi osaksi sellaisten huoneistojen osalle, joita ei käytetä asumiseen. Myös Turussa oli lisäys varsin tuntuva: 22.4%. Tässä kaupungissa on laskenta-alue kuitenkin jonkin verran laajentunut, joskaan ei ole mahdollista tar-

koin todeta, missä määrin tämä alueen laajennus on lisännyt huoneistojen lukua. Joka tapauksessa tästä syystä johtunut lisäys oli varsin vähäpätöinen. Ne kaupungit, joissa huoneistojen luvun lisääntyminen on pienin, ovat Tampere ja Viipuri. Tähän on epäilemättä vaikuttanut se seikka, että nämä kaupungit vapaussodan aikana kärsivät huomattavia vahinkoja, kun monet talot niissä paloivat perustuksiaan myöten. Näitä vahinkoja ei nimittäin vielä silloin, kun laskenta suoritettiin, ollut täydellisesti korjattu.

Huoneiden lukua seitsemässä suurimmassa kaupungissa vuosina 1910 ja 1920 osoittaa seuraava asetelma, jossa Helsinkiin, Tampereeseen ja Ouluun nähden on v. 1920 otettu huomioon vain v:n 1910 laskenta-alueita vastaavat alueet:

Chambres en 1910 et 1920.

	Helsinki	Turku	Viipuri	Tampere	Vaasa	Oulu	Pori
1910	83 228	31 211	30 868	26 510	12 686	8 946	12 436
1920	108 436	38 733	35 278	29 691	15 289	10 585	13 272
Lisäys	25 208	7 522	4 410	3 181	2 603	1 639	836
%	30.4	24.1	14.3	12.0	20.5	18.3	6.7

Myös huoneiden luvun lisääntymiseen nähden on Helsinki ensi sijalla. Samoin on Turussa ja Viipurissa huomattavissa tuntuva nousu. Silmiin pistävä on vähäinen lisääntyminen Porissa, missä viimeisen vuosikymmenen aikana on tullut lisää vain 836 huonetta. Jos verrataan tätä lukua uusien huoneistojen lukuun samassa kaupungissa, huomataan, että näiden huoneistojen keskisuuruus oli erittäin pieni, ne kun suurimmaksi osaksi käsittivät vain yhden

huoneen huoneistoja. Helsingissä, Turussa ja Oulussa sitä vastoin tulee kutakin uutta huoneistoa kohden keskimäärin kaksi huonetta, Viipurissa, Tampereella ja Vaasassa taas tämä luku lähentelee kolmea.

Kun vertaa huoneiden luvun lisääntymistä vuosikymmenenä 1901—1910 tapahtuneeseen, näkyvät selvinä rakennusteollisuuden alalla sodan aikana tapahtuneen pysähdyksen vaikutuk-

set. Niihin kaupunkeihin nähden, jotka olivat mukana v:n 1900 laskennassa, käy tämä kehitys näkyviin alempana olevasta yhdistelmästä:

*Augmentation du nombre de chambres de
1900 à 1910.*

	Lisäys	%
Helsinki	33 964	59.8
Turku	9 918	41.3
Viipuri	11 671	50.4
Tampere	7 029	32.7

Kun huoneiden lisäys Helsingissä vuosikymmenenä 1900—1910 oli 33 964, oli lisäys viime

vuosikymmenenä absoluuttisestikin pienempi, ja oli tämä vähemmys 8 756 huonetta. Turusakin on vähentyminen tuntuva, mutta vielä suurempi se oli Viipurissa, missä uusien huoneiden luku vv. 1901—1910 oli 7 261 huonetta suurempi kuin vv. 1911—1920. Tampereella lisääntyi huoneiden luku ajanjaksona 1901—1910 enemmän kuin kaksi kertaa niin paljon kuin viime vuosikymmenenä.

Vuokraamattomien huoneistojen ja huoneiden luku sekä niiden käyttö ilmenee alempana olevasta taulukosta.

Locaux et chambres non loués d'après l'usage.

Kaupungit Villes	Asuinhuoneistoja Logements		Huoneistoja, joita käytetään paitsi asumiseen myös muuhun tarkoitukseen <i>Locaux ne servant uniquement d'habitation</i>		Huoneistoja yksinomaan muuhun kuin asumiseen <i>Locaux ne servant pas d'habitation</i>		Vuokraamattomia kaikkiaan Total			
	Huoneistoja Locaux	Huoneita Chambres	Huoneistoja Locaux	Huoneita Chambres	Huoneistoja Locaux	Huoneita Chambres	Huoneistoja Locaux	%	Huoneita Chambres	%
Helsinki	92	221	2	31	2	9	96	0.2	261	0.2
Turku	16	70	—	—	—	—	16	0.1	70	0.2
Viipuri	3	6	—	—	1	1	4	0.0	7	0.0
Tampere	16	46	—	—	—	—	16	0.1	46	0.1
Vaasa	13	31	1	4	1	2	15	0.3	37	0.2
Oulu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pori	56	121	2	9	1	1	59	1.1	131	1.0
Kuopio	1	3	1	4	—	—	2	0.1	7	0.1
Lahti	10	19	—	—	—	—	10	0.3	19	0.2
Kotka	2	13	—	—	1	3	3	0.1	16	0.3
Kaikkiaan — Ensemble	209	530	6	48	6	16	221	0.2	594	0.2

Vuokraamattomia huoneistoja oli erittäin vähän kaikissa laskentakaupungeissa. Edellä olevat luvut eivät kuitenkaan ole ehdottomasti luotettavia, sentähden että tämän laatuksiin kysymyksiin usein suhtaudutaan epäluuloisesti ja vastataan ehken väärin. Siten on voinut sattuua, että huoneistoja, jotka todellisuudessa olivat vuokraamattomia, on ilmoitettu ainoastaan tilapäisesti asumattomiksi. Toiselta puolen on vuokraamattoman huoneiston käsite jossakin määrin epämääräinen. Vuokraamattomiksi ilmoitettuihin huoneistoihin voi sentähden kuulua myös joku määrä sellaisia, jotka eivät olleet valmiita asuttaviksi tai jotka jostakin muusta syystä, hoidon puutteesta t. m. s., olivat käytökelvottomia.

Ulkomailla on pidetty normaalina, että vapaiden huoneistojen luku on 2—3 % kaikista huoneistoista. Tämän laskelman mukaan olisi kaikissa niissä kymmenessä kaupungissa, joissa viime laskenta suoritettiin, vallinnut vaikea asuttopula. Ainoa kaupunki, jossa olosuhteet olivat jossakin määrin suotuisimmat, oli Pori. Missään muussa kaupungissa ei vuokraamattomien huoneistojen luku ollut yli 0.3 %:n kaikista huoneistoista. Näiden kaupunkien kesken ei siis voi tehdä mitään vertailuja, sillä kysymyksen ollessa niin pienistä luvuista kuin tässä, voi satunnaisilla seikoilla olla tuntuva vaikutus.

Alempana esitetään vertailu vuokraamattomien huoneistojen lukuun v. 1910 niistä seitsemästä kaupungista, jotka jo tällöin olivat laskennassa mukana.

Locaux et chambres non loués en 1910 et 1920.

Kaupungit Villes	Vuokraamattomia kakkiaan — Total							
	Huoneistoja — Locaux				Huoneita — Chambres			
	1910	%	1920	%	1910	%	1920	%
Helsinki	124	0.4	96	0.2	496	0.6	261	0.2
Turku	7	0.1	16	0.1	21	0.1	70	0.2
Viipuri	147	1.3	4	0.0	645	2.1	7	0.0
Tampere	41	0.4	16	0.1	103	0.4	46	0.1
Vaasa	43	0.9	15	0.3	189	1.5	37	0.2
Oulu	3	0.1	—	—	23	0.3	—	—
Pori	21	0.5	59	1.1	80	0.6	131	1.0
Kaikkiaan — Total	386	0.5	206	0.2	1 557	0.8	552	0.2

Tästä taulukosta käy selville, että vuokraamattomia huoneistoja jo v. 1910 oli näissä kaupungeissa erittäin vähän. Tämä taas saa selityksensä siitä, että kaikki nämä kaupungit olivat silloin nopeasti kehittymässä. Väkiluku lisääntyi etenkin sisäänmuuttojen johdosta tuntuvasti vuodesta toiseen ja rakennustoiminta saattoi vain vaivojen tyydyttää lisääntyneitä huoneistontarvetta. Sitä, että vapaina olevien huoneistojen luku on 2—3 % kaikista huoneistoista, ei voi soveltaa silloin, kun uudet talouskunnat heti välittömästi ottavat käytäntöön vastarakennetut huoneistot. Vapaina olevien huoneistojen vähäisestä määrästä v. 1910 ei sentähden voi ilman muuta päätellä, että näissä kaupungeissa tällöin olisi vallinnut tuntuva asuntopula.

Jos sitä vastoin vapaina olevien huoneistojen määrä on alhainen niissä kaupungeissa, joissa on aivan vähäinen väestönlisäys, voidaan tätä suuremmalla syyllä pitää merkinä asuntopulasta, joka tällöin on aiheutunut lähinnä vähäisestä rakennustoiminnasta. Ja näin oli laita v:n 1920 laskentaa suoritettaessa. Muuttojen aiheuttama lisäys talouskuntien luvussa oli useimmissa laskentakaupungeissa alhaisempi kuin aiemmin. Siitä huolimatta oli vuokraamattomien huoneistojen prosenttiluku keskimäärin vain 0.2 % kaikista huoneistoista ja oli siis vielä pienempi kuin vastaava alhainen prosenttiluku v:ltä 1910. Uutisrakennustoiminta ei viime vuosina, edellä kosketelluista syistä, ole voinut tyydyttää edes sitä jotenkin vähäistä uusien huoneistojen tarvetta, jonka avioliiton kautta syntyneet uudet talouskunnat aina aiheuttavat

niissäkin kaupungeissa, joissa väestön lisääntyminen on hidasta.

Vuokraamattomien huoneistojen suhteellisen luvun väheneminen verrattuna v:een 1910 on jonkin verran epätasainen eri kaupungeissa. Kaikkein valaisevimmat ovat tässä suhteessa Viipurin kaupungin luvut. Siellä oli v:n 1910 laskentaa suoritettaessa 147 vuokraamatonta huoneistoa ja niissä kaikkiaan 645 huonetta eli 1.3 % kaikista huoneistoista. V. 1920 ilmoitettiin vuokraamattomiksi ainoastaan 4 huoneistoa, joihin kuului yhteensä 7 huonetta.

Muuten ei voida katsoa, että tiedot vuokraamattomien huoneistojen ja huoneiden luvusta eräänä määrättynä ajankohtana antaisivat täydellisen kuvan asuntomarkkinoilla vallitsevasta tilanteesta, kaikkein vähimmin aikana, jolloin on voimassa huoneistojen ja niiden vuokrien säännöstely. Tuollainen kuva saadaan ainoastaan seuraamalla pitkän ajanjakson kuluessa huoneistojen tarjontaa ja kysyntää käyttämällä usein uudistuvia tilastotiedusteluja, jotka mieluummin olisi toimitettava vuotuisen vuokrauden päättyessä.

Huoneistojen ryhmittäminen *haltijan* mukaan osoittaa, että useimpien huoneistojen haltijoina olivat vuokralaiset, kun taas kiinteistönomistajien tai osakkeenomistajien hallussa olevia huoneistoja oli useimmissa kaupungeissa suhteellisen vähän. Seuraava taulukko esittää huoneistojen haltijat, samalla kuin siitä näkyy huoneistojen ryhmittäminen asuinhuoneistoihin, huoneistoihin, joita käytettiin asumisen ohella myös muuhun tarkoitukseen, sekä sellaisiin, joita käytettiin yksinomaan muuhun kuin asumiseen.

Locaux disposés par locataires, co-proprétaires et propriétaires.

Kaupungit Villes	Asuinhuoneistoja, joita käytti: Logements disposés par:			Sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen käytettyjä huoneistoja, joita käytti: Locaux ne servant pas uniquement d'habitation disposés par:			Yksinomaan muuhun kuin asumiseen käy- tettyjä huoneistoja, joita käytti: Locaux ne servant pas d'habitation disposés par:			Yhteensä huoneistoja, joita käytti: Nombre total des locaux disposés par:		
	Vuokralai- nen Locataire	Osakas Co-propré- taire	Omistaja Proprié- taire	Vuokralai- nen Locataire	Osakas Co-propré- taire	Omistaja Proprié- taire	Vuokralai- nen Locataire	Osakas Co-propré- taire	Omistaja Proprié- taire	Vuokralai- nen Locataire	Osakas Co-propré- taire	Omistaja Proprié- taire
	Helsinki	33 143	4 845	3 196	1 979	263	320	3 190	319	2 479	38 312	5 427
Turku	11 431	1 377	1 887	751	56	223	752	35	338	12 934	1 468	2 448
Viipuri	8 417	301	2 674	578	20	181	667	10	155	9 662	331	3 010
Tampere	9 171	498	1 117	528	25	176	538	17	159	10 237	540	1 452
Vaasa	4 219	218	702	268	26	85	243	12	99	4 730	256	886
Oulu	2 822	107	1 080	213	13	166	230	9	226	3 265	129	1 472
Pori	3 078	104	1 215	208	7	168	153	4	271	3 439	115	1 654
Kuopio	2 662	91	360	278	9	67	137	14	64	3 077	114	491
Lahti	1 744	33	473	172	8	608	169	5	81	2 085	46	1 162
Kotka	2 015	52	115	140	2	44	167	5	66	2 322	59	225
Kaikkiaan — Ensemble	78 702	7 626	12 819	5 115	429	2 038	6 246	430	3 938	90 063	8 485	18 795
		%			%			%			%	
Helsinki	80.5	11.8	7.7	77.2	10.3	12.5	53.3	5.3	41.4	77.0	10.9	12.1
Turku	77.8	9.4	12.8	72.9	5.4	21.7	66.8	3.1	30.1	76.8	8.7	14.5
Viipuri	73.9	2.6	23.5	74.2	2.6	23.2	80.2	1.2	18.6	74.3	2.5	23.2
Tampere	85.0	4.6	10.4	72.4	3.4	24.2	75.3	2.4	22.3	83.7	4.4	11.9
Vaasa	82.1	4.2	13.7	70.7	6.9	22.4	68.6	3.4	28.0	80.5	4.4	15.1
Oulu	70.4	2.7	26.9	54.3	3.3	42.4	49.5	1.9	48.6	67.1	2.7	30.2
Pori	70.0	2.4	27.6	54.3	1.8	43.9	35.8	0.9	63.3	66.0	2.2	31.8
Kuopio	85.5	2.9	11.6	78.5	2.6	18.9	63.7	6.5	29.8	83.6	3.1	13.3
Lahti	77.5	1.5	21.0	21.8	1.0	77.2	66.3	1.9	31.8	63.3	1.4	35.3
Kotka	92.3	2.4	5.3	75.3	1.1	23.6	70.2	2.1	27.7	89.1	2.3	8.6
Kaikkiaan — Ensemble	79.4	7.7	12.9	67.5	5.5	26.9	58.8	4.1	37.1	76.8	7.2	16.0

Vähän enemmän kuin $\frac{3}{4}$ kaikista huoneistoista (76.8 %) oli siis vuokrahuoneistoja, 16 % oli omistajan ja 7.2 % osakkaan hallussa. Viime mainittuihin kuuluvat myös kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeenomistajat, mikä hallintamuoto on viime vuosikymmenen aikana tullut huomattavasti yleisemmäksi. Asuinhuoneistot olivat yhä vielä suurimmaksi osaksi vuokrahuoneistoja, sillä lähes $\frac{4}{5}$ näistä huoneistoista käytti vuokralainen ja vain $\frac{1}{5}$ omistaja ja osakas. Niihin huoneistoihin nähden, joita käytettiin yksinomaan muuhun kuin asumiseen, oli suhde huomattavasti toinen, sillä 58.8 % näistä oli vuokrahuoneistoja, kun taas 37.2 % oli omistajan ja 4.1 % osakkaan käytettävänä.

Eri kaupungeissa poikkesivat olot tässä suhteessa huomattavasti toisistaan. Siten oli Kotkassa 92.3 % kaikista asuinhuoneistoista vuokrahuoneistoja, ja myös Kuopiossa, Tampereella ja Vaasassa tämä ryhmä oli erittäin suuri, nim. 85.5 %, 85.0 % ja 82.1 % kaikista asuinhuoneistoista. Porissa sitä vastoin tämä prosenttiluku oli vain 70.0 ja Oulussa 70.4.

Helsingissä oli osakkaan käyttämien huoneistojen luku varsin huomattava eli 11.8 % kaikista asuinhuoneistoista. Myöskin Turussa tämä prosenttiluku on jotenkin korkea, 9.4, jota vastoin muissa maaseutukaupungeissa tämä hallintamuoto oli hyvin harvinaisen.

Oulussa, Porissa, Viipurissa ja Lahdessa oli suhteellisesti enimmäin omistajan käyttämiä asuinhuoneistoja. Tällä ryhmällä oli erikoinen merkitys etenkin esikaupungeissa, joissa siihen usein kuului enemmän kuin puolet. Helsingin kaupungin rajain ulkopuolella olevilla alueilla oli siten 40 % asuinhuoneistoista omistajan käytettävänä. Kotkassa ja Tampereella, jotka ovat teollisuuskaupunkeja suuremmissa määrin kuin muut, oli tämän ryhmän osuus vain 5.3 ja 10.4 % asuinhuoneistoista, Helsingissä kaupungin rajain sisällä ainoastaan 1.6 %. »Oma koti»-aate on siis levinnyt etupäässä sinne, missä rakennustapa ja alhainen maanarvo ovat tehneet mahdolliseksi vaatimattomien asuntojen rakentamisen, s. o., kuten jo on esitetty, etenkin esikaupunkeihin.

Ne huoneistot, joita käytettiin sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen, olivat myös suurimmaksi osaksi vuokralaisten hallussa, vaikkakin vuokrahuoneistojen prosenttiluku niihin nähden on jonkin verran pienempi kuin puhtaisiin asuinhuoneistoihin nähden. Poikkeuksen tekee Lahti, missä suurin osa eli 77.2 % näistä n. s. sekahuoneistoista oli omistajan hallussa.

Niistä huoneistoista, joita käytettiin yksinomaan muuhun kuin asumiseen, siis myymälöiksi työpajoiksi, ravintoloiksi y. m. s., muodostavat

omistajan hallussa olevat huoneistot, kuten luonnollista onkin, huomattavasti suuremman ryhmän. Porissa näistä huoneistoista oli omistajan hallussa 63.3 %, Oulussa 48.6 %. Viipurissa ja Tampereella oli kuitenkin myös tämä ryhmä hyvin pieni.

V:n 1910 jälkeen on useimmissa kaupungeissa omistajan hallussa olevat huoneistot saaneet suuremman merkityksen. Näin on käynyt varsinkin asuinhuoneistojen, kuten seuraava taulukko osoittaa.

Locaux disposés par locataires, co-propriétaires et propriétaires en 1910 et 1920.

Kaupungit Villes	Asuinhuoneistoja, joita käytti: <i>Logements disposés par:</i>						Kaikkiaan huoneistoja, joita käytti: <i>Tous les locaux disposés par:</i>					
	Vuokralainen <i>Locataire</i>		Osakas <i>Co-propriétaire</i>		Omistaja <i>Propriétaire</i>		Vuokralainen <i>Locataire</i>		Osakas <i>Co-propriétaire</i>		Omistaja <i>Propriétaire</i>	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920
	%						%					
Helsinki	85.6	80.5	12.0	11.8	2.4	7.7	85.4	77.0	10.9	10.9	3.7	12.1
Turku	79.5	77.8	7.1	9.4	13.4	12.8	79.0	76.8	6.6	8.7	14.4	14.5
Viipuri	73.6	73.9	2.7	2.6	23.7	23.5	73.3	74.3	2.7	2.5	24.0	23.2
Tampere	88.1	85.0	2.7	4.6	9.2	10.4	86.8	83.7	2.6	4.4	10.6	11.9
Vaasa	83.8	82.1	1.8	4.2	14.4	13.7	82.7	80.5	1.9	4.4	15.4	15.1
Oulu	75.6	70.4	1.9	2.7	22.5	26.9	73.5	67.1	2.0	2.7	24.5	30.2
Pori	72.4	70.0	1.5	2.4	26.1	27.6	68.8	66.0	1.5	2.2	29.7	31.8

Asuntojen säännöstelyn aikana tuli tavaksi muodostaa yksityisten omistamat kiinteistöt kiinteistöosakeyhtiöiksi. Tämä koskee etenkin suurempia kaupunkeja kuten Turku ja Tampere. Myös Helsingissä kaupungin rajain sisällä osakkaan hallussa olevien asuinhuoneistojen prosenttiluku nousi 12.0 %:sta vuonna 1910 13.7 %:iin vuonna 1920. Oulussa ja Porissa on omistajan hallussa olevien huoneistojen ryhmä vuo-

den 1910 jälkeen saanut suuremman merkityksen, samoin on käynyt Helsingissä, missä kuitenkin muutos pääasiallisesti johtuu laskenta-alueen ulottamisesta huvilakaupunkeihin ja maaseudulle, missä »oma koti»-järjestelmä on pääsyt yleiseen käytäntöön.

Huoneistojen ryhmittäminen niiden tarkoituksen mukaan näkyy seuraavasta taulukosta.

Locaux d'après l'usage.

Kaupungit — Villes	Huoneistoja, joita käytettiin:					
	Yksinomaan asumiseen <i>Logements</i>		Sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen <i>Locaux ne servent pas uniquement d'habitation</i>		Yksinomaan muuhun kuin asumiseen <i>Locaux ne servent pas d'habitation</i>	
		%		%		%
Helsinki	41 184	82.8	2 562	5.2	5 988	12.0
Turku	14 695	87.2	1 030	6.1	1 125	6.7
Viipuri	11 392	87.6	779	6.0	832	6.4
Tampere	10 786	88.2	729	6.0	714	5.8
Vaasa	5 139	87.5	379	6.5	354	6.0
Oulu	4 009	82.4	392	8.0	465	9.6
Pori	4 397	84.4	383	7.4	428	8.2
Kuopio	3 113	84.6	354	9.6	215	5.8
Lahti	2 250	68.3	788	24.0	255	7.7
Kotka	2 182	83.7	186	7.2	238	9.1
Kaikkiaan — Ensemble	99 147	84.5	7 582	6.5	10 614	9.0

Useimpia huoneistoja eli 84.5 % kaikista käytettiin yksinomaan asumiseen, 6.5 % käytettiin asumisen ohella myös muuhun tarkoitukseen ja 9 % yksinomaan muuhun kuin asumiseen, jos koko ajan otetaan huomioon vain kaikkia kaupunkia koskevat loppusummat. — Eri kaupunkeihin nähden ovat poikkeukset näistä prosenttiluvuista yleensä hyvin pieniä. Suhteellisesti vähemmän yksinomaan asumiseen käytettyjä huoneistoja oli Lahdessa, Helsingissä ja Oulussa. »Sekahuoneistojen» luku oli jotenkin mitätön

kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Lahdessa. Tämän kaupungin suuri prosenttiluku johtuu siitä, että — etenkin maaseudulle ulottuneella laskenta-alueella — talousrakennuksissa olevat huoneet on yleisesti merkitty samaan huoneistokorttiin kuin asuinhuoneet, vaikka ne oikeammin olisi ollut laskettava yksinomaan muuhun kuin asumiseen käytetyiksi huoneistoiksi.

Huoneistojen käytöstä viime laskentaa suoritettaessa verrattuna oloihin vuonna 1910 antaa selvän kuvan seuraava taulukko.

Locaux d'après l'usage en 1910 et 1920, en %.

Kaupungit — Villes	Huoneistoja, joita käytettiin:					
	Yksinomaan asumiseen <i>Logements</i>		Sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen <i>Locaux ne servant pas uniquement d'habitation</i>		Yksinomaan muuhun kuin asumiseen <i>Locaux ne servant pas d'habitation</i>	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920
	%					
Helsinki	84.7	82.8	8.5	5.2	6.8	12.0
Turku	88.6	87.2	8.5	6.1	2.9	6.7
Viipuri	87.7	87.6	8.2	6.0	4.1	6.4
Tampere	87.6	88.2	8.7	6.0	3.7	5.8
Vaasa	87.4	87.5	8.4	6.5	4.2	6.0
Oulu	88.7	82.4	10.5	7.4	0.8	8.2
Pori	83.0	84.6	13.5	9.6	3.5	5.8
Kaikkiaan — Ensemble	86.5	85.0	8.8	5.8	4.7	9.2

Yksinomaan asumiseen käytettyjen huoneistojen ryhmä on suhteellisesti vähentynyt, jota vastoin yksinomaan muuhun kuin asumiseen käytettyjen huoneistojen luku on suhteellisesti kasvanut. Näissä molemmissa suhteissa kehitys on yhteinen kaikille muille kaupungeille paitsi Vaasalle ja Porille, missä asuinhuoneistojen luku on lisääntynyt, joskin verraten vähän. N. s. »sekahuoneistoja» oli viime laskennassa keskimäärin huomattavasti vähemmän, verrattuna huoneistojen koko määrään, kuin vuonna 1910, mikä suureksi osaksi johtunee siitä, että viime laskennassa noudatettiin osittain eri peri-

aatteita kuin edellisessä. Uusien periaatteiden mukaan m. m. »sekahuoneistot» ryhmitettiin siten, että mikäli niihin sisältyi sauna, pesu- ja leipomatupia, nämä erotettiin eri huoneistokortille, joten yhdestä »sekahuoneistosta» saatiin kaksi huoneistoa, joista toista käytettiin yksinomaan asumiseen ja toista yksinomaan muihin tarkoituksiin.

Edellä mainittuun kolmeen huoneistoryhmään kuuluvien huoneiden lukua valaisee seuraava taulukko, johon samalla on merkitty vuoden 1910 vastaavat prosenttiluvut.

Chambres d'après l'usage des locaux.

Kaupungit Villes	Huoneita huoneistoissa, joita käytettiin: <i>Chambres dans:</i>						100 huoneesta kuului huoneistoon, jota käytettiin: — <i>De 100 chambres appartenaient aux:</i>					
	Yksinomaan asumiseen <i>Logements</i>		Sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen <i>Locaux ne servant pas uniquement d'habitation</i>				Yksinomaan asumiseen <i>Logements</i>		Sekä asumiseen että muuhun tarkoitukseen <i>Locaux ne servant pas uniquement d'habitation</i>		Yksinomaan muuhun kuin asumiseen <i>Ne servant pas d'habitation</i>	
			Yhteensä <i>Total</i>	Siitä: — <i>Dont:</i>								
	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>	Muita <i>Autres</i>		Yksinomaan muuhun kuin asumiseen <i>Ne servant pas d'habitation</i>	1910	1920	1910	1920	1910	1920		
Helsinki	94 590	15 389	11 498	3 891	18 288	71.6	73.7	17.6	12.0	10.8	14.3	
Turku	28 399	6 100	4 300	1 800	4 164	72.5	73.4	22.4	15.8	5.1	10.8	
Viipuri	27 485	4 790	3 163	1 627	2 996	77.8	77.9	16.8	13.6	5.4	8.5	
Tampere	23 340	4 398	2 811	1 587	3 218	75.2	75.4	19.0	14.2	5.8	10.4	
Vaasa	11 495	2 340	1 583	757	1 417	74.9	75.4	19.0	15.3	5.8	9.3	
Oulu	8 205	2 125	1 423	702	1 506	73.4	69.3	25.2	18.0	1.4	12.7	
Pori	9 892	2 106	1 418	688	1 143	67.1	75.3	27.1	16.0	5.8	8.7	
Kuopio	6 667	2 047	1 388	659	902	—	69.3	—	21.3	—	9.4	
Lahti	4 863	3 347	2 275	1 072	878	—	53.5	—	36.8	—	9.7	
Kotka	4 112	803	527	276	840	—	71.4	—	14.0	—	14.6	
Kaikkiaan — Ensemble	219 048	43 445	30 386	13 059	35 352	73.1	73.6	19.4	14.5	7.5	11.9	

Huoneiden prosenttiluvut poikkeavat jossakin määrin niistä, joita edellä on esitetty huoneistoista. Erittäin silmiin pistävä on »sekahuoneistoihin» kuuluvien huoneiden suuri prosenttiluku, vaikkakin se vuodesta 1910 on tuntuvasti vähentynyt. — Huoneiden luku yksinomaan asumiseen käytetyissä huoneistoissa oli suurin Viipurissa (77.9 %), Tampereella ja Vaasassa (molemmissa 75.4 %). Yksinomaan muuhun kuin asumiseen käytetyissä huoneistoissa oli huoneiden luku suurin Kotkassa, Helsingissä ja Oulussa, joissa se oli 14.6, 14.3 ja 12.7 % kaikkien huoneiden luvusta.

Vuodesta 1910 on huoneiden jakaantuminen mainittuihin kolmeen huoneluokkaan muuttanut sikäli, että yksinomaan muuhun kuin asumiseen käytettävien huoneistojen huoneluku on kasvanut »sekahuoneistojen» huoneluvun kustannuksella. Edelliseen ryhmään kuului nimitään 7.5 % vuoden 1910 laskennassa mukana ol-

leiden kaupunkien kaikista huoneista, kun vastaava prosenttiluku vuonna 1920 oli 11.9. »Sekahuoneistojen» muuhun kuin asumiseen käytetyt huoneet muodostivat yleensä vähäisemmän osan asianomaisiin luokkiin kuuluvien huoneiden kokonaisluvusta. Niinpä kaikista versta- ja tehdashuoneista oli 25.7 % »sekahuoneistoissa», kun taas myymälä- y. m. liikehuoneista 24.5 % oli huoneistoissa, jotka sisälsivät myöskin asuinhuoneita. Ravintoloihin, ruokaloihin ja kahviloihin nähden on asian laita kuitenkin päinvastainen, sillä näihin tarkoituksiin käytetyistä huoneista oli enemmän kuin puolet »sekahuoneistoissa». Tämä johtunee pääasiassa siitä, että hotelli- ja ravintolaliike on usein yhdistettyä samaan huoneistoon.

»Sekahuoneistoissa» on, niinkuin alla olevasta yhdistelmästä näkyy, huoneiden keskiluku huoneisto kohteen suurempi kuin kahdessa muussa huoneistoryhmissä.

Chambres en moyenne par local.

Kaupungit — Villes	Huoneita keskimäärin huoneistoissa, joita käytettiin: <i>Nombre moyen des chambres par:</i>				
	Yksinomaan asumiseen <i>Logements</i>	Sekä asumiseen että muihin tarkoituksiin <i>Locaux ne servant pas unique- ment d'habitation</i>			Yksinomaan muu- hun kuin asumiseen <i>Locaux ne servant pas d'habitation</i>
		Asuinhuo- neita <i>Chambres d'habitation</i>	Muita <i>Autres</i>	Yhteensä <i>Total</i>	
Helsinki	2.3	4.5	1.5	6.0	3.1
Turku	1.9	4.2	1.7	5.9	3.7
Viipuri	2.4	4.1	2.1	6.2	3.6
Tampere	2.2	3.9	2.2	6.1	4.1
Vaasa	2.2	4.2	2.0	6.2	4.0
Oulu	2.0	3.6	1.8	5.4	3.2
Pori	2.2	3.7	1.8	5.5	2.7
Kuopio	2.1	3.9	1.9	5.8	4.2
Lahti	2.2	2.9	1.4	4.3	3.4
Kotka	1.9	2.8	1.5	4.3	3.5
Kaikkiaan — Ensemble	2.2	4.0	1.7	5.7	3.3

Se seikka, että asuinhuoneiden keskiluku »sekahuoneistoissa» oli suurempi kuin puhtaissa asuinhuoneistoissa, johtunee siitä, että edellisissä asuu etupäässä keskiluokkaan kuuluvia henkilöitä, kuten käsityöläisiä, pienten liikkei-

den omistajia j. n. e., kun taas suuressä osassa jälkimmäisiä asuu työläisperheitä.

Huoneiden jakaantuminen käytön mukaan selviää seuraavasta yhdistelmästä.

Chambres d'après l'usage.

Kaupungit — Villes	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>	Verstaas- ja tehdashuoneita <i>Ateliers</i>	Myynti- ja kon- tori-, varasto- y. m. liikehuoneita <i>Boutiques, bu- reaux et maga- sins</i>	Ravintola-, tuo- kala- ja k. j. vil- luoneita <i>Restaurants et cafés</i>	Virasto-, si- rasta-, vankila- y. m. s. huoneita <i>Administr. hōpi- taux, prisons etc.</i>	Muita huoneita <i>Autres</i>	Yhteensä <i>Total</i>
Helsinki	106 088	3 173	9 579	907	5 778	2 742	128 267
Turku	32 699	1 403	2 477	243	1 483	358	38 663
Viipuri	30 648	522	2 596	271	808	426	35 271
Tampere	26 151	1 494	1 907	185	972	247	30 956

Kaupungit — Villes	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>	Verstas- ja tehdashuoneita <i>Ateliers</i>	Myymälä-, konttori-, varasto- y. m. liikehuoneita <i>Boutiques, bureaux et magasins</i>	Ravintola-, ruokala- ja kahvila-huoneita <i>Restaurants et cafés</i>	Virasto-, sairaala-, vankila- y. m. s. huoneita <i>Administr., hôpitaux, prisons etc.</i>	Muita huoneita <i>Autres</i>	Yhteensä <i>Total</i>
Vaasa	13 078	419	1 042	110	497	106	15 252
Oulu	9 628	539	1 027	109	432	101	11 836
Pori	11 310	351	720	109	312	339	13 141
Kuopio	8 055	265	735	60	444	57	9 616
Lahti	7 138	357	501	35	246	811	9 088
Kotka	4 639	194	498	33	291	106	5 761
Kaikkiaan — Ensemble	249 434	8 717	21 082	2 062	11 263	5 293	297 851
<i>B. %:ssa huoneiden luvusta. — En % du nombre total des chambres.</i>							
Helsinki	82.7	2.5	7.5	0.7	4.5	2.1	100.0
Turku	84.6	3.6	6.4	0.6	3.9	0.9	100.0
Viipuri	86.9	1.5	7.3	0.8	2.3	1.2	100.0
Tampere	84.5	4.8	6.2	0.6	3.1	0.8	100.0
Vaasa	85.7	2.8	6.8	0.7	3.3	0.7	100.0
Oulu	81.3	4.6	8.7	0.9	3.6	0.9	100.0
Pori	86.0	2.7	5.5	0.8	2.4	2.6	100.0
Kuopio	83.7	2.8	7.7	0.6	4.6	0.6	100.0
Lahti	78.6	3.9	5.5	0.4	2.7	8.9	100.0
Kotka	80.5	3.4	8.6	0.6	5.1	1.8	100.0
Kaikkiaan — Ensemble	83.7	2.9	7.1	0.7	3.8	1.8	100.0

Asuinhuoneet olivat jokaisessa kaupungissa suurimpana ryhmänä ja tähän luokkaan kuului 83.7 % kaikista huoneista. Lähinnä suurimpana ryhmänä olivat myymälä-, konttori-, varasto- y. m. huoneet, joita oli 7.1 % kaikista huoneista. Virasto-, koulu-, sairaala- y. m. julkisten laitosten huoneita oli 3.8 % ja versta- sekä tehdashuoneita 2.9 % huoneiden koko luvusta. Ravintoloiksi, ruokaloiksi ja kahviloiksi käytettiin vain 0.7 % huoneista.

Eri kaupunkien asuinhuoneiden prosenttiluvut eroavat hyvin vähän toisistaan. — Liikehuoneita oli suhteellisesti suurin määrä Oulussa, Kotkassa, Kuopiossa ja Helsingissä, kun tämä ryhmä taas Porissa ja Lahdessa oli verraten pieni (5.5 %). Virasto-, y. m. s. laitosten huoneilla oli suurin merkitys Helsingissä, Kuopiossa ja Kotkassa. Kaikkien kaupunkien tähän ryhmään kuuluvista huoneista oli enemmän kuin puolet Helsingissä, mikä johtuu siitä, että kes-

kushallintolaitokset ja lukuisat sivistyslaitokset sijaitsevat tässä kaupungissa. — Ravintoloiksi, ruokaloiksi ja kahviloiksi käytettyjen huoneiden luku ei yhdessäkään kaupungissa noussut yli 1 %:n huoneiden koko luvusta. Lahdessa kuului tähän ryhmään vain 0.4 %, Oulussa sitä vastoin 0.9 % huoneista. Versta- ja tehdashuoneet olivat suhteellisesti lukuisimmat Tampereen teollisuuskaupungissa sekä Oulussa, joissa 4.8 ja 4.6 % huoneista käytettiin mainittuun tarkoitukseen. — Muihin tarkoituksiin käytetyt huoneet olivat vähälukuiset muissa kaupungeissa paitsi Lahdessa, jossa 8.9 % huoneista kuului tähän ryhmään. Suurinta osaa näistä huoneista käytettiin maatalouden tarpeisiin.

Viime vuosikymmeninä on eri kaupungeissa tapahtunut muutoksia edellä kosketeltujen ryhmien keskinäisissä suhteissa, niinkuin näkyy seuraavasta, prosenttilukuja vuosilta 1900, 1910 ja 1920 sisältävästä taulukosta.

Chambres d'après l'usage en 1900, 1910 et 1920 en %.

Kaupungit Villes	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>			Versta- ja tehdashuoneita <i>Ateliers</i>			Myymälä-, konttori-, varasto- y. m. liikehuoneita <i>Boutiques, bureaux et magasins</i>			Ravintola-, ruokala- ja kahvila-huoneita <i>Restaurants et cafés</i>			Virasto-, sairaala-, vankila- y. m. huoneita <i>Administr., hôpitaux, prisons etc.</i>		
	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920
Helsinki	81.1	81.9	82.7	6.4	3.2	2.5	6.5	7.5	7.5	0.9	1.1	0.7	5.1	6.3	6.6
Turku	84.8	86.4	84.6	6.1	3.8	3.6	4.8	5.6	6.4	0.8	0.9	0.6	3.5	3.3	4.8
Viipuri	82.4	87.9	86.9	6.7	2.6	1.5	5.8	5.5	7.3	0.6	1.0	0.8	4.5	3.0	3.5
Tampere	82.9	86.3	84.5	6.9	4.1	4.8	5.4	5.5	6.2	0.8	0.7	0.6	4.0	3.4	3.9
Vaasa	—	87.3	85.7	—	2.5	2.8	—	6.0	6.8	—	0.7	0.7	—	3.5	4.0
Oulu	—	90.0	81.3	—	2.4	4.6	—	4.5	8.7	—	0.7	0.9	—	2.4	4.5
Pori	—	83.9	86.0	—	3.3	2.7	—	4.7	5.5	—	1.0	0.8	—	7.1	5.0

Vuosikymmenenä 1900—1910 lisääntyivät asuinhuoneet nopeammin kuin muut huoneet, kun taas vuosi 1920 osoittaa taantumista muissa kaupungeissa, paitsi Helsingissä, jossa tämän ryhmän merkitys on yhä edelleenkin kasvanut. Liikehuoneet ovat jatkuvasti lisääntyneet kaikissa kaupungeissa, Turussa 4.8 %:sta vuonna 1900 6.4 %:iin vuonna 1920, Viipurissa 5.8 %:sta 7.3 %:iin j. n. e. Tämä kehitys osoittaa selvästi liike-elämän nousua viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. — Muissa huoneryhmissä on myös tapahtunut pieniä muutoksia. Huomattava on etenkin ravintola- ja kahvilahuoneiden luvun väheneminen, joka, niin vähäpätöinen kuin se onkin, on useimmille kaupungeille yh-

teinen. Osittain täytyy tämän johtua siitä, että ruokalot, joita pula-aikana paljon suljettiin, eivät vielä laskentahetkenä olleet ehtineet uudelleen aloittaa toimintaansa. Osaksi voidaan myös olettaa, että aikaisemmissa laskennoissa ei aina ole tehty tarpeeksi tarkkaa eroa hotelli-huoneiden — matkustajahuoneiden — ja ravintolahuoneiden välillä.

Erikoisen, määrättyjä epäkohtia osoittavan ryhmän huoneiden joukossa muodostavat ne huoneet, joita käytettiin *samalla sekä asumi- seen että muihin tarkoituksiin*. Näiden huoneiden luku oli kuitenkin verraten pieni kaikissa kaupungeissa, niinkuin seuraavasta taulukosta näkyy.

Chambres ne servant pas uniquement d'habitation, par l'usage.

Kaupungit <i>Villes</i>	Kaikkiaan <i>Total</i>	% kaikista huoneista <i>En % du total</i>	Paitsi asumiseen, käytettiin näistä: <i>Chambres serv. en même temps d'habit. et de :</i>			
			Verstaaksi <i>Ateliers</i>	Myynti- konttori- varasto- y.m. liike- huoneiksi <i>Boutiques, bureaux, magasins</i>	Ravintolak- si, ruoka- laksi ja kah- vilaksi <i>Restaurants et cafés</i>	Muuhun tarkoituk- seen <i>Autres</i>
Helsinki.....	1 022	0.8	351	586	19	66
Turku	777	2.0	190	133	4	450
Viipuri	376	1.1	92	125	9	150
Tampere	321	1.0	64	78	15	164
Vaasa.....	170	1.1	14	63	24	69
Oulu	125	1.1	64	40	5	16
Pori	171	1.3	56	49	—	66
Kuopio	125	1.3	60	45	6	14
Lahti	69	0.8	27	17	6	19
Kotka	74	1.3	19	10	3	42
Kaikkiaan — <i>Ensemble</i>	3 230	1.1	937	1 146	91	1 056

Suhteellisesti enimmän oli tällaisia, terveydellisesti kannalta epätydyttäviä huoneita Turussa, kun niitä taas Helsingissä ja Lahdessa oli suhteellisesti vähemmän. — Suurimman ryhmän näiden joukossa, yli kolmanneksen kaikista käsittävän, muodostivat ne huoneet, joita käytettiin yhtäaikaan liike- ja asuinhuoneena, ja verraten suuri oli myös verstaana käytettyjen huoneiden luku. Yhtäaikaan ravintolana ja ruokalana tai kahvilana sekä asuinhuoneena käytettiin vain vähäistä määrää, 3 %, kaikista tämän luokan huoneista.

Vuokratuista huoneistoista oli osa laskentahetkellä *asumattomia*. Näistä huoneistoista

ja niissä olevista huoneista annetaan tietoja seuraavalla sivulla olevassa taulukossa.

Niinkuin taulukosta näkyy, oli 2 % kaikista vuokratuista huoneistoista asumattomia ja niihin kuului 2.1 % kaikista vuokratuista huoneista. Useimmat näistä huoneistoista ja huoneista olivat kaupunkien ympäristöillä sijaitsevilla kesähuviloissa. — Vuoteen 1910 verrattuna on asumattomien huoneistojen ja huoneiden luku jonkin verran lisääntynyt, mutta tämä johtuu etupäässä siitä, että laskenta-alueet käsittivät vuonna 1920 myöskin huomattavia maaseutu-alueita — erittäinkin Helsingissä — joissa oli paljon kesähuviloita.

Locaux et chambres non habités.

Kaupungit Villes	Yksinomaan asuinhuoneita sisältävät huoneistot <i>Logements</i>		Myöskin muihin tarkoituksiin aiottut huoneistot <i>Locaux ne servant pas uniquement d'habitation</i>		Yhteensä — Total			
	Huoneistoja <i>Locaux</i>	Huoneita <i>Chambres</i>	Huoneistoja <i>Locaux</i>	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>	Huoneistoja <i>Locaux</i>	% vuokra- tuista huoneistoista <i>En % des locaux loués</i>	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>	% vuokra- tuista huoneista <i>En % des chambres louées</i>
	Helsinki.....	995	2 975	58	139	1 053	2.1	3 114
Turku.....	357	940	29	70	386	2.3	1 010	2.6
Viipuri.....	184	521	23	50	207	1.6	571	1.6
Tampere.....	117	329	25	101	142	1.2	430	1.4
Vaasa.....	94	245	5	15	99	1.7	260	1.7
Oulu.....	116	326	19	46	135	2.8	372	3.1
Pori.....	103	243	23	71	126	2.4	314	2.3
Kuopio.....	29	70	5	8	34	0.9	78	0.8
Lahti.....	60	107	31	81	91	2.8	188	2.1
Kotka.....	16	49	3	4	19	0.7	53	0.9
Kaikkiaan — Ensemble	2 071	5 805	221	585	2 292	2.0	6 390	2.1

Asuttujen huoneistojen joukossa on muuan ryhmä, jota ei mukavasti voi käsitellä myöhemmin seuraavassa varsinaisessa selonteossa asunto-oloista, nimittäin *laitoksien*, niinkuin sairaaloiden, vankiloiden ja kaikenlaisten internaattien

huoneistot, sikäli kuin niissä ei asu yksityisiä perheitä, lääkäreitä, vanginvartijoita y. m. s. Tällaisia huoneistoja ja niihin kuuluvia asuinhuoneita oli eri kaupungeissa seuraavat määrät.

Locaux et chambres d'habitation dans les hôpitaux, prisons et autres établissements.

Kaupungit — Villes	Huoneistoja <i>Locaux</i>	Asuinhuoneita <i>Chambres d'habitation</i>
Helsinki.....	144	3 670
Turku.....	25	1 188
Viipuri.....	34	871
Tampere.....	24	446
Vaasa.....	11	307
Oulu.....	21	283
Pori.....	9	177
Kuopio.....	13	380
Lahti.....	9	123
Kotka.....	12	114
Yhteensä — Total	302	7 559

Melkein puolet kaikista kysymyksessä olevista huoneistoista ja huoneista oli Helsingissä, jossa etenkin sairaaloita oli paljon. Muista kaupungeista on erikoisesti mainittava Turku, jossa vankiloiden huoneet olivat hyvin lukuisat.

* * *

Rakennus- ja asuntolaskennan yhteydessä on koottu tietoja myös huoneistoissa olevista muka-

vuuksista ja on kysely koskenut kylpyhuonetta, kaasujohtoa, sähkövaloa, vesijohtoa, lokakulpoa ja W.C.:tä. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa esitetään asianomaisista kaupungeista tiedot luetelluilla mukavuuksilla varustetuista huoneistoista; nämä luvut koskevat kaikkia, sekä asumiseen että muihin tarkoituksiin käytettyjä huoneistoja.

Locaux avec certaines installations hygiéniques etc.

Kaupungit <i>Villes</i>	Huoneistoja, joissa oli: -- <i>Locaux avec:</i>					
	Kylpyhuone <i>Chambres de bain</i>	Kaasujohto <i>Gaz</i>	Sähkövalo <i>Électricité</i>	Vesijohto <i>Distribution d'eau</i>	Lokakulppo <i>Conduite d'écoulement des eaux ménagères</i>	W. C.
Helsinki	10 144	17 853	42 506	30 583	28 243	18 675
Turku	1 275	1 334	11 640	5 185	5 036	1 107
Viipuri	1 491	1 081	7 044	3 958	3 758	2 492
Tampere	684	—	11 063	6 098	5 458	1 933
Vaasa	307	—	5 527	1 060	1 843	636
Oulu	206	—	3 914	1 056	990	335
Pori	77	—	4 260	109	192	68
Kuopio	151	—	3 611	881	825	278
Lahti	142	—	2 365	706	669	398
Kotka	103	—	2 249	177	278	134
Kaikkiaan — <i>Ensemble</i>	14 580	20 268	94 179	49 813	47 292	26 056
	% kaikista huoneistoista <i>En % du total des locaux</i>					
Helsinki	20.2	35.5	84.6	60.8	56.2	37.2
Turku	7.5	7.8	68.3	30.4	29.5	6.5
Viipuri	11.5	8.3	54.2	30.4	28.9	19.2
Tampere	5.0	—	81.3	44.8	40.1	14.2
Vaasa	5.2	—	93.9	18.0	31.3	10.8
Oulu	4.2	—	79.8	21.5	20.2	6.8
Pori	1.5	—	80.9	2.1	3.6	1.3
Kuopio	4.1	—	98.0	23.9	22.4	7.5
Lahti	4.3	—	70.9	21.2	20.1	11.9
Kotka	3.9	—	85.6	6.7	10.6	5.1
Kaikkiaan — <i>Ensemble</i>	12.2	16.9	78.7	41.6	39.5	21.8

Helsingin huoneistot olivat melkein kaikissa suhteissa paremmin mukavuuksilla varustettuja kuin maaseutukaupunkien. Kylpyhuoneita oli mainittavassa määrässä vain Helsingissä: 20.2 %:ssa kaikista huoneistoista, kun taas maaseutukaupungeista vain Viipurissa oli huomattavampi määrä kylpyhuoneilla varustettuja huoneistoja. — Paitsi Helsingissä oli vain kahdessa kaupungissa, Turussa ja Viipurissa, kaasulaitos, mutta viimeksimainituissa kahdessa kaupungissa oli sängin vähän huoneistoja, joissa oli kaasujohto. — Sähkövalo on verraten yleinen kaikissa kaupungeissa, koska 78.7 %:ssa kysymyksessä olevien kaupunkien kaikista huoneistoista oli sähkövalo. Tämä on erikoisesti tullut käytäntöön Kuopiossa ja Vaasassa, jotka tässä suhteessa voittavat Helsinginkin. — Vesijohto ja lokakulppo ovat suuremmissa kaupungeissa verraten yleisiä, mutta Porissa ja Kotkassa melkein tuntemattomia. W.C. oli jotenkin tavallinen vain Helsingissä sekä jossakin määrin Viipurissa, Tampereella, Lahdessa ja Vaasassa.

Vuoden 1910 jälkeen on huoneistoja useimmissa kaupungeissa nykyaikaistutettu, ja erittäinkin uudet huoneistot ovat yleensä olleet varustettuja

yllä mainituilla mukavuuksilla. Huomattava on etenkin sähkövalon yleisyys. Tämän muutoksen on suureksi osaksi aiheuttanut pula-aika, jolloin oli melkein mahdotonta saada paloöljyä. Kun tämä nousi luonnottoman korkeaan hintaan ja sitä saatiin niin vähän, tuli sähkövalon hankkiminen taloudellisesti edullisemmaksi, jopa suorastaan välttämättömäksi.

Tästä perusteellisesta muutoksesta saa käsityksen vertaamalla sähkövaloa käyttävien huoneistojen lukua vuosina 1910 ja 1920. Ensin mainittuna vuonna oli Helsingin huoneistoista 27.3 %:ssa sähkövalo, myöhemmän laskennan aikana 84.6 %:ssa — kaupungin rajain sisällä 93.1 %:ssa. Turussa olivat vastaavat prosenttiluvut 1910 8.2 %, 1920 68.3 %, Viipurissa vastaavat luvut 8.4 % ja 54.2 %, Tampereella 8.7 % ja 81.3 %, Vaasassa 13.9 % ja 93.9 %, Oulussa 9.5 % ja 79.8 % sekä Porissa vuonna 1910 5.7 %, jota vastasi 80.9 % vuonna 1920.

Myöskin vesijohtoa on kuluneen vuosikymmenen aikana huomattavasti laajennettu Oulussa ja Vaasassa, ja Kotkassa olivat laajentamistyöt parhaillaan käynnissä.

Mitään tilastoa ei ole valmistettu siitä, millä tavoin kysymyksessä olevat mukavuudet esiintyivät eri suurissa huoneistoissa. Yleensä lienee kuitenkin oikea se havainto, että suuret huoneistot olivat tässä suhteessa paremmin varustetut kuin pienet. Taululiitteestä XIV selviää myös, että tässä suhteessa oli huomattava erotus asianomaisten kaupunkien keskiosissa ja toisaalta esikaupungeissa ja kaupungin rajojen ulkopuolella sijaitsevien huoneistojen välillä.

Mukavuuksista, joilla on asianomaiselle huoneistolle verraten suuri merkitys, mainittakoon vielä eteiset, ruokakellarit j. m. s. Näiden lukuisuudesta yhtä vähän kuin keskuslämmityksellä varustetuista huoneistoista — nykyaikainen mukavuus, joka vasta viime vuosikymmenellä on tullut yleisemmäksi — ei tällä kertaa ole kuitenkaan koottu tietoja.

IV. Asuinhuoneistojen suuruusluokat.

Tässä ja seuraavissa luvuissa käsitellään vain asuttuja asuinhuoneistoja ja niiden asuinhuoneita. Ne huoneistot ja huoneet, jotka eivät vaikuta asunto-oloihin, s. o. sellaiset huoneistot, joita käytetään yksinomaan muihin tarkoituksiin kuin asumiseen, sekä ne »seka-huoneistoissa» olevat huoneet, joita ei käytetä asuinhuoneiksi, jätetään sen vuoksi pois seuraavasta esityksestä. Erikoisesti on korostettava, että milloin on kysymys huoneiden luvusta asuinhuoneistossa, myöskin »seka-huoneistossa», tarkoitetaan yksinomaan asuinhuoneita. Jos huonetta on samanaikaisesti käytetty asuinhuoneena ja muihin tarkoituksiin, on se kuitenkin seuraavassa katsottu asuinhuoneeksi.

Asutuista asuinhuoneistoista oli kaikissa kaupungeissa, jotka laskenta käsitti, 35 635 eli 34.2 % yhden ja 36 229 eli 34.8 % kahden huoneen huoneistoja, 4 006 eli 3.9 % huoneistoja, joissa oli yksi tai kaksi huonetta ja osa keittiöön, 12 158 eli 11.7 % huoneistoista sisälsi kolme huonetta, 7 342 eli 7.1 % neljä huonetta, 3 709 eli 3.6 % viisi huonetta, 3 684 eli 3.5 % kuusi tai seitsemän huonetta ja 1 274 eli 1.2 % huoneistoista kahdeksan tai useampia huoneita. Huonelukuun on keittiö aina laskettu eri huoneeksi. Yhden huoneen huoneistoista olivat useimmat eli noin $\frac{4}{5}$ niin sanottuja hellahuoneita, kun taas yhden huoneen huoneistoja ilman hellauunია oli 7 731 eli 7.4 % kaikista huoneistoista. Kahden huoneen huoneistojen joukossa olivat huoneen ja keittiön huoneistot vallitsevana muotona, sillä

Mainittakoon tässä yhteydessä vielä, että erilaisten huoneistojen käyttöä koskevia tietoja käsiteltäessä on erotettu eri ryhmäksi sellaiset *pesutuvat, saunat ja leipomatuvat*, joita ei ole laskettu mihinkään asianomaisen kiinteistön huoneistoon, vaan jotka on tarkoitettu kaikkien asukkaiden käytettäväksi. Näitä tietoja täytyy kuitenkin pitää epätäydellisinä, koska suuresta osasta kysymyksessä olevia huoneita ei ole ilmoitettu niiden tarkoitusta, vaan on ne ilmoitettu ainoastaan ulko-huonerakennuksessa oleviksi huoneiksi t.m.s. Etenkin pienemmissä maaseutu-kaupungeissa lienee eri kiinteistöillä useasti oma sauna. — Helsinkiin nähden, jossa pesutupien, saunojen ja leipomatupien yhteinen luku on ilmoitettu 2 575:ksi, näyttävät nämä tiedot kuitenkin verraten luotettavilta.

sellaisia huoneistoja oli 34 197, kun niitä kahden huoneen huoneistoja, joissa ei ollut hellauunია, oli vain 2 032. Huoneistoissa, joilla oli osa keittiöön, oli tämän keittiöosuuden ohella tavallisimmin vain yksi huone. Kolmen ja useamman huoneen asuinhuoneistoissa oli melkein säännöllisesti keittiö.

Etenkin sodan jälkeen on koetettu alentaa asuinrakennusten rakennuskustannuksia siten, että eri huoneistoja ei ole varustettu hellauunilla, vaan ainoastaan keittokomerolla, jossa on kaasutai sähkökeitinjä. Sellaisia rakennuksia, joissa sen sijaan oli *keskuskeittiö*, oli laskentahetkellä kuitenkin sängen vähän. Yksityisiä koskuskeittiötaloja oli nimittäin Helsingissä 6, Turussa 3, Viipurissa 1 ja Vaasassa 1. Muista kuudesta kaupungista ei sellaisia taloja ole ilmoitettu.

Yllä kosketellut huoneistolajit olivat eri kaupungeissa hyvin eri tavalla edustettuina, niinkuin näkyy seuraavalla sivulla olevasta taulukosta, jossa huoneistot on ryhmitetty asuinhuoneiden luvun mukaan.

Seuraavassa tullaan yleiskatsauksen saavuttamiseksi vertailuissa osittain käyttämään nimityksiä »*pienet huoneistot*», »*keskikokoiset huoneistot*» ja »*suuret huoneistot*». Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat seuraavanlaiset huoneistot: yhden huoneen, hellahuoneen, kahden ilman hellauunია olevan huoneen, huoneen ja keittiön sekä yhden tai kahden huoneen ja osakeittiön huoneistot. Toiseen ryhmään on laskettu kolmen ja neljän huoneen huoneistot, jotka tavallisim-

Locaux d'après le nombre des chambres.

Kaupungit Villes	Huoneistoja, joissa oli: — Nombre des locaux avec:																							
	1 huone — 1 chambre			2 huonetta — 2 chambres			3 huonetta — 3 chambres			4 huonetta — 4 chambres			5 huonetta — 5 chambres			6—7 huonetta — 6—7 chambres			8 tai useampia huoneita — 8 chambres ou davantage			Yhteensä huoneistoja Total		
	Ilman keittiötä sans cuisine	Vain keittiö cuisine	Yhteensä Total	Ilman keittiötä sans cuisine	1 huone ja keittiö 1 chambre et cuisine	Yhteensä Total	1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 chambres et part à la cuisine	3 huonetta 3 chambres	4 huonetta 4 chambres	5 huonetta 5 chambres	6—7 huonetta 6—7 chambres	8 tai useampia huoneita — 8 chambres ou davantage	Yhteensä huoneistoja Total											
Helsinki	3 478	13 808	17 286	655	12 012	12 667	100	4 668	3 227	1 838	2 063	700	42 549											
Turku	1 987	5 098	7 085	183	4 828	5 011	41	1 512	807	377	355	126	15 314											
Viipuri	348	2 654	3 002	241	4 717	4 958	150	1 773	948	514	449	136	11 930											
Tampere	552	527	1 079	548	4 320	4 868	2 768	1 375	687	248	225	99	11 349											
Vaasa	205	1 413	1 618	129	2 120	2 249	4	681	414	213	174	55	5 408											
Oulu	393	1 500	1 893	55	1 253	1 308	2	495	236	135	120	56	4 245											
Pori	336	353	689	141	1 463	1 604	906	813	383	113	97	40	4 645											
Kuopio	239	790	1 029	44	1 468	1 512	14	380	275	116	74	22	3 422											
Lahti	109	666	775	22	1 313	1 335	17	382	223	100	80	26	2 938											
Kotka	84	1 095	1 179	14	703	717	4	179	142	55	47	14	2 337											
Kaikkiaan — Ensemble	7 731	27 904	35 635	2 032	34 197	36 229	4 006	12 258	7 342	3 709	3 684	1 274	104 137											
							%																	
Helsinki	8.2	32.5	40.7	1.6	28.2	29.8	0.2	11.0	7.6	4.3	4.8	1.6	100.0											
Turku	13.0	33.3	46.3	1.2	31.5	32.7	0.3	9.9	5.3	2.4	2.3	0.8	100.0											
Viipuri	2.9	22.3	25.2	2.0	39.5	41.5	1.3	14.9	7.9	4.3	3.8	1.1	100.0											
Tampere	4.9	4.6	9.5	4.8	38.1	42.9	24.4	12.1	6.0	2.2	2.0	0.9	100.0											
Vaasa	3.8	26.1	29.9	2.4	39.2	41.6	0.1	12.6	7.7	3.9	3.2	1.0	100.0											
Oulu	9.3	35.3	44.6	1.3	29.5	30.8	0.0	11.7	5.6	3.2	2.8	1.3	100.0											
Pori	7.2	7.6	14.8	3.0	31.5	34.5	19.5	17.5	8.3	2.4	2.1	0.9	100.0											
Kuopio	7.0	23.1	30.1	1.3	42.9	44.2	0.4	11.1	8.0	3.4	2.2	0.6	100.0											
Lahti	3.8	23.5	27.3	0.8	46.3	47.1	0.6	9.9	7.9	3.5	2.8	0.9	100.0											
Kotka	3.6	46.8	50.4	0.6	30.1	30.7	0.2	7.7	6.1	2.3	2.0	0.6	100.0											
Kaikkiaan — Ensemble	7.4	26.8	34.2	1.9	32.9	34.8	3.9	11.7	7.1	3.6	3.5	1.2	100.0											

min ovat kahden tai kolmen huoneen ja keittiön huoneistoja, ja viimeiseen ryhmään kuuluvat niin ollen viisi tai useampia huoneita käsittävät huoneistot. Ruotsissa tosin lasketaan myöskin kolmen huoneen huoneistot pieniin huoneistoihin. Tämän huoneistotyypin paljon suurempaan yleisyyteen nähden mainitussa maassa — Ruotsin asuntolaskennassa vuonna 1920 ilmoitettiin 25.8 % kaikista huoneistoista olevan kahden huoneen ja keittiön huoneistoja — voi tämä luokitus siellä olla paikallaan, näin sitäkin suuremmalla syyllä, kun myöskin työläiset yleisesti käyttävät tällaisia huoneistoja. Meillä olosuhteet tässä kohdin ovat huomattavasti toisenlaiset kuin Ruotsissa. Kolmen huoneen huoneistoja oli keskimäärin vain 11.7 % kaikkien kymmenen suurimman kaupunkimme asuinhuoneistoista. Tämän huoneistotyypin suhteellisen vähäisestä esiintymisestä kaupunkiemme tyypillisissä työväenkaupunginosissa voidaan päätellä, että työväestö meillä vain vähäisessä määrin käyttää tämän suuruisia huoneistoja.

Olisi hyvin mielenkiintoista saada selville, missä määrin pienten ja keskikokoisten huoneistojen välinen raja samalla merkitsee niissä asuvien henkilöiden välistä yhteiskunnallista rajaa. Kahden viime asuntolaskennan aineisto tarjoaisi kyllä mahdollisuuden jakaa huoneistot huoneistonhaltijan ammatin tai yhteiskunnallisen aseman mukaan, mutta vielä toistaiseksi ei huoneistokortteja ole tämän näkökohdan mukaan käyritelty.

Edellä esitetystä yleiskatsauksesta huoneistojen huonelukuun kävi selville, että pieniä huoneistoja oli 72.9 % kymmenen laskentakaupungin kaikista huoneistoista. Muutamissa kaupungeissa tämä prosenttiluku oli kuitenkin paljon suurempi, niinkuin näkyy seuraavista luvuista:

Locaux avec 1—2 chambres en % du nombre total des locaux.

Helsinki	70.7	Viipuri	68.0
Turku	80.3	Tampere	76.8

Vaasa	70.6	Kuopio	74.7
Oulu	75.4	Lahti	75.0
Pori	68.8	Kotka	81.3

Näistä luvuista näkyy, missä määrin eri kaupungeilla on enemmän tai vähemmän selvä teollisuuskaupungin luonne lukuisine työväestöineen, vaikka myöskin paikalliset olosuhteet niihin vaikuttavat. Korkeimmat prosenttiluvut ovat Kotkalla, Turulla ja Tampereella. Myöskin Oulun, Lahden ja Kuopion luvut ovat korkeita, kun sitä vastoin Helsingissä, Vaasassa, Porissa ja Viipurissa oli verraten vähän tähän luokkaan kuuluvia huoneistoja.

Pienten huoneistojen pääajit ovat hellahuoneen sekä huoneen ja keittiön huoneistot.

Edelliseen huokkaan, jota hyvin paljon käytettiin kokonaisten perheitten asunnoksi, kuului 26.8 % kaikkien kaupunkien huoneistoista. Hella-uuni on kuitenkin tällaisissa huoneissa usein korvattu pienellä n. s. hellakaakeliuunilla. Samaa huonetta käytettiin makuuhuoneena, oleskeluhuoneena sekä ruoan valmistamiseen, josta kaikesta seuraa monenlaista hankaluutta. Eri kaupungeista oli Kotkassa suurin prosenttimäärä, 46.8 %, hellahuoneen huoneistoja. Paitsi tässä kaupungissa, jossa siis melkein puolet kaikista huoneistoista oli epäedullisinta huoneistolajia, oli hellahuoneen huoneistoja suurimmat määrät Oulussa (35.3 %), Turussa (33.3 %) ja Helsingissä (32.5 %). Kahdessa viimeksi mainitussa kaupungissa on työväen kaupunginosia, joissa hellahuoneen huoneistoja on enemmän kuin puolet kaikista huoneistoista.

Vain Turussa, Helsingissä ja Viipurissa oli huomattavampi määrä yhden huoneen huoneistoja, joissa ei ollut hella-uunia. Näissä asuu yleensä vain yksinäisiä henkilöitä.

Huoneen ja keittiön huoneistot olivat yleisimpänä huoneluokkana useimmissa kaupungeissa. Lahdessa ja Kuopiossa kuului 46.3 ja 42.9 % huoneistoista tähän ryhmään ja se oli suurimpana huoneistoryhmänä myös Vaasassa, Viipurissa, Tampereella ja Porissa, kun taas Helsingissä (28.2 %), Oulussa (29.5 %) ja Kotkassa (30.1 %) tällaisia huoneistoja oli suhteellisesti vähemmän kuin muissa kaupungeissa. Kahdessa ensinmainitussa kaupungissa sekä Vaasassa ja Viipurissa voidaan huoneen ja keittiön huoneistoja pitää työväen ja pienempien käsityöläisasuntojen varsinaisena normaalityypinä.

Kahden huoneen huoneistot ilman keittiötä olivat sangen harvinaisia kaikissa kaupungeissa.

Huoneistolajin, joka tuottaa monenlaista hankaluutta, muodostavat n. s. osakeittiöhuoneistot.

Useimmissa tapauksissa käyttää kaksi huoneistoa samaa keittiötä, mutta joskus on kolme, vieläpä neljäkin perhettä osallisina samassa keittiössä. Tämä järjestelmä — kun ruoan valmistamisen kahdelle tai kolmelle perheelle täytyy tapahtua usein melkein samanaikaisesti — tuottaa tietystikin monenlaisia haittoja. Onneksi ovat tällaiset huoneistot sangen harvinaiset kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Tampereella ja Porissa. Tampereella oli 2 410 huoneen ja osakeittiön ja 358 kahden huoneen ja osakeittiön huoneistoa ja näitä oli yhteensä 24.4 % kaikista tämän kaupungin huoneistoista. Porissa oli huoneen ja osakeittiön huoneistoja 799 ja kahden huoneen ja osakeittiön 107, yhteensä 19.5 % kaikista kaupungin huoneistoista. Tämän omittuinen huoneistotyyppi yleisyys juuri näissä kaupungeissa johtuu siitä, että eräät sikääläiset teollisuuslaitokset lienevät rakentaneet osan työväenasuntojaan tämän järjestelmän mukaan. Tämä koskee etupäässä vanhempiä työväenasuntoja.

Tässä yhteydessä on mainittava, että usein on kaksi tai useampia perheitä yhdessä vuokratun huoneiston tai jokin perhe voi olla toisen perheen alivuokralaisena tämän huoneiston osassa. Tällainen asuminen on yhtä hankalaa kuin osakeittiöhuoneistojen käyttäminen. Mitään tilastoa kahden tai useamman perheen samanaikaisesti käyttämistä huoneistoista ei ole tehty. Osakeittiöhuoneistoiksi on katsottu vain sellaiset huoneistot, jotka on vuokrattu suoraan kiinteistönomistajalta ja jotka silloin ovat saaneet vain osuuden keittiön yhdessä toisen, myöskin kiinteistön omistajalta vuokratun huoneiston kanssa.

Tyypillisiä keskiluokan asuntoja, erikoisesti eräissä suuremmissa kaupungeissamme, ovat kolmen ja neljän huoneen, t. s. kahden huoneen ja keittiön sekä kolmen huoneen ja keittiön huoneistot. Näihin huoneistoryhmiin kuului kymmenessä laskentakaupungissa kaikkiaan 19 500 huoneistoa eli 18.8 % kaikista asuinhuoneistoista. Näistä oli 12 158 kolmen huoneen ja 7 342 neljän huoneen huoneistoja. Eri kaupungeissa olivat keskikokoisten huoneistojen prosenttimäärät seuraavat:

Locaux avec 3—4 chambres en % du nombre total des locaux.

Helsinki	18.6	Oulu	17.8
Turku	15.2	Pori	25.8
Viipuri	22.8	Kuopio	19.1
Tampere	18.1	Lahti	17.8
Vaasa	20.3	Kotka	13.8

Kysymyksessä olevan suuruiset huoneistot olivat yleisimmät Porissa ja Viipurissa, joissa eri huoneistotyyppien suhteet osoittavat melkoista edullisempia asunto-oloja kuin vastaavat suhteet muissa kaupungeissa. Epäedullisimmat olivat olot tässä suhteessa Kotkassa ja Turussa, joissa vain 13.8 ja 15.2 % kaikista huoneistoista voitiin laskea keskikokoisten huoneistojen luokkaan.

Suomen oloissa suuria asuinhuoneistoja — viiden ja useamman huoneen, keittiö mukaan luettuna — oli vain Helsingissä yli 10 % kaikista huoneistoista. Tällaisten huoneistojen absoluuttinen luku mainituissa kaupungeissa oli 4 601, kun taas vastaava luku kaikista muista kaupungeista yhteensä oli vain 4 066. Prosentteissa kaikista huoneistoista oli tämä ryhmä niinuudoin mitättömän pieni, prosenttiluku vaihteli 4.9:n (Kotkassa) ja 9.2:n (Viipurissa) välillä.

Eri huoneistotyyppien suhteellista lukuisuutta koskevasta selonteosta selviää siis, että olosuh-

teet kysymyksessä olevissa kymmenessä kaupungissa ovat kehittyneet pääasiallisesti kalteen suuntaan. — Niissä kaupungeissa, joissa työväestö on täydellisesti vallitsevana, ovat hella-huoneen sekä huoneen ja keittiön huoneistot suhteellisesti lukuisimmat kuin sellaisissa kaupungeissa, joissa keskiluokka on voimakkaammin edustettuna. Näistä jälkimmäisistä mainittakoon erikseen Viipuri, Pori ja Vaasa.

Niistä kaupungeista, joissa laskentoja on toimitettu jo aikaisemminkin, on valmistettu taulukko, joka sisältää katsauksen asuttujen asuinhuoneistojen lukuun, ryhmitettyinä huonemäärän mukaan eri laskentalhetkinä alkaen vuodesta 1870. Tällöin on huomattava, että osakeittöhuoneistoista on yhden huoneen ja osakeittön huoneistot viety yhden huoneen huoneistojen ryhmään ja kahden huoneen ynnä osakeittön huoneistot kahden huoneen huoneistojen ryhmään.

Locaux d'après le nombre des chambres 1870—1920.

V u o s i <i>Année</i>	Huoneistoja, joissa oli: — <i>Locaux avec:</i>							Yhteensä huoneistoja <i>Total</i>
	1 huone <i>1 chambre</i>	2 huonetta <i>2 chambres</i>	3 huonetta <i>3 chambres</i>	4 huonetta <i>4 chambres</i>	5 huonetta <i>5 chambres</i>	6—7 huonetta <i>6—7 chambres</i>	8 tai useam- pia huoneita <i>8 chambres ou davan- tage</i>	
<i>Helsinki</i>								
1870	3 936	1 025	454	333	240	353	394	6 735
1880	5 133	1 243	536	452	310	441	397	8 512
1890	6 667	2 630	1 057	824	606	787	543	13 114
1900	8 563	4 067	1 460	1 232	866	1 139	624	17 951
1910	12 004	7 622	2 672	1 966	1 130	1 561	655	27 610
1920	17 377	12 676	4 668	3 227	1 838	2 063	700	42 549
<i>Turku</i>								
1870	2 265	704	328	241	173	201	255	4 167
1880 ¹⁾	2 918	965	437	281	168	199	197	5 165
1890	4 159	1 639	575	378	262	247	227	7 487
1900	5 186	2 299	711	488	251	296	175	9 406
1910	6 868	3 765	1 062	659	314	332	153	13 153
1920	7 114	5 023	1 512	807	377	355	126	15 314
<i>Viipuri</i>								
1870	1 089	367	204	148	84	139	157	2 188
1880	1 190	483	214	177	115	136	123	2 438
1890	800	1 028	464	289	211	240	150	3 182
1900	2 414	2 752	773	464	295	308	188	7 194
1910	2 981	4 500	1 414	785	481	393	191	10 745
1920	3 116	4 994	1 773	948	514	449	136	11 930
<i>Tampere</i>								
1880	2 300	502	212	102	67	77	73	3 333
1890	1 894	1 274	656	292	143	105	70	4 434

¹⁾ Raunistulasta tiedot puuttuvat.

²⁾ Sitäpaitsi 216 huoneistoa, joiden huoneluokasta ei ole tietoja.

Vuosi <i>Année</i>	Huoneistoja, joissa oli: — <i>Locaux avec:</i>							Yhteensä huoneistoja <i>Total</i>
	1 huone <i>1 chambre</i>	2 huonetta <i>2 chambres</i>	3 huonetta <i>3 chambres</i>	4 huonetta <i>4 chambres</i>	5 huonetta <i>5 chambres</i>	6—7 huonetta <i>6—7 chambres</i>	8 tai useam- pia huonetta <i>8 chambres ou davan- tage</i>	
1900	3 564	3 199	871	430	153	190	105	8 512
1910	3 824	4 093	1 108	627	215	225	125	10 217
1920	3 489	5 226	1 375	687	248	225	99	11 349
<i>Vaasa</i>								
1910	1 730	1 753	516	289	160	166	87	4 701
1920	1 619	2 252	681	414	213	174	55	5 408
<i>Oulu</i>								
1870	895	303	171	101	44	62	122	1 698
1890	1 086	463	242	110	76	90	77	2 144
1910	1 502	980	400	214	119	132	75	3 422
1920	1 894	1 309	495	236	135	120	56	4 245
<i>Pori</i>								
1890	361	464	445	267	121	85	61	1 804
1910	1 253	1 742	737	303	125	117	69	4 346
1920	1 488	1 711	813	383	113	97	40	4 645

Asuinhuoneistojen kokonaisluku on kasvanut kaikissa kaupungeissa kymmenen viime vuoden aikana. Tämä lisääntyminen on kuitenkin ollut eri kaupungeissa verraten erilainen. Melkoinen osa lisäyksestä Helsingissä, Tampereella ja Oulussa johtuu siitä, että näiden kaupunkien laskenta-alueet ovat laajentuneet aikaisemman laskennan jälkeen. Lisäksi tulleilla alueilla sijaitsevat huoneistot eivät merkitse mitään

»nettolisäystä» asianomaisten kaupunkien huoneistomäärään, koska nämä alueet osittain olivat rakennettuja jo ennen vuotta 1910. Sen vuoksi on katsottu oikeammaksi mainittuihin kolmeen kaupunkiin nähden ottaa alla olevissa vertailuissa huomioon vain ne osat vuoden 1920 laskenta-alueesta, jotka olivat mukana jo vuoden 1910 laskennassa:

Augmentation du nombre des locaux de 1910 à 1920.

	Huoneistojen lu- vun lisääntyminen vuodesta 1910	%
Helsinki	8 903	32.8
Turku	2 161	16.5
Viipuri	1 185	11.0
Tampere	684	6.7
Vaasa	707	15.0
Oulu	152	4.4
Pori	299	7.0

Vain Helsingissä on lisääntyminen ollut huomattava. Edellisen vuosikymmenen kehitykseen verrattuna täytyy ajanjaksoa 1911—1920 katsoa suhteellisen paikoillaan pysymisen ajaksi. Neljässä suurimmassa kaupungissa, joissa asuntolaskenta toimitettiin jo vuonna 1900, oli absoluuttinenkin lisäys suurempi kuin viimeksi kuluneena kymmenvuotiskautena. Helsingissä tämä lisäys oli 9 659, Turussa 3 747, Viipurissa

3 751 ja Tampereella 1 705 huoneistoa. Lamaanus tässä kohdin on siis tuntuvin Viipurissa ja Tampereella. — Jos vertailu Helsinkiin, Tampereeseen ja Ouluun nähden ulotetaan koko viime laskennan käsittämään alueeseen, on huoneistojen luvun lisääntyminen vuodesta 1910 ollut Helsingissä 14 939 eli 54.1 %, Tampereella 1 132 eli 11.0 % sekä Oulussa 823 eli 24.0 %.

Kun jaetaan vuoden 1910 jälkeen seitsemän kysymyksessä olevan kaupungin huoneistomäärän

tullut lisä — 14 091 huoneistoa — eri suuruusluokkien kesken, saadaan seuraava tulos:

Augmentation du nombre des locaux 1911—20 par catégories de locaux.

Lisäys vuodesta 1910	Huoneistoja, joissa oli:						
	1 huone	2 huonetta	3 huonetta	4 huonetta	5 huonetta	6—7 huonetta	8 ja us. huon.
Absoluuttisesti.....	3 713	5 934	2 517	1 352	595	275	—295
%:ssa bruttolisäyksestä	25.8	41.2	17.5	9.4	4.2	1.9	—

Kahden huoneen huoneistot ovat siis olleet tärkeimpänä osana viimeksi kuluneen vuosikymmenen huoneistotuotannossa. Toisella sijalla ovat yhden huoneen huoneistot ja niiden luku, samoin kuin uusien kolmen huoneen huoneistojen, on huomattavasti suurempi kuin muiden huoneistoryhmien vastaava luku.

Jos lisäystä eri huoneistoryhmissä verrataan asianomaisten ryhmien huoneistomääriin vuonna 1910, huomataan, että lisäys on pienemmissä huoneistoryhmissä ollut suhteellisesti vähäisempi kuin keskikokoisissa huoneistoissa. Lisäys oli nimittäin huoneistoissa, joissa oli:

1 huone	2 huonetta	3 huonetta	4 huonetta	5 huonetta	6—7 huonetta	8 ja us. huoneita
12.3 %	24.3 %	31.8 %	28.0 %	23.4 %	9.4 %	—23.2 %

Suurimpien, 8 ja useamman huoneen, huoneistojen absoluuttinen luku on kaikissa kymmenessä kaupungissa vähentynyt. Tämä johtuu siitä, että sellaisia huoneistoja, varsinkin jos ne ovat olleet kaupunkien keskiosissa, on laajassa mitassa ruvettu käyttämään liike- y.m.s.

tarkoituksiin. Osaksi lienee sellaisia huoneistoja viime vuosina jaettu pienemmiksi.

Alempana esitetään katsaus huoneistojen lisääntymiseen yksityisissä kaupungeissa ajanjaksona 1911—20, ja siinä on huoneistoluokat järjestetty kolmeen pääryhmään.

Augmentation du nombre des locaux 1911—20.

Kaupungit <i>Villes</i>	Huoneistojen luvun lisääntyminen: <i>Augmentation du nombre des locaux avec:</i>			Lisäys %:ssa vuoden 1910 huoneistomäärästä: <i>Augmentation en % du nombre des locaux en 1910:</i>		
	pienissä huoneistoissa	keskikokoisissa huoneistoissa	suurissa huoneistoissa	pienissä huoneistoissa	keskikokoisissa huoneistoissa	suurissa huoneistoissa
	<i>1—2 chambres</i>	<i>3—4 chambres</i>	<i>5 chambres ou davantage</i>	<i>locaux avec 1—2 chambres</i>	<i>locaux avec 3—4 chambres</i>	<i>locaux avec 5 chambres ou davantage</i>
Helsinki.....	6 352	1 991	560	32.4	42.9	16.7
Turku.....	1 504	598	59	14.1	34.7	7.4
Viipuri.....	629	522	34	8.4	23.7	3.2
Tampere.....	454	242	—12	5.7	13.9	2.1
Vaasa.....	388	290	29	11.1	36.0	7.0
Oulu.....	116	70	—34	4.7	11.4	—10.4
Pori.....	204	156	—61	6.8	15.0	—19.6

Näiden muutoksien johdosta on eri huoneistoryhmien suhteellinen merkitys enemmän tai vähemmän muuttunut. Tämä selviää seuraavasta taulukosta, jossa on laskettu, montako prosenttia mikin huoneistoryhmä oli asianomaisten kaupunkien koko huoneistoluvusta. Kat-

saus on ulotettu kaikkiin asuntolaskentoihin, joita eri kaupungeissa on toimitettu vuodesta 1870 alkaen. Tämä taulukko vastaa 25—26 sivuilla olevaa taulukkoa, ja siinä on niimmuodoin otettu huomioon vuoden 1920 laskenta-alueet kokonaisuudessaan.

Locaux d'après le nombre des chambres 1870--1920, en %.

V u o s i Année	100 huoneistosta oli: — Locaux avec:							Yhteensä Total
	1 huoneen 1 chambre	2 huoneen 2 chambres	3 huoneen 3 chambres	4 huoneen 4 chambres	5 huoneen 5 chambres	6-7 huoneen 6-7 cham- bres	8 tai useam- man huoneen 8 chambres ou davan- tage	
<i>Helsinki</i>								
1870	58.4	15.2	6.7	4.9	3.6	5.3	5.9	100.0
1880	60.3	14.6	6.3	5.3	3.6	5.2	4.7	100.0
1890	50.8	20.1	8.1	6.3	4.6	6.0	4.1	100.0
1900	47.7	22.7	8.1	6.9	4.8	6.3	3.5	100.0
1910	43.5	27.6	9.7	7.1	4.1	5.7	2.3	100.0
1920	40.9	29.8	11.0	7.6	4.3	4.8	1.6	100.0
<i>Turku</i>								
1870	54.4	16.9	7.9	5.8	4.1	4.8	6.1	100.0
1880	56.5	18.7	8.4	5.4	3.3	3.9	3.8	100.0
1890	55.5	21.9	7.7	5.1	3.5	3.3	3.0	100.0
1900	55.1	24.4	7.6	5.2	2.7	3.1	1.9	100.0
1910	52.2	28.6	8.1	5.0	2.4	2.5	1.2	100.0
1920	46.5	32.8	9.9	5.3	2.4	2.3	0.8	100.0
<i>Viipuri</i>								
1870	49.8	16.8	9.3	6.8	3.8	6.3	7.2	100.0
1880	48.8	19.8	8.8	7.3	4.7	5.6	5.0	100.0
1890	25.1	32.3	14.6	9.1	6.6	7.6	4.7	100.0
1900	33.5	38.2	10.8	6.5	4.1	4.3	2.6	100.0
1910	27.7	41.9	13.1	7.3	4.5	3.7	1.8	100.0
1920	26.2	41.8	14.9	7.9	4.3	3.8	1.1	100.0
<i>Tampere</i>								
1880	69.0	15.0	6.4	3.1	2.0	2.3	2.2	100.0
1890	42.7	28.7	14.8	6.6	3.2	2.4	1.6	100.0
1900	41.9	37.6	10.2	5.1	1.8	2.2	1.2	100.0
1910	37.4	40.1	10.9	6.1	2.1	2.2	1.2	100.0
1920	30.7	46.0	12.1	6.1	2.2	2.0	0.9	100.0
<i>Vaasa</i>								
1910	36.8	37.3	11.0	6.1	3.4	3.5	1.9	100.0
1920	30.0	41.6	12.6	7.7	3.9	3.2	1.0	100.0
<i>Oulu</i>								
1870	52.7	17.8	10.1	5.9	2.6	3.7	7.2	100.0
1890	50.7	21.6	11.3	5.1	3.5	4.2	3.6	100.0
1910	43.9	28.6	11.7	6.2	3.5	3.9	2.2	100.0
1920	44.6	30.8	11.7	5.6	3.2	2.8	1.3	100.0
<i>Pori</i>								
1890	20.0	25.7	24.7	14.8	6.7	4.7	3.4	100.0
1910	28.8	40.1	16.9	7.0	2.9	2.7	1.6	100.0
1920	32.0	36.8	17.5	8.3	2.4	2.1	0.9	100.0

Pori ja Oulua lukuunottamatta ovat yhden huoneen huoneistot menettäneet merkitystään kaikissa kaupungeissa, ja tämä kehitys on useimmissa kaupungeissa jatkunut jo kauan. Poikkeus, jonka Oulu tekee ajanjaksolla 1911--20, johtuu siitä, että viime laskennassa lisäksi tulleilla alueilla oli suhteellisesti enemmän yhden huoneen huoneistoja kuin kaupungissa keskimäärin. Vuoden 1910 laskenta-alueella ovat yhden huoneen huoneistot sen sijaan suhteellisesti vähentyneet.

Kahden huoneen huoneistojen merkitys on yleensä kasvanut. Varsinkin suuremmissa kaupungeissa on kehitys tässä kohdin huomattava.

Siten on kysymyksessä olevan huoneistotyyppin suhteellinen lukuisuus Helsingissä ja Turussa kaksinkertaistunut viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana. Viipurissa on kasvu ollut vielä suu-

rempi, samoin Tampereella, jossa kahden huoneen huoneistojen suhteellinen luku on noussut 15.0 %:sta v. 1880 46.0 %:iin v. 1920. Viimemainitussa kaupungissa ovat kahden huoneen huoneistot muodostuneet suurimmaksi huoneistoryhmäksi sivuuttaen yhden huoneen huoneistot.

Myöskin kolmen huoneen huoneistojen merkitys on kaikissa kaupungeissa kasvanut, mutta neljän huoneen huoneistoihin nähden on kehitys epätasaisempi. Viimemainitut ovat nimittäin suhteellisesti katsottuna lisääntyneet viidessä kaupungissa, yhdessä pysyneet muuttumatta ja yhdessä suhteellisesti vähentyneet. Viiden huoneen huoneistot ovat yleensä samassa asemassa kuin aikaisemminkin. Huoneistot, joissa on enemmän kuin viisi huonetta, ovat suhteellisesti katsoen huomattavasti vähentyneet. Väheneminen on jatkunut aina siitä ajasta alkaen, jolloin ensimmäiset asuntolaskennat toimitettiin.

Huoneistojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin on yleensä kehittynyt sangen edulliseen suuntaan, vaikka tämä kehitys ei kaikissa kaupungeissa ole viime vuosikymmenellä ollut yhtä tuntuva kuin edellisinä.

Asuinhuoneiden jakaantuminen eri huoneistoluokkien kesken selviää alempana olevasta taulukosta, jossa on myös laskettu, kuinka monta prosenttia asuinhuoneistoryhmään kuuluvat huoneet muodostivat kysymyksessä olevan kaupungin kaikista huoneista.

Tietenkin kuuluu suhteellisesti suurempi osa huoneista niihin huoneistoluokkiin, joissa huoneiden luku on suuri. Niistä 235 592 asutusta huoneesta, jotka laskenta käsitti, oli vain 15.1 % yhden huoneen huoneistoissa. Suurimman ryhmän, 30.8 %, muodostivat kahden huoneen huoneistojen huoneet, kun sen sijaan kahdessa keskikokoisten, kolmen ja neljän huoneen, huoneistojen ryhmässä oli 28.1 % kaikista huoneista. Vaikka suuria huoneistoja oli vain 8.3 % kaikista huoneistoista, oli niissä melkein neljännes, 23.5 %, kaikista huoneista. Eri kaupunkien keskinäiset eroavaisuudet ovat tässä kohdin melkein samat kuin ne, joista mainittiin aikaisemmassa selonteossa eri huoneistotyyppien suhteellisesta lukuisuudesta.

Chambres dans les locaux groupées d'après le nombre des chambres dans ceux-ci.

Kaupungit <i>Villes</i>	Huoneita huoneistoissa, joissa oli: — <i>Chambres dans des locaux avec:</i>																
	1 huone — 1 chambre			2 huonetta — 2 chambres			3 huonetta — 3 chambres			4 huonetta — 4 chambres		5 huonetta — 5 chambres		6—7 huonetta — 6—7 chambres		8 tai useampia huoneita — 8 chambres ou davantage	
	ilman keittiötä sans cuisine	Almoostraan keittiö cuisines	Yhteensä Total	ilman keittiötä sans cuisine	1 huone ja keittiö 1 chambre et cuisine	Yhteensä Total	1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 chambres et part de la cuisine	3 huonetta 3 chambres	4 huonetta 4 chambres	5 huonetta 5 chambres	6—7 huonetta 6—7 chambres	8 tai useampia huoneita 8 chambres ou davantage	Yhteensä huoneita Total				
Helsinki....	3 478	13 808	17 286	1 310	24 024	25 334	150	14 004	12 908	9 190	13 159	7 273	99 304				
Turku.....	1 987	5 098	7 085	366	9 656	10 022	66	4 536	3 228	1 885	2 253	1 526	30 601				
Viipuri....	348	2 654	3 002	482	9 434	9 916	239	5 320	3 793	2 570	2 822	1 544	29 206				
Tampere....	552	527	1 079	1 096	8 640	9 736	3 934	4 133	2 748	1 240	1 434	971	25 275				
Vaasa.....	205	1 413	1 618	258	4 240	4 498	7	2 043	1 656	1 065	1 102	522	12 511				
Oulu.....	393	1 500	1 893	110	2 506	2 616	3	1 485	944	675	763	594	8 973				
Pori.....	336	353	689	282	2 926	3 208	1 384	2 439	1 532	565	609	393	10 819				
Kuopio....	239	790	1 029	88	2 936	3 024	20	1 140	1 100	580	459	252	7 604				
Lahti.....	109	666	775	44	2 626	2 670	30	1 147	892	500	512	301	6 827				
Kotka.....	84	1 095	1 179	28	1 406	1 434	6	537	568	275	294	179	4 472				
Kaikkiaan <i>— Ensemble</i>	7 731	27 904	35 635	4 064	68 394	72 458	5 839	36 784	29 369	18 545	23 407	13 555	235 592				
	%																
Helsinki....	3.5	13.9	17.4	1.3	24.2	25.5	0.1	14.1	13.0	9.3	13.3	7.3	100.0				
Turku.....	6.5	16.7	23.2	1.2	31.5	32.7	0.2	14.8	10.5	6.2	7.4	5.0	100.0				
Viipuri....	1.2	9.1	10.3	1.6	32.3	33.9	0.8	18.2	13.0	8.8	9.7	5.3	100.0				
Tampere....	2.2	2.1	4.3	4.3	34.2	38.5	15.6	16.3	10.9	4.9	5.7	3.8	100.0				
Vaasa.....	1.6	11.3	12.9	2.1	33.9	36.0	0.1	16.3	13.2	8.5	8.8	4.2	100.0				
Oulu.....	4.4	16.7	21.1	1.2	28.0	29.2	0.0	16.6	10.5	7.5	8.5	6.6	100.0				
Pori.....	3.1	3.3	6.4	2.6	27.1	29.7	12.8	22.5	14.2	5.2	5.6	3.6	100.0				
Kuopio....	3.1	10.4	13.5	1.2	38.6	39.8	0.3	15.0	14.5	7.6	6.0	3.3	100.0				
Lahti.....	1.6	9.8	11.4	0.6	38.5	39.1	0.4	16.8	13.1	7.3	7.5	4.4	100.0				
Kotka.....	1.9	24.5	26.4	0.6	31.5	32.1	0.1	12.0	12.7	6.1	6.6	4.0	100.0				
Kaikkiaan <i>— Ensemble</i>	3.3	11.8	15.1	1.7	29.1	30.8	2.5	15.6	12.5	7.9	9.9	5.7	100.0				

V. Aukkaat ja asunto-olot.

Rakennus- ja asuntolaskenta oli, kuten tunnettu, läheisesti yhdistetty samanaikaiseen väenlaskentaan, ja siinä koottiin tietoja myöskin väestön jakaantumisesta erilaisiin huoneistoihin.

Selonteossa asunto-oloista täytyy kuitenkin jättää syrjään kaksi väestöryhmää. Näihin kuuluvat ne henkilöt, jotka laskentahetkellä asuivat laivoissa, samoin kuin ne, jotka asuivat erilaisissa laitoksissa ja internateissa, kuten saira-

loissa, vankiloissa y. m. s., siis muissa kuin perhetalouksissa. Alla olevassa taulukossa esitetään katsaus mainittujen ryhmien suuruuteen eri kaupungeissa sekä siihen, paljonko niissä oli muita asukkaita, joita viimeainittuja seuraava selonteko asunto-oloista yksinomaisesti tulee koskemaan. Tähän jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat myöskin hotelleissa ja matkustajakodeissa asuvat henkilöt.

La population divisée en habitants des hôpitaux, prisons etc., équipages de vaisseau et autres.

Kaupungit — Villes	Koko väestö Population totale	Laitosväestö Population dans les établissements		Laivoissa asuva väestö Equipages de vaisseau		Muu väestö Autres habitants	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Helsinki	186 078	7 522	4.0	372	0.2	178 184	95.8
Turku	60 524	3 258	5.4	264	0.4	57 002	94.2
Viipuri	53 564	1 724	3.2	290	0.5	51 550	96.3
Tampere	47 865	1 053	2.2	—	—	46 812	97.8
Vaasa	21 273	693	3.3	—	—	20 580	96.7
Oulu	19 269	645	3.3	—	—	18 624	96.7
Pori	17 552	302	1.7	—	—	17 250	98.3
Kuopio	16 839	588	3.5	7	—	16 244	96.5
Lahti	12 556	200	1.6	—	—	12 356	98.4
Kotka	11 424	262	2.3	286	2.5	10 876	95.2
Kaikkiaan — Ensemble	446 944	16 247	3.6	1 219	0.3	429 478	96.1

Edellä esitetyn kaltaisissa laitoksissa asuva väestö muodosti siis vain murto-osan eri kaupunkien koko väestöstä. Suurimmat luvut ovat Turun (5.4 %) ja Helsingin (4.0). — Laivoissa asuvien henkilöiden luku oli 1 219 eli 0.3 % laskenta-kaupunkien yhteenlasketusta väestöstä. Kun laskenta, kuten tunnettu, tapahtui joulukuussa, oli niitä varsinaisesti vain eteläisissä satamakaupungeissa.

Muista asukkaista asui valtava enemmistö yksinomaan asuinhuoneita käsittävissä huoneistoissa. Sekahuoneistojen osalle tuli keskimäärin vain 7.6 % kaikista asukkaista. Alla olevassa yhdistelmässä on asukkaiden keskiluku huonetta kohden laskettu erikseen yksinomaan asuinhuoneita käsittävissä huoneistoissa ja sekahuoneistoissa.

Nombre des personnes habitant les logements et les locaux ne servant pas uniquement d'habitation.

Kaupungit — Villes	Asukkaita oli: — Habitants dans:				Asukkaita keskim. asuinhuon. kohden Moyenne des habitants par chambre d'habitation		
	yksinomaan asuinhuoneita käsittävissä huoneistoissa logements	%	seka- huoneis- toissa locaux ne servant pas uniquement d'habitation	%	yleensä ensemble	yksinomaan asuinhuoneita käsittävissä huoneistoissa dans les logements	seka- huoneis- toissa dans les locaux ne servant pas uniquement d'hab.
Helsinki	168 355	94.6	9 829	5.5	1.8	1.8	1.3
Turku	52 716	92.5	4 286	7.5	1.9	1.9	1.4
Viipuri	47 603	92.3	3 947	7.7	1.8	1.8	1.5
Tampere	43 428	92.8	3 384	7.2	1.9	1.9	1.5
Vaasa	18 928	92.0	1 652	8.0	1.6	1.7	1.3
Oulu	16 718	89.8	1 906	10.2	2.1	2.1	1.7
Pori	15 750	91.3	1 500	8.7	1.6	1.6	1.3
Kuopio	14 562	89.6	1 682	10.4	2.1	2.2	1.6
Lahti	8 847	71.6	3 509	28.4	1.8	1.9	1.7
Kotka	9 961	91.6	915	8.4	2.4	2.5	1.9
Kaikkiaan — Ensemble	396 868	92.4	32 610	7.6	1.8	1.9	1.4

Aikaisemmin on jo huomautettu, että seka-huoneistoissa oli keskimäärin suurempi määrä asuinhuoneita huoneistoa kohden kuin puhtaissa asuinhuoneistoissa. Asunto-olot ovat seka-huoneistoissa läpeensä edullisemmat kuin muissa, siten että asukkaiden keskiluku asuinhuonetta kohden on näissä huoneistoissa alhaisempi kuin muissa. Erotus on melkoinen — 1.4 henkilöä

asuinhuonetta kohden seka-huoneistoissa ja 1.9 henkilöä yksinomaan asuinhuoneita sisältävissä huoneistoissa. Tämä erotus on olemassa kaikissa kaupungeissa. Asukkaiden yleisestä keskimäärästä asuinhuonetta kohden tehdään lähemmin selkoa seuraavassa.

Asukkaat jakaantuivat eri huoneistoluokkien kesken seuraavalla tavalla.

Personnes habitant les différentes catégories des locaux.

Kaupungit Villes	Asukkaita huoneistoissa, joissa oli: — <i>Personnes habitant des locaux avec :</i>												
	1 huone — 1 chambre			2 huonetta — 2 chambres			1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 ch. et part à la cuisine	3 huonetta 3 chambres	4 huonetta 4 chambres	5 huonetta 5 chambres	6—7 huonetta 6—7 chambres	8 tai useampia huoneita 8 chambres ou davantage	Asukkaita yhteensä Total des habitants
	ilman keittiötä sans cuisine	Vain keittiö cuisine	Yhteensä Total	ilman keittiötä sans cuisine	1 huone ja keittiö 1 chambre et cuisine	Yhteensä Total							
Helsinki	9 964	48 781	58 745	2 361	52 133	54 494	345	20 899	15 562	9 565	12 346	6 228	178 184
Turku	4 930	16 413	21 343	638	19 260	19 898	125	6 499	3 780	2 018	2 092	1 247	57 002
Viipuri	904	8 272	9 176	930	19 720	20 650	515	8 607	5 105	3 056	2 917	1 524	51 550
Tampere	1 369	1 522	2 891	2 291	19 049	21 340	8 510	6 853	3 609	1 432	1 352	825	46 812
Vaasa	373	3 754	4 127	478	8 602	9 080	16	2 953	1 973	1 078	960	393	20 580
Oulu	1 074	5 726	6 800	211	5 757	5 968	17	2 383	1 244	851	842	519	18 624
Pori	770	1 190	1 960	438	5 520	5 958	2 778	3 448	1 769	574	491	272	17 250
Kuopio	689	3 530	4 219	169	7 020	7 189	54	1 899	1 514	716	457	196	16 244
Lahti	228	2 141	2 369	91	5 491	5 582	73	1 748	1 131	604	552	297	12 356
Kotka	265	4 599	4 864	66	3 529	3 595	14	905	768	314	284	132	10 876
Kaikkiaan — Ensemble	20 566	95 928	116 494	7 673	146 081	153 754	12 447	56 194	36 455	20 208	22 293	11 633	429 478
	%												
Helsinki	5.6	27.4	33.0	1.3	29.3	30.6	0.2	11.7	8.7	5.4	6.9	3.5	100.0
Turku	8.6	28.8	37.4	1.1	33.8	34.9	0.2	11.4	6.6	3.6	3.7	2.2	100.0
Viipuri	1.8	16.0	17.8	1.8	38.2	40.0	1.0	16.7	9.9	5.9	5.7	3.0	100.0
Tampere	2.9	3.3	6.2	4.9	40.7	45.6	18.2	14.6	7.7	3.0	2.9	1.8	100.0
Vaasa	1.8	18.3	20.1	2.3	41.8	44.1	0.1	14.3	9.6	5.2	4.7	1.9	100.0
Oulu	5.8	30.7	36.5	1.1	30.9	32.0	0.1	12.8	6.7	4.6	4.5	2.8	100.0
Pori	4.5	6.9	11.4	2.5	32.0	34.5	16.1	20.0	10.3	3.3	2.8	1.6	100.0
Kuopio	4.3	21.7	26.0	1.1	43.2	44.3	0.3	11.7	9.3	4.4	2.8	1.2	100.0
Lahti	1.9	17.3	19.2	0.7	44.5	45.2	0.6	14.1	9.1	4.9	4.5	2.4	100.0
Kotka	2.4	42.3	44.7	0.6	32.5	33.1	0.1	8.3	7.1	2.9	2.6	1.2	100.0
Kaikkiaan — Ensemble	4.8	22.3	27.1	1.8	34.0	35.8	2.9	13.1	8.5	4.7	5.2	2.7	100.0

Asukkaiden koko luku kymmenessä laskenta-kaupungissa yhteensä oli 429 478 henkilöä. Pienissä huoneistoissa — yhden huoneen, hellahuoneen, kahden huoneen ilman keittiötä, huoneen ja keittiön sekä yhden ja kahden huoneen ynnä osakeittiön — asui yhteensä 282 695 henkilöä eli 65.8 % asukkaiden koko luvusta. Suurin asukasmäärä tuli yhden huoneen ja keittiön osalle, 146 081 henkeä eli 34.0 %, ja hellahuoneiden, 95 928 henkeä eli 22.3 % kaikista asukkaista. Keskkikokoisissa — kolmen ja neljän huoneen — huoneistoissa asui 92 649 henkeä eli 21.6 % asukkaista. Näistä tuli vähän enemmän kuin kaksi kolmannesta kolmen huoneen huoneistojen osalle. Viiden ja useamman huoneen huoneistoissa asui 54 134 henkeä eli jäljellä olevat 12.6 %.

Kun tarkastaa eri kaupunkeja, huomaa, että eri huoneistotyyppien yleisyys suurin pirtein määrää, miten asukkaat jakaantuivat minkin suuruisten huoneistojen kesken. Varsin suuri osa, nimittäin 77.9 % kaikista asukkaista tuli niin muodoin pienten huoneistojen osalle Kotkassa. Sama oli laita myös Turussa (72.5 %), Kuopiossa (70.6 %), Tampereella (70.0 %) ja Oulussa (68.6 %).

Vain yhdessä näistä kaupungeista — Kotkassa — oli hellahuoneessa asuvien määrä suhteellisesti suurin (42.3 %). Oulussa tämä ryhmä sekä yhden huoneen ja keittiön huoneistossa asuvien

ryhmä olivat melkein yhtä suuret, mutta kaikissa muissa kaupungeissa oli jälkimmäinen ryhmä enemmän tai vähemmän vallitseva. Tampereella ja Porissa on huomattava etenkin osakeitistöhuoneistoissa asuvien suuri luku, edellisessä kaupungissa 8 510, jälkimmäisessä 2 778 henkeä eli 18.2 ja 16.1 % asianomaisesta väestöstä. Porissa ja Viipurissa on keskikokoisissa huoneistoissa asuvien suhteellinen luku suurempi kuin muissa kaupungeissa. Niinpä asui ensin mainitussa kaupungissa tähän luokkaan kuuluvissa huoneistoissa 30.3 % ja Viipurissa 26.6 % asianomaisesta väestöstä. — Vain Helsingissä ja Viipurissa asui suurissa, viiden ja useamman huoneen huoneistoissa jommoinenkin määrä väkeä. Sen luku Helsingissä oli 28 139 henkeä eli 15.8 %, Viipurissa 7 497 eli 14.6 % väestöstä.

Vuodesta 1910 on asukkaiden jakaantuminen eri huoneistotyyppien kesken muuttunut verraten vähän. Asukkaiden koko määrä seitsemässä silloisessa laskentakaupungissa jakaantui seuraavasti:

Habitants des locaux avec:

	Pienissä huoneistoissa 1-2 chambres	Keskikok. huoneistoissa 3-4 chambres	Suurissa huoneistoissa 5 chambres ou davantage
1910	65.7 %	20.2 %	14.1 %
1920	65.4 %	21.6 %	13.0 %

Suurissa huoneistoissa asuvien luku on suhteellisesti vähentynyt, samoin jonkin verran

pienissä huoneistoissa asuvien, kun taas keskikokoisten huoneistojen merkitys on kasvanut. — Kehitys eri kaupungeissa poikkeaa tässä suhteessa jonkin verran siitä, mitä edellä esitetty luvut osoittavat. Niinpä on Oulussa, Porissa ja Tampereella pienissä huoneistoissa asuvien henkilöiden suhteellinen luku lisääntynyt, enimmänsin mainitussa kaupungissa. — Keskikokoisissa huoneistoissa asuvien suhteellinen luku on kasvanut muissa kaupungeissa paitsi Oulussa, jossa se on hiukan alentunut. Pienissä huoneistoissa asuvien henkilöiden luvun lisääntyminen viimeainitussa kaupungissa tulee kuitenkin yksinomaan yhden huoneen ja keittiön käsittävien huoneistojen osalle. Hellahuoneessa ja yhdessä huoneessa asuvien luku sen sijaan on suhteellisesti vähentynyt Oulussa, niinkuin useimmissa muissakin kaupungeissa.

Suurissa huoneistoissa asuvien luku verrattuna koko asukaslukuun on kaikissa seitsemässä kaupungissa vähentynyt. Tuntuvin on väheneminen ollut Tampereella ja Oulussa.

Asukkaiden luku huoneistoa kohden on verraten riippumaton eri huoneistojen suuremmasta tai pienemmästä huoneluvusta. Tämä keskiluku tietenkin nousee jonkin verran huoneluvun kasvassa, mutta ei lähimainkaan suhteellisesti yhtä paljon. Tämä huomattava tosiasia näkyy seuraavasta taulukosta, jossa kysyynkysessä oleva keskiluku on laskettu erikseen asianomaisten kaupunkien eri huoneistoluokille.

Moyenne d'habitants par local.

Kaupungit Villes	Asukkaita keskimäärin huoneistoissa, joissa oli: — <i>Moyenne d'habitants par local avec:</i>																			
	1 huone — 1 chambre			2 huon. — 2 chambres			1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 ch. et part à la cuisine		3 huonetta 3 chambres		4 huonetta 4 chambres		5 huonetta 5 chambres		6-7 huonetta 6-7 chambres		8 tal. us. huon. 8 chambres ou dormitages		Kaikki huoneistot Total	
	ilman keittiötä sans cuisine	Vain keittiö cuisine	Yhteensä Total	ilman keittiötä sans cuisine	1 h. ja keittiö 1 ch. et cuisine	Yhteensä Total	1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 ch. et part à la cuisine	3 huonetta 3 chambres	4 huonetta 4 chambres	5 huonetta 5 chambres	6-7 huonetta 6-7 chambres	8 tal. us. huon. 8 chambres ou dormitages	Kaikki huoneistot Total							
Helsinki	2.9	3.5	3.4	3.6	4.3	4.3	3.5	4.5	4.8	5.2	6.0	8.9	4.2							
Turku	2.5	3.2	3.0	3.5	4.0	4.0	3.0	4.3	4.7	5.4	5.9	9.9	3.7							
Viipuri	2.6	3.1	3.1	3.9	4.2	4.2	3.4	4.9	5.4	5.9	6.5	11.2	4.3							
Tampere	2.5	2.9	2.7	4.2	4.4	4.4	3.1	5.0	5.3	5.8	6.0	8.3	4.1							
Vaasa	1.8	2.7	2.6	3.7	4.1	4.0	4.0	4.3	4.8	5.1	5.5	7.1	3.8							
Oulu	2.7	3.8	3.6	3.8	4.6	4.6	8.5	4.8	5.3	6.3	7.0	9.3	4.4							
Pori	2.3	3.4	2.8	3.1	3.8	3.7	3.1	4.2	4.6	5.1	5.0	6.8	3.7							
Kuopio	2.9	4.5	4.1	3.8	4.8	4.6	3.9	5.0	5.5	6.2	6.2	8.9	4.7							
Jämsä	2.1	3.2	3.1	4.1	4.2	4.2	4.3	4.6	5.1	6.0	6.9	11.4	4.2							
Kotka	3.2	4.2	4.1	4.7	5.0	5.0	3.5	5.1	5.4	5.7	6.0	9.4	4.7							
Kaikkiaan — Ensemble	2.7	3.4	3.3	3.8	4.3	4.2	3.1	4.6	5.0	5.4	6.1	9.1	4.1							

Kun asukkaiden keskiluku yhden huoneen huoneistoissa oli 3.3 — hellahuoneissa 3.4 — oli se kahden huoneen huoneistoissa vain 4.2. Myöskin seuraavissa huoneistoryhmissä on nousu mitättömän pieni, sillä kolmen huoneen huoneis-

toissa oli keskimääräinen asukasluku 4.6, neljän huoneen 5.0 ja viiden huoneen 5.4 henkeä. Keskimääräinen asukasluku asuinhuoneistoa kohden yleensä kaikissa kaupungeissa oli 4.1.

Tätä lukua on oikeastaan verrattava perhetalouksien keskimääräiseen henkilölukuun. Kuskakin huoneistossa asuu nimittäin tavallisesti vain yksi perhe. — Perhetalouksien — s. o. 2 tai useampia henkilöitä käsittävien talouksien — keskimääräinen henkilöluku kaikissa kymmenessä kaupungissa oli 4.0. Asukkaiden luku huoneistoa kohden näissä kaupungeissa oli keskimäärin 4.1. Se seikka, että jälkimmäinen luku on jonkin verran suurempi, johtuu siitä, että vain harvoilla lukuisista yhden hengen talouksista oli oma huoneisto. Useimmat tähän luokkaan kuuluvat henkilöt asuivat alivuokralaisina perhetalouksien vuokratuissa huoneistoissa.

Eri huoneistoryhmissä ja eri paikkakunnilla vallitsevien asunto-olojen arvostelemiselle tarjoaa parhaan lähtökohdan asukkaiden keskimääräinen luku *asuinhuonetta* kohden. Tämä keskimäärä vaihtelee paljon edellä mainituissa ryhmissä, niinkuin alempana oleva taulukko osoittaa.

Epäedullisimmat ovat asunto-olot kieltämättä hellahuoneissa, joissa keskimääräinen henkilö-

luku oli 3.4. Muista pieniin huoneistoihin kuuluvista huoneistotyypeistä on vielä yhden huoneen huoneistoissa verraten suuri keskimääräinen henkilöluku huonetta kohden, mikä osoittaa, että näitäkin huoneita jossakin määrin käytettiin koko perheiden asuntona. Niinkuin aikaisemmin mainittiin, ovat yhden huoneen ja keittiön huoneistot kysynykyssä olevien kaupunkien yleisimpänä huoneistotyypinä. Tässä huoneistoluokassa on asukkaiden luku huonetta kohden 2.1.

Asukkaiden keskiluku huonetta kohden vähenee nopeasti, sitä mukaa kuin huoneistojen huoneluku lisääntyy. Kolmen huoneen huoneistoissa oli keskiluku vain 1.5 henkeä ja neljän huoneen huoneistoissa 1.2 henkeä. Asumistiheys suurissa huoneistoissa vaihtelee sangen vähän, sillä viiden huoneen huoneistoissa oli asukkaiden keskimäärä huonetta kohden 1.1 ja kahdeksan ja useamman huoneen huoneistoissa 0.9. Kaikkien kaupunkien huoneistoissa oli asukkaiden keskimäärä huonetta kohden 1.8 henkeä eli tarkemmin 182 henkeä 100 huonetta kohden.

Moyenne d'habitants par chambre.

Kaupungit Villes	Asukkaita keskimäärin huonetta kohden huoneistoissa, joissa oli: <i>Moyenne d'habitants par chambre dans des locaux avec:</i>												Kaikkissa huoneissa Total
	1 huone — 1 chambre			2 huon. — 2 chambres			3 huonetta 3 chambres			4 huonetta 4 chambres			
	ilman keittiötä sans cuisine	Vain keittiö cuisine	Yhteensä Total	ilman keittiötä sans cuisine	1 h. ja keittiö 1 ch. — 1 ch. et cuisine	Yhteensä Total	1 tai 2 huonetta ja osa keittiötä 1 ou 2 ev. et part à la cuisine	3 huonetta 3 chambres	4 huonetta 4 chambres	5 huonetta 5 chambres	6-7 huonetta 6-7 chambres	8 ja us. huoneita 8 chambres ou dormitoires	
Helsinki	2.9	3.5	3.4	1.8	2.2	2.2	2.3	1.5	1.2	1.0	0.9	0.9	1.8
Turku	2.5	3.2	3.0	1.7	2.0	2.0	1.9	1.4	1.2	0.9	0.9	0.8	1.9
Viipuri	2.6	3.1	3.1	1.9	2.1	2.1	2.2	1.6	1.3	1.2	1.0	1.0	1.8
Tampere	2.5	2.9	2.7	2.1	2.2	2.2	2.2	1.7	1.3	1.2	0.9	0.8	1.9
Vaasa	1.8	2.7	2.6	1.9	2.0	2.0	2.3	1.4	1.2	1.0	0.9	0.8	1.6
Oulu	2.7	3.8	3.6	1.9	2.3	2.3	3.7	1.6	1.3	1.3	1.1	0.9	2.1
Pori	2.3	3.4	2.8	1.6	1.9	1.9	2.0	1.4	1.2	1.0	0.8	0.7	1.6
Kuopio	2.9	4.5	4.1	1.9	2.4	2.4	2.7	1.7	1.4	1.2	1.0	0.8	2.1
Lahti	2.1	3.2	3.1	2.1	2.1	2.1	2.4	1.5	1.3	1.2	1.1	1.0	1.8
Kotka	3.2	4.2	4.1	2.4	2.5	2.5	2.3	1.7	1.4	1.1	1.0	0.7	2.4
Kaikkiaan — Ensemble	2.7	3.4	3.3	1.9	2.1	2.1	2.1	1.5	1.2	1.1	1.0	0.9	1.8

Eri kaupungeissa huomataan tuntuja poikkeamia näistä keskiluvuista. Kolmen ja useamman huoneen huoneistoissa on asumistiheys kuitenkin verraten samanlainen kaikissa kaupungeissa. On sitäpaitsi otettava huomioon, että nämä ryhmät — erittäinkin suuret huoneistot — ovat jotenkin vähälukuisia, joten satunnaiset erilaisuudet voivat helposti niissä näkyä. Tämä koskee myöskin osakeittihuoneistoja, joita huomattavassa määrässä tavataan vain Tampereella

ja Porissa. Pienten huoneistojen tärkeimmissä ryhmissä, hellahuoneen sekä yhden huoneen ja keittiön huoneistoissa sitä vastoin esiintyy huomattavan suuria keskinäisiä eroavaisuuksia. Niinpä asuu hellahuoneissa Kuopiossa ja Kotkassa keskimäärin enemmän kuin 4 henkeä huonetta kohden, kun vastaava luku Oulussa, Helsingissä ja Porissa oli 3.8, 3.5 ja 3.4. Edullisimmat luvut oli näillä huoneistoilla Vaasassa, Tampereella ja Viipurissa. Yhden huoneen ja keittiön huone-

neistojen keskiluvut vaihtelevat paljon vähemmän. Epäedullisimmassa asemassa ovat tässä kohdin taas Kotkan ja Kuopion huoneistot, joissa keskimääräiset henkilöluvut huonetta kohden olivat 2.5 ja 2.4.

Vuodesta 1910 ovat silloisten seitsemän laskentakaupungin keskiluvut muuttuneet kauttaaltaan edulliseen suuntaan. Tämä selviää seu-

raavasta asetelmasta, jossa asukkaiden keskiluku on laskettu 100 huonetta kohden, jotta voitaisiin huomata kehityksen pienemmätkin muutokset.

Vuoden 1920 keskilukuja kysymyksessä olevissa kaupungeissa, jaettuina huoneistoluokkien mukaan, verrataan tässä katsauksessa vuoden 1910 vastaaviin lukuihin.

Moyenne d'habitants par 100 chambres; répartition par différentes catégories des locaux.

	1 huone	2 huonetta	1 ja 2 huonetta ja osa keittiötä	3 huonetta	4 huonetta	5 huonetta	6-7 huonetta	8 ja us. huoneita	Yhteensä
1910	342	231	226	169	134	115	102	93	195
1920	322	210	213	152	123	108	95	86	182

Asumistiheys on siis, sikäli kuin se ilmenee yllä olevista luvuista, vähentynyt kaikissa huoneistoluokissa. Tämä ilahduttava kehitys näkyy voimakkaimmin pienissä huoneistoissa, mutta myöskin keskikokoisissa huoneistoissa on asumistiheys huomattavasti vähentynyt. Sen vuoksi on asukkaiden luku 100 huonetta kohden kaikissa kaupungeissa yhteensä viime vuosikymmenellä vähentynyt tuntuvasti, nimittäin 13 hengellä.

Aleneva suunta on kaikille kaupungeille yhteinen, mutta yksityiskohdissa on olojen paraneminen hyvin erilaista. Tätä valaisee seuraava yhdistelmä asukkaiden luvusta 100 huonetta kohden vuosina 1910 ja 1920:

Moyenne d'habitants par 100 chambres.

	Vuonna 1910	Vuonna 1920
Helsinki	201	183
Turku	206	186
Viipuri	183	177
Tampere	194	185
Vaasa	178	164
Oulu	202	195
Pori	168	159

Tämä vertailu on Helsinkiin, Tampereeseen ja Ouluun nähden ulotettu vain sille alueelle, joka oli mukana laskennassa vuonna 1910.

Vuonna 1910 oli asukkaiden keskiluku 100 huonetta kohden Turussa 206 ja Helsingissä 201 ja näissä kaupungeissa sekä Oulussa olivat luvut epäedullisimmat. Muista kaupungeista lähenei Tampereen luku yllä mainittuja, kun taas asunto-olot Viipurissa, Vaasassa ja Porissa olivat huomattavasti paremmat. Vuonna 1920 muodostaa Oulu onnan huokkansa mainittuna vuonna ensimmäistä kertaa mukana olleiden kaupunkien

Kuopion ja Kotkan kanssa, joissa asukkaiden keskiluvut 100 huonetta kohden olivat 214 ja 243, Oulussa oli nimittäin tämä keskiluku 208, kun vuonna 1920 lisäksi tulleet Korvenkylän ja Oulunsuun työväen-esikaupungit lasketaan mukaan. Neljässä suurimmassa kaupungissa on asumistiheys huomattavan samanlainen. Viipurilla tässä suhteessa ollut etumatka on melkoisesti vähentynyt, kun varsinkin Turku ja Helsinki osoittavat huomattavaa parannusta. Helsingin esikaupungeissa olivat asunto-olot melkoista edullisemmat kuin varsinaisessa kaupungissa, sillä asukkaita oli niissä keskimäärin 100 huonetta kohden vain 159. Vuoden 1920 laskenta-alueella kokonaisuudessaan tulee keskimääräinen asumistiheys sen vuoksi alhaisemmaksi kuin varsinaisessa kaupungissa, nimittäin 179 henkeä 100 huonetta kohden.

Vaasa ja Pori eroavat, niinkuin aikaisemmin esitetystä asuntotilaston kohdista selviää, useissa suhteissa muista kaupungeista. Myöskin asumistiheyteen nähden ne osoittavat paljon edullisempia olosuhteita, jotka kuluvan vuosikymmenen aikana ovat yhä parantuneet.

Se yleinen huomio voidaan tehdä, että aikaisemmin mainittujen kaupunkien suuri asumistiheys johtuu pienien huoneistojen suuresta lukumäärästä niissä. Seitsemässä suurimmassa kaupungissa todettu asunto-olojen paraneminen on myöskin, niinkuin aikaisemmin on osoitettu, pääasiassa johtunut asumistiheyden alenemisesta pienissä huoneistoissa. Olisi mielenkiintoista tutkia, minkälaiseksi asumistiheys on muodostunut eri yhteiskuntaryhmissä kahden viime väenlaskennan aikana. Kun tämä valitettavasti ei ole mahdollista, esitetään alempana kumminkin yhdistelmiä neljän suurimman kaupungin eräistä tyypillisistä työläiskaupungin-osista:

Moyenne d'habitants par 100 chambres.

	Vuonna 1910	Vuonna 1920
Helsinki: XI kaup. osa	350	306
XII »	353	317
Hermannin I ja II	301	276
Turku: IV kaup. osa	303	280
VIII »	287	248
Raunistula	245	221
Viipuri: Kelkkala	264	237
Tiiliruukki	231	213
Kolikoinmäki	221	205
Tampere: IV kaup. osa	228	216
XIV »	258	231

Näiden lukujen yleinen aleneminen osoittaa, että myöskin työläisväestön asumissa asunnoissa on tapahtunut asumistiheyden selvä aleneminen.

Tässä yhteydessä lienee paikallaan lyhyesti kosketella niitä seikkoja, jotka ovat aiheuttaneet tämän monessa suhteessa huomattavan kehityksen.

Aluksi on mainittava, että huonetta kohden tulevien asukkaiden keskiluvun jatkuva aleneminen voidaan todeta maan neljässä suurimmassa kaupungissa jo tämän vuosisadan ensimmäisellä kymmenluvulla. Aleneminen oli melkoinen varsinkin Tampereella ja Viipurissa. Näiden kaupunkien varsinkin työväenkaupunginosien ennen hyvin takapajulla olleiden asunto-olojen paranemisen on aikaisemmin aiheuttanut laaja rakennustoiminta. Hellahuoneiden, vähävaraisten kansanluokkien aikaisemman päähuoneistotyypin, luku on lisääntynyt vähemmän kuin muiden huoneistoluokkien, varsinkin yhden huoneen ja keittiön huoneistojen. Tämä on vaikuttanut myöskin keskimääräiseen asumistiheyteen, joka, niinkuin jo aikaisemmin on selitetty, on kääntäen verrannollinen huoneistojen huonelukuun.

Tämä kehitys on ilmeisestikin jatkunut ensimmäiseen sotavuoteen, jolloin rakennustoiminta pysähtyi. Kun sittemmin pantiin toimeen asunto- ja vuokrasäännöstely, aiheutti se asunto-olojen muuttumisen pysyväisiksi tavalla, joka meidän oloissamme siihen asti oli tuntematon. Säännöstelyn kestäessä oli melkein mahdollista saada vuokralaista hädetyksi asunnostaan. Vuokrat taas pysytettiin suhteettoman alhaisella tasolla, minkä johdosta vuokrien osuus esim. työläisperheen menoissa tuli rauhanaikaan verraten mitättömän pieneksi. Aikaisemmin oli asukkijärjestelmä ollut työväestön keskuudessa jotenkin yleinen, ja voidaan katsoa näiden piirien suuren asumistiheyden suureksi osaksi joutuneen juuri tästä seikasta. Vuokratason alhai-

suuden vuoksi kumminkin se apu, jonka nämä alivuokralaiset antoivat vuokranmaksuun, menetti merkitystään. On sen vuoksi luultavaa, että asukkien luku on viime aikoina, varsinkin työväestön keskuudessa, vähentynyt, vaikka tätä valitettavasti ei voida osoittaa numeroilla, sen vuoksi, että asukkijärjestelmään on kiinnitetty tarkemmin huomiota ensimmäisen kerran vasta Sosialihallituksen asuntolaskennassa vuonna 1919.

Kun taas talouskunnan jäsenluku syystä tai toisesta väheni, ei ollut vuokralaisen etujen mukaista sijoittua ahtaammalle muuttamalla uuteen huoneistoon. Syynä oli osaksi se, että vuokrien erotus nyttemmin oli tullut mitättömäksi, osaksi vapaiden huoneistojen saannin tavaton vaikeus. Ei näytä myöskään varsin laajassa mitassa käytetyn sitä keinoa, että olisi annettu vuokralle perheen jäsenten aikaisemmin käyttämiä joutilaiksi tulleita huoneita tai huonetilaa, selvästikin ylempänä mainitusta syystä.

Asumistiheyden aleneminen on varmaankin suurimmalta osalta johtunut perhetalouksuntien keskimääräisen henkilöluvun yleisestä vähenemisestä. Sen sijaan, että edellä mainittu asukkien luvun väheneminen on vain olettamus, osoittaa väenlaskennan yhteydessä tehty talouskuntatilasto, että tällainen perhetalouksuntien — 2 tai useampia henkilöitä käsittävien — keskimääräisen henkilöluvun väheneminen on todella tapahtunut. Alla esitetään tiedot perhetalouksuntien keskimääräisestä henkilöluvusta — poisluetuina sellaiset asukit ja vuokralaiset, jotka muodostavat oman ruokakunnan — vuosina 1910 ja 1920:

Moyenne des membres de familles de ménages en 1910 et 1920.

	Vuonna 1910	Vuonna 1920
Helsinki	4.39	3.92
Turku	4.26	3.93
Viipuri	4.55	4.05
Tampere	4.42	4.07
Vaasa	4.31	4.05
Oulu	4.67	4.39
Pori	4.21	3.91
Kaikkiaan	4.38	3.99

Tähän kehitykseen on useammanlaisia syitä. Tärkeimpänä niistä täytyy epäilemättä pitää syntyneisyyden alenemista, joka on ollut melkoinen etenkin kaupungeissa. Tämän johdosta on lasten luku perhettä kohden vähentynyt. Perheiden keskimääräisen henkilöluvun vähenemiseen ovat epäilemättä vaikuttaneet myöskin vuosien 1918 ja 1919 poikkeukselliset väestön-

tappiot — kuolleisuus kapinavuonna ja espanjantaudin hävitykset. Lisäksi voidaan huomata pyrkimys henkilöpalvelijain luvun vähentämiseen. Ammattitilasto osoittaa, että perhetalouksuntien henkilöpalvelijain luku ei ole lisääntynyt aivan samassa suhteessa kuin väkiluku viime kymmenvuotiskaudella.

Läheisessä yhteydessä väestön jakaantumisen kanssa perhetalouksuntien henkilöluvun mukaan on eri huoneistoissa asuvien jakaantuminen asianomaisen asujaryhmän suuruuden mukaan. — Eri asujaryhmien yleisyyttä osoittavat seuraavat prosenttiluvut.

Répartition des locaux d'après le nombre d'habitants par local.

Kaupungit — Villes	Kaikista huoneistoista oli sellaisia, joissa asui: De tous les locaux étaient ceux habités par:												Yhteensä Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11—12	13 tai useamp.	
	henkeä, % — personnes, en %												
Helsinki	7.1	16.0	19.7	19.3	14.7	9.8	6.1	3.5	1.8	1.0	0.7	0.3	100.0
Turku	12.2	20.2	20.9	16.9	12.0	7.9	4.6	2.6	1.3	0.7	0.5	0.2	100.0
Viipuri	7.4	16.7	18.7	17.4	14.3	10.4	6.2	3.8	2.2	1.2	0.9	0.8	100.0
Tampere	8.2	17.5	19.3	17.6	13.7	9.6	6.6	3.6	2.0	0.8	0.8	0.3	100.0
Vaasa	13.5	18.9	19.4	15.6	12.4	8.4	5.3	3.2	1.6	0.9	0.6	0.2	100.0
Oulu	8.9	17.4	16.8	15.7	12.5	9.5	7.2	5.5	3.1	1.5	1.4	0.5	100.0
Pori	12.0	20.6	20.4	16.7	12.3	7.6	5.4	2.8	1.0	0.6	0.4	0.2	100.0
Kuopio	5.5	13.0	16.4	16.9	15.2	11.3	8.2	5.2	4.1	2.1	1.4	0.7	100.0
Lahti	8.3	18.0	17.8	17.4	13.9	9.6	6.3	3.6	2.5	1.2	0.8	0.6	100.0
Kotka	4.1	12.8	18.0	17.2	16.1	12.8	8.7	4.5	3.0	1.3	1.1	0.4	100.0
Kaikkiaan — Ensemble	8.5	17.2	19.4	17.9	13.9	9.5	6.1	3.5	1.9	1.0	0.7	0.4	100.0

Useimmissa huoneistoissa asuviin henkilöryhmiin kuului 2—4 henkeä. Kun talouskuntatilaston mukaan yhden hengen talous- eli ruokakunnat olivat sängen lukuisat — noin 30 % kaikista talouskunnista — ovat yhden hengen asujaryhmät vain 8.5 % kaikista asujaryhmistä, mikä osoittaa, että alivuokralaiset, asukit tai vuokralaiset muodostavat suurimman osan yhden hengen talouskunnista. Seitsemän henkeä tai enemmän käsittävät asujaryhmät ovat myös harvinaisia kaikissa kaupungeissa; niihin kuuluu yhteensä vain 13.6 % kaikista asujaryhmistä.

Erisuuruisten asujaryhmien yleisyys vaihtelee lisäksi huomattavasti eri kaupungeissa. Kot-

kassa, Kuopiossa ja Oulussa on viiden ja useamman hengen asujaryhmiä suhteellisesti enemmän kuin muissa kaupungeissa, kun taas yhden hengen asumat huoneistot ovat sängen harvinaisia, varsinkin kahdessa ensin mainitussa kaupungissa; Turussa, Vaasassa ja Porissa sen sijaan ovat 1—3 hengen asujaryhmät vallitsevia.

Koska on erikoisen mielenkiintoista tutkia, minkälainen erisuuruisten asujaryhmien lukuisuus on asianomaisissa huoneistoluokissa, on tässä tarkoituksessa laskettu prosenttiluvut erikseen kustakin kaupungista alla olevaan taulukkoon.

Répartition des locaux d'après les ménages de catégories différentes.

Huoneistoluokat Catégorie des locaux	Kaikista asianomaisen huoneistoluokan huoneistoista oli sellaisia, joissa oli asukkaita: De tous les locaux dans une catégorie étaient ceux habités par:											Yhteensä Total	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9—10	11 tai useamp.			
	henkeä, % — personnes, en %												
<i>Helsinki.</i>													
Ainoastaan keittiö	10.1	21.3	23.3	19.5	12.6	6.8	3.6	1.6	1.1	0.1	100.0		
1 huone ilman keittiötä	22.3	26.2	22.1	14.3	8.0	3.8	1.8	1.1	0.3	0.1	100.0		
2 huonetta »	12.8	23.8	19.1	15.9	10.5	8.9	5.0	1.8	1.5	0.7	100.0		
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä	5.9	8.6	16.9	22.2	14.2	11.9	9.3	4.6	4.0	2.4	100.0		
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	11.9	20.8	21.8	23.7	11.9	5.9	1.0	1.0	2.0	—	100.0		
1 huone ja keittiö	4.0	14.4	19.1	21.2	16.1	10.9	6.7	4.1	2.8	0.7	100.0		
2 huonetta ja keittiö	3.2	13.5	19.4	21.4	15.6	10.9	7.0	3.8	3.7	1.5	100.0		
3 » »	1.6	8.4	18.1	20.3	20.2	13.6	7.9	5.0	4.4	1.3	100.0		
4 » »	1.0	5.5	15.9	17.8	19.8	16.4	11.3	5.0	5.7	1.6	100.0		
5 » »	0.5	2.6	9.9	17.0	19.3	19.2	13.4	8.6	6.4	3.1	100.0		
6—7 » »	1.0	1.5	4.9	12.3	18.0	16.6	15.6	11.8	12.8	5.5	100.0		
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	0.9	1.8	1.8	5.3	9.7	12.0	14.9	12.9	15.5	25.2	100.0		
Kaikki huoneistot	7.1	16.0	19.7	19.3	14.7	9.8	6.1	3.5	2.8	1.0	100.0		

Huoneistoluokat Catégorie des locaux	Kaikista asianomaisen huoneistoluokan huoneistoista oli sellaisia, joissa oli asukkaita: <i>De tous les locaux dans une catégorie étaient ceux habités par :</i>										Yhteensä Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9-10	11 tai useamp.	
	henkeä, % — personnes, en %										
<i>Turku.</i>											
Ainoastaan keittiö	16.4	23.7	22.6	16.7	9.4	5.8	3.0	1.5	0.9	0.0	100.0
1 huone ilman keittiötä	31.7	29.2	18.2	10.4	5.5	2.3	1.6	0.9	0.1	0.1	100.0
2 huonetta »	10.9	25.7	20.2	17.5	12.6	6.0	4.4	1.1	1.1	0.5	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	4.8	16.9	18.1	13.3	22.9	6.0	4.8	1.2	7.2	4.8	100.0
1-3 huonetta ja osa keittiötä ..	21.9	26.8	17.1	12.2	9.8	4.9	7.3	—	—	—	100.0
1 huone ja keittiö	5.7	18.1	22.6	18.7	14.6	9.7	5.3	3.2	1.9	0.2	100.0
2 huonetta ja keittiö	4.5	15.7	19.3	20.1	15.5	10.7	5.8	4.0	3.0	1.4	100.0
3 » »	2.4	10.4	20.4	21.0	16.5	12.2	7.3	4.2	4.1	1.5	100.0
4 » »	1.1	6.7	16.7	15.9	17.5	14.2	11.8	6.4	6.5	3.2	100.0
5 » »	0.4	5.3	11.0	14.9	19.7	14.0	14.5	7.5	7.9	4.8	100.0
6-7 » »	0.6	3.3	3.9	12.8	18.3	20.6	12.8	9.4	12.2	6.1	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	1.5	3.0	6.1	10.6	6.1	4.4	15.2	7.6	16.7	28.8	100.0
Kaikki huoneistot	12.2	20.2	20.9	16.9	12.0	7.9	4.6	2.6	2.0	0.7	100.0
<i>Viipuri.</i>											
Ainoastaan keittiö	17.8	27.1	20.7	14.1	10.0	5.2	2.8	1.3	0.8	0.2	100.0
1 huone ilman keittiötä	30.2	26.1	19.8	12.4	5.2	3.7	1.1	0.9	0.6	—	100.0
2 huonetta »	8.7	19.9	20.3	18.3	12.0	10.0	5.8	2.9	2.1	—	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	2.3	9.2	24.1	20.7	10.4	17.2	5.7	3.5	5.7	1.2	100.0
1-2 huonetta ja osa keittiötä ..	17.6	18.8	25.3	14.3	9.1	6.5	4.5	1.3	1.3	1.3	100.0
1 huone ja keittiö	4.3	17.0	21.3	20.1	15.3	9.7	5.7	3.3	2.6	0.7	100.0
2 huonetta ja keittiö	2.1	12.1	16.4	19.6	17.3	13.6	7.3	4.8	4.4	2.4	100.0
3 » »	1.0	6.7	13.3	17.4	19.0	16.0	10.6	6.7	6.5	2.8	100.0
4 » »	0.8	2.8	10.1	14.5	18.5	19.8	12.1	9.9	6.9	4.6	100.0
5 » »	0.6	3.4	7.2	12.8	15.3	21.8	11.8	8.4	12.2	6.5	100.0
6-7 » »	—	1.1	8.4	8.9	13.2	15.8	18.4	10.0	13.2	11.0	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	1.4	—	8.1	4.0	10.8	6.8	8.1	2.7	21.6	36.5	100.0
Kaikki huoneistot	7.4	16.7	18.7	17.4	14.3	10.4	6.2	3.8	3.4	1.7	100.0
<i>Tampere.</i>											
Ainoastaan keittiö	17.4	31.9	22.6	12.7	7.8	4.7	2.1	0.4	0.2	0.2	100.0
1 huone ilman keittiötä	35.7	25.2	16.1	12.3	5.6	2.2	1.8	0.7	—	0.4	100.0
2 huonetta »	6.6	14.8	20.6	19.0	14.6	12.2	5.7	2.9	3.1	0.5	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	3.0	8.5	15.1	14.1	17.6	13.1	13.1	5.0	5.5	2.0	100.0
1-3 huonetta ja osa keittiötä ..	14.7	28.6	24.3	15.2	8.0	4.7	2.6	1.0	0.6	0.3	100.0
1 huone ja keittiö	3.2	13.7	19.9	20.6	16.1	11.5	7.4	3.9	3.1	0.6	100.0
2 huonetta ja keittiö	2.9	10.8	14.2	17.6	17.9	12.4	10.6	7.4	4.5	1.7	100.0
3 » »	1.3	6.7	13.3	19.2	18.9	16.0	9.4	6.8	5.5	2.9	100.0
4 » »	0.5	4.8	11.0	16.2	21.9	13.6	14.0	5.7	8.8	3.5	100.0
5 » »	0.8	3.0	8.3	17.3	20.3	15.8	12.8	12.0	4.5	5.2	100.0
6-7 » »	0.8	3.8	5.3	8.3	19.7	15.9	20.4	7.6	9.1	9.1	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	4.4	—	6.7	2.2	11.1	6.7	13.3	11.1	13.4	31.1	100.0
Kaikki huoneistot	8.2	17.5	19.3	17.6	13.7	9.6	6.6	3.6	2.8	1.1	100.0
<i>Vaasa.</i>											
Ainoastaan keittiö	28.6	27.5	19.7	10.7	6.9	3.0	2.3	0.8	0.4	0.1	100.0
1 huone ilman keittiötä	52.7	26.3	13.6	4.4	1.0	1.0	0.5	0.5	—	—	100.0
2 huonetta »	12.4	19.4	23.2	16.3	10.8	5.4	6.2	3.9	1.6	0.8	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	3.5	8.8	22.8	19.3	10.5	12.3	8.8	10.5	3.5	—	100.0
1-3 huonetta ja osa keittiötä ..	—	25.0	25.0	—	25.0	25.0	—	—	—	—	100.0
1 huone ja keittiö	6.7	18.2	20.7	18.2	13.9	10.0	5.2	3.8	2.9	0.4	100.0
2 huonetta ja keittiö	5.7	13.4	19.8	18.1	16.8	11.8	6.5	3.7	3.4	0.8	100.0
3 » »	3.0	10.9	16.7	20.0	17.5	12.7	8.9	4.5	3.8	2.0	100.0
4 » »	1.9	9.2	15.9	18.3	17.9	15.0	9.2	4.3	6.3	2.0	100.0
5 » »	0.9	6.0	15.7	17.4	19.1	11.3	15.7	7.8	5.2	0.9	100.0
6-7 » »	1.2	4.8	13.3	14.5	20.5	10.8	14.5	6.0	9.6	4.8	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	—	3.3	10.0	6.7	6.7	16.7	10.0	16.7	6.6	23.3	100.0
Kaikki huoneistot	13.5	18.9	19.4	15.6	12.4	8.4	5.3	3.2	2.5	0.8	100.0

Huoneistoluokat Catégorie des locaux	Kaikista asianomaisen huoneistoluokan huoneistoista oli sellaisia, joissa oli asukkaita: <i>De tous les locaux dans une catégorie étaient ceux habités par:</i>										Yhteensä Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9-10	11 tai useamp.	
	henkeä, % — personnes, en %										
<i>Oulu.</i>											
Ainoastaan keittiö	11.1	21.1	20.5	15.9	10.9	7.6	5.8	3.9	2.7	0.5	100.0
1 huone ilman keittiötä	33.6	26.0	13.2	10.2	7.9	3.1	2.5	2.0	1.0	0.5	100.0
2 huonetta »	10.9	23.6	21.8	9.1	14.6	7.3	5.5	1.8	3.6	1.8	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä	—	5.6	8.3	11.1	19.5	25.0	8.3	5.6	8.3	8.3	100.0
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	—	—	—	—	—	—	—	50.0	50.0	—	100.0
1 huone ja keittiö	4.4	16.6	16.1	17.9	13.2	10.5	8.5	6.4	5.1	1.3	100.0
2 huonetta ja keittiö	3.5	13.3	17.9	16.9	14.8	11.3	7.9	6.9	5.2	2.3	100.0
3 » »	1.3	13.0	13.0	14.8	17.9	13.5	10.8	5.4	5.8	4.5	100.0
4 » »	—	2.3	8.3	15.9	18.2	11.3	16.7	8.3	12.9	6.1	100.0
5 » »	—	—	5.2	10.4	13.0	25.9	11.7	15.6	13.0	5.2	100.0
6—7 » »	—	—	4.8	14.3	11.1	15.9	6.3	14.3	19.6	14.3	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	—	—	6.5	3.2	16.1	12.9	—	12.9	16.1	32.3	100.0
Kaikki huoneistot	8.9	17.4	16.8	15.7	12.5	9.5	7.2	5.5	4.6	1.9	100.0
<i>Pori.</i>											
Ainoastaan keittiö	18.1	21.2	18.1	17.0	10.2	8.5	4.0	2.0	0.6	0.3	100.0
1 huone ilman keittiötä	42.5	24.1	15.5	8.0	4.5	2.1	2.1	0.9	—	0.3	100.0
2 huonetta »	18.4	22.0	21.3	20.6	9.9	4.3	1.4	2.1	—	—	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	4.3	18.6	17.1	22.9	14.3	7.1	12.9	—	2.8	—	100.0
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	19.2	26.0	22.5	13.0	9.3	4.7	2.8	1.8	0.5	0.2	100.0
1 huone ja keittiö	7.5	21.4	22.3	17.6	13.9	8.0	5.3	2.6	1.0	0.4	100.0
2 huonetta ja keittiö	3.4	16.6	21.8	21.1	13.3	8.9	6.8	4.3	3.4	0.4	100.0
3 » »	1.7	13.6	17.8	18.4	17.3	12.0	10.3	5.0	2.5	1.4	100.0
4 » »	0.9	13.8	12.8	21.1	15.6	13.8	11.0	2.7	4.6	3.7	100.0
5 » »	1.5	14.9	10.5	10.4	26.9	13.4	13.4	1.5	6.0	1.5	100.0
6—7 » »	4.3	6.5	6.5	15.2	17.4	15.2	10.9	10.9	10.9	2.2	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	5.0	5.0	5.0	15.0	10.0	10.0	5.0	5.0	20.0	20.0	100.0
Kaikki huoneistot	12.0	20.6	20.4	16.7	12.3	7.6	5.4	2.8	1.6	0.6	100.0
<i>Kuopio.</i>											
Ainoastaan keittiö	6.1	16.7	19.5	14.4	14.3	10.2	7.6	4.2	5.2	1.8	100.0
1 huone ilman keittiötä	28.0	23.4	19.2	10.9	8.8	5.0	1.7	1.3	1.3	0.4	100.0
2 huonetta »	18.2	18.2	18.2	9.1	9.1	9.1	9.1	6.8	2.2	—	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	—	9.1	22.7	31.8	4.5	9.1	4.6	4.6	13.6	—	100.0
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	14.3	21.4	21.4	—	14.3	7.2	21.4	—	—	—	100.0
1 huone ja keittiö	3.5	12.7	16.3	19.1	15.4	12.1	8.5	5.4	5.7	1.6	100.0
2 huonetta ja keittiö	2.2	11.1	14.3	19.2	18.6	11.1	9.2	4.3	7.3	2.7	100.0
3 » »	1.5	5.3	13.5	19.2	19.2	12.0	7.5	7.1	11.3	3.4	100.0
4 » »	—	5.2	10.3	9.5	13.8	18.1	17.2	10.3	10.4	5.2	100.0
5 » »	1.7	1.8	7.0	15.8	15.8	21.0	8.8	14.0	8.8	5.3	100.0
6—7 » »	—	—	4.3	13.0	26.1	17.4	8.7	8.7	17.4	4.4	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	—	—	—	7.7	15.4	7.7	7.7	15.4	15.4	30.7	100.0
Kaikki huoneistot	5.5	13.0	16.4	16.9	15.2	11.3	8.2	5.2	6.2	2.1	100.0
<i>Lahti.</i>											
Ainoastaan keittiö	16.8	25.7	19.1	17.0	10.2	5.7	2.7	1.8	1.0	—	100.0
1 huone ilman keittiötä	44.0	25.7	16.5	8.3	2.8	1.8	0.9	—	—	—	100.0
2 huonetta »	13.6	13.6	27.3	—	22.7	—	13.6	4.6	4.6	—	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä ..	5.9	17.6	17.6	17.6	11.8	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	100.0
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	5.3	21.0	10.5	26.3	5.3	10.5	15.8	—	5.3	—	100.0
1 huone ja keittiö	4.8	17.7	19.6	18.8	15.6	10.4	6.9	3.0	2.7	0.5	100.0
2 huonetta ja keittiö	3.5	14.6	16.2	19.9	15.4	13.3	5.6	5.1	5.6	0.8	100.0
3 » »	1.4	10.2	16.8	18.1	16.8	12.1	8.8	7.4	5.6	2.8	100.0
4 » »	1.0	6.2	3.1	13.4	21.6	15.5	15.5	8.2	12.4	3.1	100.0
5 » »	—	4.3	12.8	8.5	17.0	6.4	12.8	8.5	19.1	10.6	100.0
6—7 » »	—	4.8	7.1	7.1	—	19.1	11.9	11.9	23.8	14.3	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	—	—	—	6.7	6.7	6.7	6.7	6.6	—	66.6	100.0
Kaikki huoneistot	8.3	18.0	17.8	17.4	13.9	9.6	6.3	3.6	3.7	1.4	100.0

Huoneistoluokat <i>Catégorie des locaux</i>	Kaikista asianomaisen huoneistoluokan huoneistoista oli sellaisia, joissa oli asukkaita: <i>De tous les locaux dans une catégorie étaient ceux habités par :</i>										Yhteensä <i>Total</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9—10	11 tai useamp.	
	henkeä, % — personnes, en %										
<i>Kotka.</i>											
Ainoastaan keittiö.....	4.0	17.0	20.5	19.5	15.4	10.2	7.3	3.5	2.0	0.6	100.0
1 huone ilman keittiötä.....	26.2	14.3	23.8	9.5	13.1	6.0	7.1	—	—	—	100.0
2 huonetta » ».....	7.1	21.4	21.4	14.3	—	7.2	7.2	—	14.3	7.1	100.0
3 tai useamp. huon. ilman keittiötä	—	11.1	16.7	11.1	22.2	11.1	16.7	5.6	—	5.5	100.0
1—3 huonetta ja osa keittiötä ..	—	50.0	—	—	50.0	—	—	—	—	—	100.0
1 huone ja keittiö.....	3.4	9.1	15.1	16.3	18.1	15.8	8.7	4.7	7.1	1.7	100.0
2 huonetta ja keittiö.....	2.3	10.9	18.4	13.8	14.4	14.9	10.4	8.6	4.6	1.7	100.0
3 » » ».....	—	5.9	17.6	16.2	16.9	14.7	9.6	8.1	6.6	4.4	100.0
4 » » ».....	2.0	—	10.0	16.0	22.0	18.0	22.0	2.0	8.0	—	100.0
5 » » ».....	—	6.1	6.1	21.2	12.1	24.2	12.1	3.0	9.1	6.1	100.0
6—7 » » ».....	—	5.6	11.1	—	—	22.2	33.3	11.1	11.1	5.6	100.0
8 tai useamp. huon. ja keittiö ..	—	—	—	12.5	—	—	12.5	25.0	12.5	37.5	100.0
Kaikki huoneistot	4.1	12.8	18.0	17.2	16.1	12.8	8.7	4.5	4.3	1.5	100.0

Yhden huoneen keittiöttömät huoneistot, joissa tavallisesti ei asu perhetalouksuntia, eroavat muista huoneistoluokista sikäli, että niissä asuu etupäässä 1 tai 2 hengen asujaryhmiä. Muissa huoneistoluokissa näyttää sitä vastoin perhetalouksuntien henkilöluku olevan määräävä ja 3—5 hengen asujaryhmä on melkein yhtä yleinen hellahuoneen kuin 1 ja 2 huoneen ja keittiön huoneistoissa. Näin on laita varsinkin niissä kaupungeissa, joissa asunto-olot ovat epäedulliset. Mitä suurempi huoneluku on, sitä suurempi merkitys on kuitenkin suurilla asujaryhmillä. Viiden ja useamman huoneen huoneistoissa kuuluvat niin muodoin vähemmän kuin

neljä henkeä käsittävät asujaryhmät poikkeuksiin, kun taas 6—7 hengen ryhmät ovat tavallisia.

Yksityiset kaupungit osoittavat kysymyksessä olevassa suhteessa hyvin vähäisiä keskinäisiä eroavaisuuksia.

Seuraavassa taulukossa on lähtökohdaksi otettu erikokoiset asujaryhmät, ja siinä on laskettu, kuinka 1 hengen, 2 hengen j. n. e. asujaryhmät jakaantuivat eri huoneistoluokkien osalle. Yleiskatsauksen saamiseksi on otettu huomioon vain eri huoneistoluokkien huoneluku, jota vastoin huoneistoja ei tässä katsauksessa ole jaettu sen mukaan, oliko niissä keittiö vai eikö.

Répartition des ménages par différentes catégories de locaux.

100:sta erisuuruudesta asujaryhmästä asui huoneistoissa, joissa oli: <i>De 100 ménages habitaient des locaux avec :</i>	Asujaryhmät, jotka käsittivät: <i>Ménages composés de :</i>										Yhteensä <i>Total</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9—10	11 tai enemmän.	
	henkeä, % — personnes, en %										
<i>Helsinki.</i>											
1 huone.....	72.7	56.8	47.7	39.0	32.5	25.7	21.8	17.7	13.3	3.7	40.8
2 huonetta.....	19.0	27.7	28.8	32.3	32.0	32.9	32.2	33.8	29.3	19.7	29.8
3 ».....	5.3	9.3	10.7	12.2	11.6	12.3	12.6	11.8	14.7	15.1	11.0
4 ».....	1.8	3.9	7.0	8.0	10.4	10.5	9.9	10.9	9.9	10.4	7.6
5 ».....	0.6	1.5	3.5	4.0	5.8	7.3	8.1	6.5	8.9	7.7	4.3
6 ».....	0.2	0.5	1.5	2.6	3.9	5.8	6.6	7.3	7.0	9.0	3.0
7—8 ».....	0.3	0.2	0.7	1.7	3.3	4.5	6.8	9.0	12.4	14.4	2.7
9 tai useampia huoneita.....	0.1	0.1	0.1	0.2	0.5	1.0	2.0	3.0	4.5	20.0	0.8
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
<i>Turku.</i>											
1 huone.....	78.9	58.1	47.4	41.0	32.1	28.4	26.2	22.8	16.6	4.6	46.5
2 huonetta.....	15.9	29.9	35.2	35.1	39.6	39.7	37.5	38.7	31.2	13.0	32.8
3 ».....	3.7	7.7	9.2	11.6	12.9	13.4	12.2	14.4	15.0	18.5	9.9
4 ».....	1.0	2.8	5.1	6.5	7.2	8.1	8.5	8.4	11.3	13.0	5.2
5 ».....	0.2	0.8	2.0	2.3	3.7	4.4	6.2	6.0	9.0	13.0	2.5

100:sta erisuuruudesta asujaryhmistä asui huoneistoissa, joissa oli: <i>De 100 ménages habitaient des locaux avec:</i>	Asujaryhmät, jotka käsittivät: <i>Ménages composés de:</i>										Yhteensä <i>Total</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9—10	11 tai enemmän	
	henkeä: ‰ — personnes, en ‰										
<i>Kuopio.</i>											
1 huone	61.9	42.9	35.8	24.3	26.1	24.2	23.7	20.2	20.8	20.8	30.4
2 huonetta	31.2	42.7	44.5	49.2	44.2	46.6	46.6	46.1	40.1	33.3	44.3
3 »	4.3	9.7	10.0	12.7	13.5	10.8	12.5	9.0	12.7	13.9	11.1
4 »	2.1	3.2	6.7	9.7	9.8	8.3	7.2	11.2	14.6	12.5	8.0
5 »	—	1.3	2.1	1.9	3.1	5.7	7.2	6.8	6.6	8.3	3.5
6 »	0.5	0.2	0.7	1.5	1.7	3.1	1.8	4.5	2.4	4.2	1.6
7—8 »	—	—	0.2	0.5	1.2	1.0	0.7	1.1	1.9	1.4	0.7
9 tai useampia huoneita	—	—	—	0.2	0.4	0.3	0.3	1.1	0.9	5.6	0.4
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
<i>Lahdi.</i>											
1 huone	65.7	38.3	28.1	24.4	17.4	14.9	11.4	11.3	7.3	—	26.9
2 huonetta	26.9	44.7	50.5	48.4	51.5	48.2	51.6	37.8	33.0	17.1	45.5
3 »	5.3	10.8	11.6	15.3	14.4	17.7	11.4	17.9	19.3	7.3	13.0
4 »	1.7	4.3	7.3	7.8	9.1	9.2	10.3	16.0	11.0	17.1	7.6
5 »	0.4	1.1	0.8	2.5	5.4	5.7	8.7	7.6	11.9	7.3	3.5
6 »	—	0.4	1.1	0.8	2.0	1.1	3.3	3.8	8.3	12.2	1.6
7—8 »	—	0.4	0.6	0.6	—	2.8	2.7	4.7	9.2	14.6	1.4
9 tai useampia huoneita	—	—	—	0.2	0.2	0.4	0.6	0.9	—	24.4	0.5
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
<i>Kotka.</i>											
1 huone	68.8	66.9	58.0	55.1	48.4	39.3	42.1	36.6	21.8	17.1	50.6
2 huonetta	26.0	22.4	25.9	29.1	33.8	37.6	30.4	31.7	51.4	37.1	30.7
3 »	4.2	6.7	7.6	6.2	6.6	9.1	9.8	14.4	7.9	8.6	7.7
4 »	—	3.0	6.1	5.7	6.4	6.7	6.9	10.6	8.9	17.1	6.1
5 »	1.0	—	1.4	2.0	3.7	3.3	5.4	1.9	4.0	2.9	2.4
6 »	—	0.7	0.5	1.7	1.1	2.7	2.0	1.0	3.0	5.7	1.4
7—8 »	—	0.3	0.5	—	—	1.3	2.9	1.9	2.0	2.9	0.8
9 tai useampia huoneita	—	—	—	0.2	—	—	0.5	1.9	1.0	8.6	0.3
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Yhden hengen asujaryhmistä asui valtava enemmistö — 61.9 %:sta 78.9 %:iin — yhden huoneen huoneistoissa. Kuopiossa ja muissakin kaupungeissa oli yksinäisillä henkilöillä kuitenkin sangan usein myös kahden huoneen huoneistoja. Vain 5 ä 8 prosentilla yksin asuvista henkilöistä oli useamman kuin kahden huoneen huoneisto. Kahden hengen asujaryhmät käyttävät myöskin useimmiten yhden huoneen huoneistoja paitsi Viipurissa ja Lahdessa, joissa tällaisilla ryhmillä useammin on kahden huoneen huoneisto. Vaasassa, Porissa ja Kuopiossa käyttävät kahden hengen asujaryhmät melkein yhtä usein kahden kuin yhdenkin huoneen huoneistoja. Helsingissä, Turussa, Oulussa ja Kotkassa asuivat kolmen ja neljän hengen asujaryhmät useammin yhden kuin kahden huoneen huoneistoissa. Sama on mainituissa kaupungeissa, Turkua lukuunottamatta, laita viiden hengen asujaryhmien. Epäedullisimmat olot tässä kohdin ovat Kotkassa, jossa 48.4 % viiden hengen, 39.3 % kuuden hen-

gen ja 42.1 % seitsemän hengen asujaryhmistä asui yhden huoneen huoneistoissa.

Muissa kaupungeissa näyttävät sitä vastoin viiden ja useamman hengen asujaryhmät käyttävän etupäässä kahden huoneen huoneistoja. Tässä esiintyy selvästi tähän luokkaan kuuluvien huoneistojen — tavallisesti ne ovat huoneen ja keittiön huoneistoja — luonne yleisenä työläisasuntotyypinä. Sillä vieläpä suurimmatkin asujaryhmät, 9—10, 11 ja useampia henkilöitä käsittävät, käyttävät paljon useammin kahden huoneen huoneistoja kuin useampia huoneita sisältäviä.

Useimmissa kaupungeissa on asujaryhmien lukuisuuteen nähden jyrkkä raja kolmen ja neljän huoneen sekä vielä suurempien huoneistojen välillä.

Jos taas tarkastetaan, missä väestöryhmissä yhden huoneen huoneistojen suhdeluku oli suurin, vaikkakaan se ei muodostanut ehdotonta enemmistöä, voidaan huomata samaan suun-

taan käyviä eroavaisuuksia. Tältä kannalta katsottuina olivat asunto-olot huonoimmat Kotkassa; siellä asui nimittäin suurin osa asujaryhmistä aina 8 hengen suuruisiin saakka yhden huoneen huoneistoissa. Lähinnä seurasivat Oulu ja Helsinki, joissa mainittu suhdeluku oli suurin vielä 5 hengen suuruisille asujaryhmille, ja Turku, jossa tämä suhdeluku käsitti asujaryhmät

aina neljän hengen suuruisia myöten. Huomattavasti paremmat olivat olot Tampereella, Vaasassa, Porissa ja Kuopiossa, joissa suurin prosenttiluku rajoittui kahden hengen asujaryhmiin. Edullisimmassa asemassa olivat Viipuri ja Lahti, niissä kun kahta henkeä suuremmilla asujaryhmillä oli useammin kahden kuin yhden huoneen huoneisto.

VI. Ahtaasti asutut huoneistot.

Eri huoneistoryhmien asunustiheyttä koskevista selonteista kävi selville, kuinka paljon suurempi tämä tiheys oli pienissä huoneistoissa kuin suurissa. Sen vuoksi on erikoisesti kiinnitetty huomiota viimeainittujen huoneistojen asunto-oloihin ja koetettu tutkia, missä määrin niissä esiintyy suorastaan epäedullisina pidettäviä oloja. Ahtaasti tai liian ahtaasti asutuiksi on katsottu kaikki sellaiset 1—4 huoneen huoneistot, joissa asunustiheys on 3 henkeä tai enemmän huonetta kohden.

Kaikista asutuista huoneistoista oli 32 914 eli 31.6 % ahtaasti asuttuja. Nämä sisälsivät 43 353 huonetta eli 18.4 % kaikista asutuista asuinhuoneista ja niissä asui 172 847 henkeä eli 40.2 % kaikista asukkaista. Vastaavat absoluuttiset ja suhteelliset luvut yksityisistä kaupungeista sekä katsaus aikaisempien laskentojen tuloksiin tässä kohdin on yhdistetty seuraavaan taulukkoon.

Locaux habités à l'étroit ainsi que leurs chambres et leurs habitants en 1900, 1910 et 1920.

Kaupungit — Villes	Ahtaasti asuttuja huoneistoja <i>Locaux habités à l'étroit</i>			Huoneita ahtaasti asutuissa huoneistoissa <i>Chambres des locaux habités à l'étroit</i>			Asukkaita ahtaasti asutuissa huoneistoissa <i>Personnes habitants des locaux habités à l'étroit</i>		
	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920
<i>Absoluuttiset luvut. — Chiffres absolus.</i>									
Helsinki	8 197	11 961	14 716	10 460	15 829	18 409	46 090	66 489	74 122
Turku	4 135	5 218	4 925	5 035	6 511	6 077	21 216	26 713	24 111
Viipuri	2 474	3 025	2 914	3 557	4 493	4 293	14 264	17 240	16 726
Tampere	3 555	3 394	3 222	4 923	4 958	4 751	19 588	18 967	17 778
Vaasa	—	1 344	1 188	—	1 913	1 747	—	7 415	6 556
Oulu	—	1 295	1 626	—	1 780	2 123	—	7 292	9 121
Pori	—	1 001	1 076	—	1 458	1 434	—	5 585	5 554
Kuopio	—	—	1 276	—	—	1 867	—	—	7 921
Lahti	—	—	769	—	—	1 146	—	—	4 384
Kotka	—	—	1 202	—	—	1 506	—	—	6 574
Kaikkiaan — Ensemble	—	—	32 914	—	—	43 353	—	—	172 847
<i>% — En %</i>									
Helsinki	45.7	43.3	34.5	23.5	23.5	18.5	49.6	49.1	41.6
Turku	44.0	39.7	32.1	25.8	24.5	20.0	51.0	50.9	42.3
Viipuri	34.4	28.2	24.4	19.9	17.2	14.8	38.9	36.0	32.5
Tampere	41.8	33.2	28.4	28.3	22.6	18.8	50.5	42.9	38.0
Vaasa	—	28.6	21.9	—	18.1	14.0	—	39.5	31.9
Oulu	—	37.9	38.4	—	23.3	23.6	—	47.3	49.0
Pori	—	23.1	23.2	—	14.3	13.2	—	32.7	32.2
Kuopio	—	—	37.3	—	—	24.6	—	—	48.8
Lahti	—	—	26.0	—	—	16.8	—	—	35.5
Kotka	—	—	51.5	—	—	33.6	—	—	60.4
Kaikkiaan — Ensemble	—	—	31.6	—	—	18.4	—	—	40.2

Nämä luvut vahvistavat eri kaupunkien asunto-oloista aikaisemmin tehdyt havainnot. Erittäin silmiin pistävä on ahtaasti asuttujen huoneistojen suuri luku Kotkassa, Oulussa ja Kuopiossa, kun taas Vaasan, Viipurin, Porin ja Lahden alhaiset luvut osoittavat tässä suhteessa verrattain edullisia oloja.

pioissa, kun taas Vaasan, Viipurin, Porin ja Lahden alhaiset luvut osoittavat tässä suhteessa verrattain edullisia oloja.

Ahtaasti asuvaan väestöön nähden esiintyvät samat ilmiöt. Tämän väestöosan asianomaisen paikkakuntien yleisille asunto-oloille antama määräävä leima selviää m. m. siitä, että kokonaista 60.4 % kaikista Kotkan asukkaista kuuluu ahtaasti asuvaan väestöön. Alhaisin on Vaasan prosenttiluku, 31.9 %, ja Porin sekä Viipurin luvut ovat vain hiukkasen korkeammat.

Seitsemään suurimpaan kaupunkiin nähden voidaan verrata oloja tässä suhteessa vuonna 1910 ja neljään kaupunkiin nähden voidaan vertailu ulottaa aina vuoteen 1900. Kaikissa kaupungeissa on kehitys kulkenut suotuisaan suuntaan. Jos erikoisesti pannaan huomiota ahtaasti asuvaan väestöön, havaitaan, että viimeksi kulunut vuosikymmen on merkinnyt suurinta edistystä. Kun ahtaasti asuttuja huoneistoja vuonna 1910 oli 36.8 % kaikista huoneistoista, oli tämä suhdeluksi vuonna 1920 niissä seitsemässä kaupungissa, joissa myöskin vuonna 1910 toimitettiin asuntolaskenta, laskenut 31.1 %:iin. Yhtä ilmeinen on ahtaasti asuvan väestön suhteellinen väheneminen. Lähinnä edellisessä laskennassa sen suhdeluksi oli 45.8 %, vuonna 1920 sitä vastoin 39.5 %.

Helsingissä on tänä aikana ahtaasti asuva väestö vähentynyt 49.1 %:sta 41.6 %:iin. Parannus ei ole aivan yhtä suuri, jos vain vuonna 1910 mukana ollut alue otetaan huomioon, tällä

alueella kun kysymyksessä oleva prosenttiluku oli 42.9. Lisäksi tulleilla huvila- ja esikaupunkialueilla ovat asunto-olot sitä vastoin paljon paremmalla kannalla kuin varsinaisessa kaupungissa. — Myöskin Turussa ja Vaasassa on ahtaasti asuminen vähentynyt huomattavasti, niin että ahtaasti asuva väestö on absoluuttisesti vähentynyt.

Viipurissa ja Tampereella, joissa olot aikaisemmin ovat olleet huomattavasti paremmat kuin äsken mainituissa kaupungeissa, ei paraneminen ole ollut yhtä suuri, mutta kuitenkin sangen huomattava. Samoin on Porin laita. — Oulussa eivät ylempänä esitetyt luvut ole suorastaan keskenään verrannollisia, sillä vuoden 1910 jälkeen on laskenta-alueita laajennettu kahdella tyyppillisellä työväenkaupunginosalla. Sen johdosta on ahtaasti asunista osoittava luku Oulussa kasvanut edellisen laskennan jälkeen. Sillä alueella, joka vastaa vuoden 1910 laskenta-alueita, on ahtaasti asuminen sitä vastoin vähentynyt. Ahtaasti asuva väestö on siellä vähentynyt 47.3 %:sta 44.4 %:iin.

Niinkuin aikaisemmin on huomautettu, ilmenee ahtaasti asunista varsinaisesti vain pienissä ja keskikokoisissa huoneistoissa. Näiden ryhmien kesken havaitaan tässä suhteessa olennainen erilaisuus, niinkuin seuraava taulukko osoittaa.

Locaux habités à l'étroit et leurs habitants répartis par le nombre des chambres; en %.

Kaupungit — Villes		Ahtaasti asuttuja huoneistoja, % <i>Locaux habités à l'étroit, %</i>				Asukkaita ahtaasti asutussa huoneistoissa, % — <i>Habitants des locaux habités à l'étroit, %</i>			
		1 huoneen huoneistot <i>locaux de 1 chambre</i>	2 huoneen huoneistot <i>locaux de 2 chambres</i>	3 huoneen huoneistot <i>locaux de 3 chambres</i>	4 huoneen huoneistot <i>locaux de 4 chambres</i>	1 huoneen huoneistoissa <i>locaux de 1 chambre</i>	2 huoneen huoneistoissa <i>locaux de 2 chambres</i>	3 huoneen huoneistoissa <i>locaux de 3 chambres</i>	4 huoneen huoneistoissa <i>locaux de 4 chambres</i>
Helsinki	1900	74.1	41.5	14.6	4.1	88.6	61.2	29.0	12.3
»	1910	71.3	39.4	12.9	2.9	87.4	57.9	25.3	8.5
»	1920	65.1	24.8	5.1	0.8	83.2	41.0	11.4	2.1
Turku	1900	64.1	32.1	8.9	2.5	83.3	51.0	19.1	6.9
»	1910	58.7	28.9	7.7	2.0	80.1	53.0	16.5	5.2
»	1920	54.1	22.8	4.3	0.6	76.4	35.2	9.9	2.0
Viipuri	1900	63.1	30.3	13.1	3.4	81.9	48.0	27.1	8.2
»	1910	57.3	25.7	8.8	1.9	78.2	42.5	17.0	5.0
»	1920	54.0	21.9	6.7	1.6	76.3	38.0	15.3	4.2
Tampere	1900	65.2	34.8	12.3	3.3	83.2	52.3	22.3	8.3
»	1910	50.9	33.0	7.7	2.4	73.5	50.4	14.8	5.6
»	1920	51.4	25.5	6.4	0.9	72.9	41.7	13.1	2.2
Vaasa	1910	47.5	27.3	7.6	1.4	72.3	45.7	16.2	3.3
»	1920	41.0	22.1	4.0	0.7	66.2	38.9	8.9	1.9
Oulu	1910	58.8	35.4	12.5	4.7	80.1	55.0	26.2	11.3
»	1920	62.2	31.3	7.3	2.5	83.2	50.8	15.2	7.0
Pori	1910	46.4	21.9	4.9	0.3	72.6	38.9	10.3	0.9
»	1920	50.5	17.1	3.7	0.5	74.4	31.8	8.4	1.5
Kuopio	1920	70.4	33.1	9.7	1.8	88.3	51.7	19.5	4.2
Lahti	1920	53.9	23.0	6.3	2.2	76.7	39.6	13.3	5.7
Kotka	1920	77.5	37.9	6.1	2.1	90.4	55.8	13.0	5.0
Kaikkiaan 1920 — Ensemble 1920		59.6	24.5	5.5	1.0	80.2	40.6	12.7	2.8

Kaikista yhden huoneen huoneistoista oli siis 59.6 % ahtaasti asuttuja, kun kahden huoneen huoneistojen vastaava prosenttiluku oli 24.5 %. Kolmen ja neljän huoneen huoneistot olivat vain poikkeustapauksissa ahtaasti asuttuja, kuten asianomaiset prosenttiluvut, 5.5 ja 1.0 %, osoittavat. — Äsken mainitusta yhden huoneen huoneistojen keskiluvusta poikkeavat yksityisten kaupunkien luvut huomattavasti. Kotka ja Kuopio, joissa 77.5 % ja 70.4 % kaikista yhden huoneen huoneistoista oli ahtaasti asuttuja, muodostavat oman ryhmässä. Huomattavan korkeat ovat myös Helsingin ja Oulun prosenttiluvut, kun taas Turun, Viipurin, Lahden, Tampereen, Porin ja varsinkin Vaasan luvut ovat tyydyttävämpiä. Kahden huoneen huoneistoihin nähden ovat asunto-olot huomattavan samanlaiset kaikissa kaupungeissa paitsi Kotkassa, Kuopiossa ja Oulussa, jotka tässäkin suhteessa ovat epädullisimmassa asemassa. Kolmen huoneen huoneistot ovat Kuopiossa ja Oulussa jonkin verran useammassa tapauksessa ahtaasti asuttuja kuin muissa kaupungeissa, kun taas ahtaasti asuttuja neljän huoneen huoneistoja oli Oulussa suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin muissa kaupungeissa. Yksistään näiden numeroiden perustalla ei kuitenkaan voida vielä päätellä, että keskikokoisissa huoneistoissa asuvan väestön asunto-olot olisivat mainituissa kaupungeissa sanottavasti huonommat kuin muissa. Satunnaisuudet voivat näet helposti vaikuttaa, kun ollaan tekemisissä niin pienten lukujen kanssa, kuin kysymyksessä olevat ovat.

Sitä vastoin on ilmeistä, että työväestön asunto-olot ovat Kotkassa, Kuopiossa ja Oulussa huonommat kuin muissa kaupungeissa. Tämä selviää niistä prosenttiluvuista, jotka ilmoittavat, kuinka suuri osa asukkaista asui ahtaasti asutuissa huoneistoissa. Jos lähinnä pidetään silmällä yhden huoneen huoneistoja, huomataan, että Kotkassa tämän huoneistoluokan — jossa hellahuone oli tavallisimpana huonemuotona — asukkaista 90.4 % asui ahtaasti asutuissa huoneistoissa. Kuopiossa oli vastaava prosenttiluku 88.3 % sekä Oulussa ja Helsingissä 83.2 %. Muiden kaupunkien luvut ovat melkoista alemmat, ja Vaasassa olivat olosuhteet edullisimmat. Kun otetaan huomioon, että yhden huoneen huoneistot ovat tavallisimpana huoneistotyyppinä Kotkassa ja Oulussa, näyttäytyvät etupäässä tällaisissa huoneistoissa asuvan työväestön asunto-olot vielä epädullisimmassa valossa. Myöskin kahden huoneen huoneistoihin nähden koituu vertailu eri kaupunkien välillä aikaisemmin mainituille kolmelle kaupungille epädulliseksi.

Keskimäärin 40.6 % kaikkien kaupunkien kahden huoneen huoneistoissa asuvista henkilöistä asui ahtaasti. Kotkassa tämä prosenttiluku oli 55.8 %, Kuopiossa 51.7 % ja Oulussa 50.8 %. Porin luku sitä vastoin on huomattavan alhainen, millä seikalla on sitä suurempi merkitys, kun kysymyksessä oleva huoneistoluokka on suurin tässä kaupungissa. Erotus ahtaasti asuttujen yhden ja kahden huoneen huoneistojen välillä on huomattava erittäinkin Helsingissä, ja siitä johtuu, että ahtaasti asuva väestö ei täällä nouse enempään kuin 41.6 %:iin väkiluvusta huolimatta yhden huoneen huoneistojen sangen epädullisista luvuista.

Kolmen huoneen huoneistoissa asuvista henkilöistä kuului 12.7 % ahtaasti asuvien luokkaan, ja tämä luku vaihtelee siten, että toisina äärimmäisyyksinä ovat 8.4 % (Pori) ja 8.9 % (Vaasa), toisina 19.5 % (Kuopio) ja 15.3 % (Oulu).

Edellä esitetystä taulukosta, joka sisältää yleiskatsauksen ahtaasti asuniseen kahden lähinnä edellisen asuntolaskennan aikana, nähdään selvimmän kehityksen kulku eri kaupungeissa. Siitä huomataan, että asunto-olot yhden huoneen huoneistoissa ovat parantuneet, vaikkakaan ei samassa määrin kuin suuremmissa huoneistoluokissa. Ahtaasti asuttujen yhden huoneen huoneistojen suhteellinen luku on pienentynyt Helsingissä, Turussa, Viipurissa ja Vaasassa, ja samaten on sellaisissa huoneistoissa asuva väestö vähentynyt. Tämä väheneminen on kolmessa ensiksi mainitussa kaupungissa jatkunut vuodesta 1900 alkaen. Oulussa ja Porissa sen sijaan on ahtaasti asuttujen huoneistojen suhteellinen luku kasvanut 3.4 ja 4.1 % vuodesta 1910. Oulussa voidaan tämä laskea lisäksi tulneiden asunto-oloiltaan huonojen työväenkaupunginosien osalle, mutta Porissa on huonontuminen kiistämätön. Tampereella on tässä suhteessa syntynyt seisahdustila, sillä vuosien 1900 ja 1910 välillä tapahtunut ahtaasti asuttujen huoneistojen suhteellisen luvun väheneminen ei ole jatkunut seuraavalla vuosikymmenellä. Tähän on kapinan aiheuttama hävitys epäilemättä osittain syynä.

Kahden huoneen huoneistoissa voidaan todeta kaikissa kaupungeissa suuri edistys, ja varsinkin Helsingissä on paraneminen erikoisen ilahuttava. Kun kaikista tämänsuuruista huoneistoista vuonna 1900 41.5 % oli ahtaasti asuttuja, oli vastaava suhdeluku viime laskennassa vain 24.8 %. Kahden huoneen huoneistojen asukkaista asui vuonna 1900 61.2 % liian ahtaasti, vuonna 1920 sitä vastoin 41.0 %. Pienin on parannus ollut Oulussa.

Myöskin niissä väestöryhmissä, jotka asuvat kolmen tai neljän huoneen huoneistoissa, on ahtaasti asuminen huomattavasti vähentynyt. Viimeksi mainitussa huoneistoluokassa ovat asunto-olot oikeastaan täysin tyydyttävät, ja myöskin ahtaasti asuttujen kolmen huoneen

huoneistojen suhteellinen luku oli jotenkin vähäinen.

Alla esitetään rinnakkain ahtaasti asumista vuonna 1910 osoittavat keskiluvut eri huoneistoluokissa seitsemässä laskentakaupungissa ja samat luvut viime laskennasta:

Locaux habités à l'étroit et leurs habitants des 7 plus grandes villes; en %.

Ahtaasti asuttuja huoneistoja, joissa oli:	Vuonna 1910	Vuonna 1920	Asukkaita ahtaasti asutuissa huoneistoissa, joissa oli:	Vuonna 1910	Vuonna 1920
1 huone	61.4 %	58.8 %	1 huone	81.8 %	79.5 %
2 huonetta	32.0 »	23.9 »	2 huonetta	50.3 »	39.7 »
3 »	9.7 »	5.3 »	3 »	19.5 »	11.9 »
4 »	4.0 »	0.9 »	4 »	6.5 »	2.6 »

Ne seikat, jotka ovat vaikuttaneet keskinäisemmän asumistilheyden alenemiseen, ovat niin muodoin olleet erikoisen tärkeitä ahtaasti asuvan väestön asunto-olojen parantamisessa. Tämä selviää alempana olevasta taulukosta, joka antaa yleiskatsauksen ahtaasti asuttujen huoneistojen asumistilheyteen.

Sellaiset huoneistot, joissa on 4—alle 6 asukasta huonetta kohden, ovat melkein yhtä tavallisia kuin ne, joissa on 3—alle 4 asukasta huonetta kohden. Edellinen ryhmä oli huomattavan runsaasti edustettuna Kotkassa, Oulussa, Helsingissä ja Kuopiossa. Jotenkin harvinaisia olivat huoneistot, joissa asui 6 henkeä tai enemmän huonetta kohden, mutta Kotka, Oulu ja Kuopio

poikkeavat tässä suhteessa tuntuvasti muista kaupungeista. Mainituissa kaupungeissa näytävät suurelta osalta vallitsevan sellaiset alkeelliset asunto-olot, joissa koko perhe, usein vielä asukeilla lisättynä, käyttää samaa huonetta makuuhuoneena, oleskeluhuoneena ja ruoanlaittohuoneena. On tosin muistettava, että kysymyksessä olevien asuinhuoneiden tilavuus sängen huomattavasti poikkeaa esim. Keski-Euroopassa ja Englannissa käytettävien huoneiden tilavuudesta siten, että meillä huoneet yleensä ovat suurempia, mutta esitettyjen asunto-olojen aiheuttamat terveydelliset ja moraaliset haitat ovat kuitenkin ilmeiset.

Locaux et chambres habités à l'étroit ainsi que leurs habitants.

Kaupungit — Villes	Ahtaasti asutut 1—4 huoneen huoneistot %:ssa kaikista asutuista huoneistoista				Huoneet ahtaasti asutuissa 1—4 huoneen huoneistoissa %:ssa kaikista asutuista huoneista				Ahtaasti asuvat henkilöt 1—4 huoneen huoneistoissa %:ssa kaikista henkilöistä			
	<i>Locaux de 1—4 chambres habités à l'étroit en % du nombre total des locaux</i>				<i>Chambres des locaux habités à l'étroit en % du nombre total des chambres</i>				<i>Habitants des locaux habités à l'étroit en % du nombre total des habitants</i>			
	Asukkaita huonetta kohden — <i>Habitants par chambre</i>											
	3.0—3.9	4.0—5.9	6.0—	3.0—	3.0—3.9	4.0—5.9	6.0—	3.0—	3.0—3.9	4.0—5.9	6.0—	3.0—
Helsinki.....	15.1	14.5	4.9	34.5	9.2	7.2	2.1	18.5	15.9	17.5	8.2	41.6
Turku	15.2	12.5	4.4	32.1	10.5	7.2	2.3	20.0	17.4	16.7	8.2	42.3
Viipuri	12.7	8.9	2.8	24.4	8.6	4.9	1.3	14.8	15.2	12.1	5.2	32.5
Tampere	16.0	10.0	2.4	28.4	11.6	6.1	1.1	18.8	19.6	14.3	4.1	38.0
Vaasa	12.4	7.7	1.8	21.9	8.6	4.6	0.8	14.0	16.3	12.2	3.4	31.9
Oulu	15.1	15.0	8.3	38.4	10.7	8.9	4.0	23.6	16.3	18.7	14.0	49.0
Pori	11.9	8.3	3.0	23.2	7.7	4.2	1.3	13.2	15.1	11.5	5.6	32.2
Kuopio	16.1	13.4	7.8	37.3	12.4	8.5	3.7	24.6	18.4	17.6	12.8	48.8
Lahti	13.8	9.4	2.8	26.0	10.2	5.3	1.3	16.8	17.9	12.7	4.9	35.5
Kotka	18.3	21.4	11.8	51.5	14.0	13.3	6.3	33.6	17.9	24.1	18.1	60.4
Kaikkiaan — Ensemble	14.7	12.4	4.4	31.6	9.7	6.7	2.0	18.4	16.7	16.0	7.6	40.2
7 suurinta kaupunkia 1920	14.6	12.3	4.1	31.1	9.5	6.5	1.9	17.9	16.5	15.8	7.2	39.5
Samoin 1910	16.2	14.7	5.9	36.8	11.2	8.2	2.7	22.1	18.1	18.4	9.3	45.8

Seitsemässä suurimmassa kaupungissa voidaan asumistiheyttä ahtaasti asutuissa huoneistoissa verrata oloihin vuonna 1910. Tämän mukaan ovat olot parantuneet kaikissa kolmessa ahtaasti asumisen asteessa, jotka edellä on erotettu. Myöskin yksityisissä kaupungeissa voidaan todeta paranemista, vaikka sen vaikutukset ovat hyvin epätasaiset. Etenkin olisi odottanut epädullisimpia asunto-oloja osoittavan ryhmän, sen jossa asukasluku huonetta kohden on 6 henkeä tai enemmän, vähenevän tuntuvammin. Helsingissä, Turussa ja Vaasassa voidaan kyllä tässä suhteessa havaita parannusta — suurimmat tähän luokkaan kuuluvat asujaryhmät olivat vuonna 1910 kahdessa ensiksi maini-

tussa kaupungissa, mutta Oulu ei osoita mitään edistystä, sillä siellä kuului kokonaista 2 603 henkeä — 14 % asukkaista — tähän luokkaan. Tässä kaupungissa sekä Kotkassa ja Kuopiossa olivat epäkohdat tuntuvimmat.

Niinkuin edellä huomautettiin, ei ulkomaiden oloja voida asumistiheyden perustalla suorastaan verrata meikäläisiin, vaan pitäisi oikeastaan ottaa huomioon kuutiotilavuus henkeä kohden. Samoin olisi tärkeätä tuntea asianomaisten asujaryhmien jakaantuminen lapsiin ja aikuisiin, koska voidaan katsoa, että täysikasvuinen henkilö tarvitsee huomattavasti suuremman asumatilan kuin yksi- tai kaksivuotias lapsi.